

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 1

พระอภิธรรมปิฎก

เล่มที่ ๗

ปุฏฐาน ภาคที่ ๕°

ขออนบ้น้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

อนุโลมทุกปุฏฐาน (ต่อ)

๕๕. สारัมมณทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยसारัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม เกิดขึ้น ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม
เกิดขึ้น

๑. ชาติเล่มที่ ๔๓.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัย

สารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย
เกิดขึ้น.

๕. สารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ. กุฏิตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. สารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และหทยวัตถุ.

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

กฐิตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒] ๑. สารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัย
ททยวัตถุ.

๓. สारัมมณธรรม อาศัยसारัมมณธรรม และอนา

รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ใน นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิป-ยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยसारัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะ นเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๓๑ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๓๑

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทฺธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทฺธัจจะ.

๒. อนารัมมณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฺฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๓๑

๓. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัย

สาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฺฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ๑๓๑ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๓๑

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ๑๓๑ มหาภูตรูป ๑ ๑๓๑ ส่วนพวกอสังญีสัตว์ ๑๓๑ มหาภูตรูป
๑ ๑๓๑

๕. สาร์म्मณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม อาศัย
ททยวัตถุ.

๖. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม อาศัย
ททยวัตถุ กุฎตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. สาร์म्मณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณ-
ธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัย
สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย,

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณ-
ธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๒. นารัมมณปัจจัย

[๕] ๑. นารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นารัมมณธรรม อาศัยนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ฯลฯ ตลอดจนถึงอสังขญัตตว์.

๓. นารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมันนตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจฉินิยัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยัย

[๗] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ในนอธิปัตติปัจฉัยมี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตต-ปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ

ปัจฉินิยานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยานุโลม

[๘] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ในนสหชาตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปฎิจจวาระ จป

สหชาตวาระเหมือนกับปฎิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑ - ๒ - ๓) เหมือนกับปัจจุจวาระ.

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมภูฏฐานรูป กุฏิตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. สารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. สารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรมและททยวัตถุ
๑ล๑ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๑ล๑

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๑ล๑

๙. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยสา-
รัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม และททยวัตถุ
๑ล๑ อาศัยชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม และมหา
ภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๑ล๑

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐] ๑. สาร์म्मณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม ๑ล๑ อาศัย
ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สारัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สทรคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สทรคด้วยกายวิญญาณ และกายายตนะ ฯลฯ

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ใน

นิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปาก-ปัจจย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๓ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๒] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑ - ๒ - ๓) เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนพวกอสังญญสัตว์ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑.

๕. สारัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ, จันทรทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ
อาศัยททยัตถุ.

๖. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยททยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. สารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจัก
ขาตนะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และททยัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสามารัมมณธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรมและอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย ฯลฯ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๔] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนวิป-
ยุตตปัจจย มี ๑ วาระ.

ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ.... ใน
อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ

ปฏิจจวาระ จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

ตั้งสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖] ๑. สारัมมณธรรม เจือกับสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
เจือกับชั้น ๒ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๗] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี
๑ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๘] ๑. สारัมมณธรรม เจือกับสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ เจือกับขันธ
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกันมปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๑ วาระ.

สังสังวาระ จบ

การนับจำนวนวาระสองวาระนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึง
กระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐] ๑. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ สารัมมณเหตุทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ สารัมมณเหตุทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ สารัมมณเหตุทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๑] ๑. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรมแล้วพิจารณาซึ่ง กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ตนสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู พิจารณาโวทาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารนามรรค, พิจารณาผล, พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่ละแล้ว พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว.

บุคคลรู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม โดยความเป็นของ ไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลที่พร้อมเพรียงด้วยสารัมมณจิต ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

สารัมมณขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ, แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่ อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาณิพพาน.

ณิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่
อ่าวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูป ด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียง ด้วยทิพโสทธาตุ.

รูปายคนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภฐัพพายคนะเป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

อนารัมมณชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริย-
ญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อ่าวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๒] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชาติาธิปัตติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง

เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมที่สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉานแล้ว
ทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว ทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ ทำผลให้เป็นอารมณ์หนักแน่น ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำสาร์म्मณันท์
ทั้งหลายให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำสาร์म्मณันท์นั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

สาร์म्मณอริปีติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอริปีติปัจจัย.

๒. สาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของอริปีติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

สาร์म्मณอริปีติธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอริปีติปัจจัย.

๓. สาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์म्मณธรรม และ

อนารัมมณธรรม

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

สารัมมณชิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายกระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ โคตรฎ, แก้วโวนาน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยั้ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๓] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ สารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕.สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘.นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยพลังอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยพลังอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับสหชาติปัจจัย ในปฏิจจวาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัยในปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับนิสสยปัจจัยในปฏิจจวาระ.

๘.อุปนิสสยปัจจัย

[๒๔] ๑. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลที่เข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทัญญี.

บุคคลเข้าไปอาศัย ศีล ฯลฯ ปัญญา ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกายแล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด, ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่รากะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัย อุตฺ โภชนะ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

อุตฺ โภชนะ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๕] ๑. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุระชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่สารัมมณชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุระ-
ชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๒๖] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๗] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๘] ๑. สารัมมณปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

สารัมมเจตนา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

สารัมมเจตนา เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๒. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

สารัมมเจตนา เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

สารัมมเจตนา เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๓. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม และ

อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

สารัมมเจตนา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

สารัมมเจตนา เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ และกฏัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๒๕] สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๓๐] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย. มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กพพิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๓๑] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย. มี ๓ วาระ (วาระ ๑-๒-๓)

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ รูปสีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๖. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เป็นปัจจัย

แก่สารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และกายวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๓. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๓๒] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย. มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๓๓] ๑. สारัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

๒. อนารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททขัตถุ เป็นปัจจัยแก่สารัมมณันท์ทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๓๔] ๑. สารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมธรรม เป็นปัจจัยชั้น ๓ ด้วยอำนาจ
ของอัตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชเต และ ปัจฉชชเต ฯลฯ

๓. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อารัมมณธรรม และ
อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย. เหมือนกับปฏิจจวาระ

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชชเต และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชชเต ได้แก่

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญญสัตว์.

๕. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชเต อาหาระ และ ปุเรชชเต

ที่เป็น สหชชเต ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อารัมมณจันท์ทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชชเต ได้แก่

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่อัจจขุวิญญาน ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่อายวิญญาน.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่สาร์म्मณขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัติ
ปัจจัย.

๖. สาร์म्मณธรรม และอนาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัย

แก่สาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชตะ รวมทั้ง ปุเรชตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วย
อำนาจของอัติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. สาร์म्मณธรรม และอนาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ, ปังณาชตะ รวมทั้ง อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

สาร์म्मณขั้น และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจจาทะ ได้แก่

สารัมมณันท์ ที่เกิดภายหลัง และกพพีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจาทะ ได้แก่

สารัมมณันท์ที่เกิดขึ้นภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐิตา-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัยมี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ
ในปัจจชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓
วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย
มี ๖ วาระ ในฉานปัจจัยมี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอตฺถิปัจจัย ๗ วาระ ใน
นตฺถิปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจนียานัย

การยกปัจจัยในปัจจนีเย

[๓๖] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-

ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์ัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์ัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์ัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ

ของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็น
ปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๓๗] ในนเหตุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอนารัมมณปัจฉัย ๗ วาระ ฯลฯ
ในนสมนันตรปัจฉัยมี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญ-
ปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนีสสยปัจฉัยมี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย ๗ วาระ ฯลฯ ใน
นมัคคปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในนโธตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๗ วาระ ใน
นโนวิคตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจฉินิยัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยะ

[๓๘] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนสมนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอัญญ-
มัญญปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ
ในนโนตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๕] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ.... ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ พึงกระทำอนุโลมมาติกา
ในอวิตปัจจัย มี ๗ วาระ.

สารัมมณทุกะ จบ

๕๖. จิตตทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น**

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นท์ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นท์ และกฐัตตารูป อาศัยจิต.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นท์ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นท์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้นท์ ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นท์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ, อาศัยชั้นท์ทั้งหลาย อาศัย ททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นท์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นท์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยททยวัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิต และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๑, จิต และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัย อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต,
ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ฯลฯ

การนับจำนวนปัจจัยในอนุโลม

[๔๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อริปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี

๕ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย มี
๕ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในมานปัจฉัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕
วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจฉัย มี ๕ ปัจฉัย ในนตฺถิ-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจฉัย

[๔๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจฉัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอเหตุกจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต ฯลฯ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจณา ที่
สหระคตด้วยอุทฺทังจะ อาศัยจิตที่สหระคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคตด้วยอุทฺทังจะ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจฉัย

คือ ขันธ์ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ ขันธ์ ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต
ซึ่งเป็นอเหตุกะ, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทย-
วัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ และจิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกภูตคารูป อาศัยชั้น ๑ ที่
ไม่ใช่จิต และจิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ,
โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยจิตที่สหระคด้วย
วิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๔๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม
ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, จิตต-
สมุฏฐานรูปอาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กัญตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
กัญตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย

[๔๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๔๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ และกภูตตาปัจจัย อาศัยจิต.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ขันธ์ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนปุระชาตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนปุระชาตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ กัญตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย,
กัญตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นปัจจชาตปัจจย ๑๐. นอาเสวนปัจจย

เพราะนปัจจชาตปัจจย ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจจย

๑๑. นกัมมปัจจย

[๔๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยจิต.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต และจิต

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนี้ยะ

[๔๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัยมี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มีวาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
โนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๘] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑ ล ๑

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระปัจจนียะ

[๕๐] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓
วาระ ๑ล๑ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ และจิต สมภูฐานรูป อาศัยจิต, ในปฏิสนธิขณะ
ฯลฯ ขันธ์ ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต
ฯลฯ ขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป, ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต
อาศัยททยัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต, จิต อาศัยททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยททยัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒, จิต และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต
ฯลฯ ขันธ์ ๒.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒, จิต และกฏัตตารูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และกฏัตตารูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ อาศัยกายตนะ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยททยัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต, จิต อาศัยททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยททยัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ขั้น ๒.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยกายตนะ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ และจักขุ-
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยกายตนะ และกายวิญญาณ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนิยัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอเหตุจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหรัคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรัค
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยจิตที่สหรัคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรัคด้วยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ ฯลฯ ขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยกายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหคด้วยวิจิกิจญา ที่สหคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหคด้วยวิจิกิจญา ที่สหคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

อเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ, จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ, ฯลฯ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็น
อเหตุกะ และจิต ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และ
หทยวัตถุ.

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ และจักขุ-
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ ฯลฯ

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และจิต.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย

มี ๓ วาระ ในนิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ
ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๕๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๗] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคคปัจจย มี ๓ วาระ
ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

นิสสยวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๘] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่จิต** เจือกับ**ธรรมที่เป็นจิต** เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. **ธรรมที่ไม่ใช่จิต** เจือกับ**ธรรมที่ไม่ใช่จิต** เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ เจือกับ**ธรรมที่ไม่ใช่จิต**, ขันธ์ ๑ เจือกับขันธ์ ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. **ธรรมที่ไม่ใช่จิต** เจือกับ**ธรรมที่ไม่ใช่จิต** เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. **ธรรมที่เป็นจิต** และ**ธรรมที่ไม่ใช่จิต** เจือกับ**ธรรม**

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น **เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ขันธ์ ๒ และจิต เจือกับขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เจือกับธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้นที่ ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๙] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๖๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้
ทั้งหมด.

ปัญหาอาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ, จิต และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๒] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ จิต ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๓)

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ปรารภจิต เกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน รักษาศีล กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

พิจารณากุศลที่ตนอบรมมาดีแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฉานแล้ว พิจารณาฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรคแล้ว พิจารนามรรค, พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโหวทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่ อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่จิต พิจารณาภิเลส ที่ข่มแล้ว รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ และ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราต.

รูจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ

โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสนุสสติญาณ, แก่ยถากัมมูปคญาณ, แก่อนาคังสญาณ, แก่ อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีตอนต้น ที่ว่าบุคคลให้ทาน ฯลฯ ไม่มีแตกต่างกัน ข้อที่ต่างกันมีแต่ว่า รูปายตนะเป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ, ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ ฯลฯ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมเป็นจิตและ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีตอนต้น ที่ว่าบุคคลให้ทาน ฯลฯ ไม่มีแตกต่างกัน ข้อที่ต่างกันมีแต่ว่า รูปายตนะเป็นปัจจัยและกัจจัญญาญาณ และ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ ฯลฯ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๑. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต ปรารภจิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย มี ๓ วาระ (วาระ
ที่ ๓-๘-๕)

๓. อธิปัตปัจจัย

[๖๓] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย
อำนาจของอธิปัตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ ได้แก่

จิต ทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วย
อำนาจของอธิปัตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ และ สหชาตธิปัตติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตธิปัตติ ได้แก่

จิตตาทิปปิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่
จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชชาติชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

บุคคลกระทำกุศลธรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา
ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะกระทำกุศลธรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลธรรมที่ตนอบรมมาดีแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค, ผล ฯลฯ

นิพพาน ฯลฯ กระทำให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโาทาน แก่มรรค, แก่ผล, ด้วย
อำนาจของชิปติปัจจัย.

บุคคลกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะ
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

คำอธิบายทั้งสองอย่างนี้ เหมือนกับคำอธิบายตามบาลีตอนต้น ไม่มี
แตกต่างกัน พึงกระทำทั้งอารัมมณารูปติ และสหชาติอารูปติ.

๖. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณารูปติ แม้ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่๗ - ๘)

ธรรมที่พึงทำให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ก็เป็นอารัมมณารูปติ
อย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๔] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่เป็นจิต

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตที่เกิด
หลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จิต เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๓. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิต ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

แม้ ๒ วาระเหล่านั้น (วาระที่ ๕ - ๖) พึงกระทำโดยบริบูรณ์ เหมือน
กับข้อความตามบาลีที่มีอยู่ตอนต้น.

**๗. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.**

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิต
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย ฯลฯ

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๘)

จิตที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย
ที่ไม่ใช่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๘)

จิตที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.
(วาระที่ ๑ - ๒ - ๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทักขิ.

เข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่
มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิตด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

แม้ ๒ วาระเหล่านี้ (วาระที่ ๕ - ๖) พึงกระทำให้สมบุรณ์ เหมือน
กับข้อความตามบาลี ที่มีอยู่ข้างต้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๗. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

จิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗ - ๘ - ๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๖๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
โณฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย แก่ธรรมที่เป็นจิต

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุประสงค์ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตนะ และ วัตถุประสงค์

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตนะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ฯลฯ
โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุประสงค์ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และ
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๖๗] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๖๘] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๖๙] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธทั้งหลาย และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่วิบากจิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธทั้งหลาย, จิต และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๖. อินทริยปัจจัย

[๗๐] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๗๑] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๗๒] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยกายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ฯลฯ

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปัจฉาชตะ

ฯลฯ

๒๑. อัตถิปัจจัย

[๗๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

เหมือนกับปุเรชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ ฯลฯ

๕. **ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย**

แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

จิตและหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

แม้ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มีทั้ง ๒ ข้อ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิตและมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

จิต, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายที่เกิดภายหลัง และกพพิการอาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายเหล่านี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

จิต, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่ภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

การนับจำนวนในวาระอนุโลม

[๗๔] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี

๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

[๗๕] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุระชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

๘. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจุบันทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๗๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ
ในนสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑ วาระ ในน
อุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจจย
มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๗๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ในนอธิปติ-
ปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงกระทำอนุโลมมาติกา

จิตตทุกะ จบ

๕๗. เจตสิกทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕] ๑. **ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ **ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑** ที่เป็นเจตสิก, **ขั้น ๑ อาศัยขั้น ๒.**

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ **จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.**

ในปฏิสนธิขณะ **จิต และกภูตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.**

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ **ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑** ที่เป็นเจตสิก, **ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๒.**

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ **จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.**

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต, หทยัตถุ อาศัยจิต, จิต อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยหทยัตถุ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยัตถุ ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกและจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิกและ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และทथยัตถุ.

๙. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และ
จิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
เจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และ
ทथยัตถุ, ชั้น ๑ และจิต อาศัยชั้น ๒ และทथยัตถุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๐] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก, ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยหทยวัตถุ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัย
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ
อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ
 ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ .

๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และ
หทยวัตถุ.

๙. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์ม-
มมปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก
และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๘๑] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๒] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ
ในอธิปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ ใน
นิสสปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัย
ทั้งปวง มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๘๓] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วย
อุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ซึ่ง
เป็นเหตุกะ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัยจิต.

ททยวัตถุ อาศัยจิต จิต อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังญญัตตว์ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิตซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยททยวัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทธังจะ อาศัยจิต ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทธังจะ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็น
อเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฤตคารรูป
อาศัยจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทย-
วัตถุ.

**๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และอาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นอเหตุกะและจิต
 ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิกและจิต
 ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และจิต.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็น
อเหตุกะและจิต, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็น
อเหตุกะและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นอเหตุก และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตตว์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ วาระ ฯลฯ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนินนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในน
วิตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระอนุโลมปัจจัย

[๘๖] เพราะเหตุปัจจัย ในนารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ

ปัจจัยยานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยยานุโลม

[๘๗] เพราะเหตุปัจจัย ในนารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ... ฯลฯ
ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย
มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคค-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๘] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ (วาระที่ ๑-๓).

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต, จิต
อาศัยหทยวัตถุ.

๑๓๑ มหาภูตรูป ๑ ๑๓๑

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจิต, สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เป็น
เจตสิก อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

**๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ.

**๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก, จิต และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัย

ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

จิตอาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึ่งทำทั้ง ๓ วาระ.

**๙. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และททวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึงทำทั้ง ๒ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนปฏิจจวาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย กายายตนะ, จิต อาศัยททวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายทั้งสหระคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยททวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึงทำทั้ง ๒ วาระ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ
อาศัยกายตนะ ฯลฯ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มี ๑ วาระ

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขุ-
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ
 ฯลฯ อาศัยขั้น ๒, ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๒ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๒ วาระ.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

จิต อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ วาระ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหรถด้วยจักขุ-
วิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ชั้นที่ ๒ และจิต อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มี ๑ วาระ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อริปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ฯลฯ ในบุรุษชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาสวานปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๑] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ เจตสิกที่เป็นเหตุกะ ฯลฯ มี ๕ วาระ แม้ปัญญาวิญญาณ ฟัง
กระทำเหมือนอาร์มณปัจจัย โมหะ มีใน ๑ วาระเท่านั้น วาระทั้งปวง ผู้มี
ปัญญาฟังกระทำโดยปวัตติ และปฏิสนธิ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๒] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจยมี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๕๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ

ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระปัจจนียานุโลม

[๕๔] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๓
วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เจือ
กับธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และกับชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๔. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

**๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้นที่ ๒ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ เจือกับ
ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัยะ

[๕๗] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ อย่างนี้.

โมหะ มีใน ๓ วาระ เท่านั้น ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจฉิมียะ

[๕๘] ในนเหตุปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ ในนปัจฉิมชาติปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉิมียะ มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจฉิมียะ มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิมียะ
มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระอีกสองนัยนอกนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำ
อย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐๐] ๑. **ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ **ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก** **ปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก** **ย่อมเกิดขึ้น.**

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

จิต **ปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก** **ย่อมเกิดขึ้น.**

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก **และจิต** **ปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก** **ย่อมเกิดขึ้น.**

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ **พระอริยะทั้งหลาย** **ออกจากมรรค ฯลฯ** **พิจารณาผล** **พิจารณา** **นิพพาน.**

นิพพาน **เป็นปัจจัยแก่โคตรภู,** **แก่โฆทาน,** **แก่มรรค,** **แก่ผล,** **แก่** **อาวชชนะ** **ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.**

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ **หทยวัตถุ** **ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก** **โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ** **ย่อมยินดี** **ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง** **เพราะปรารภ** **จักขุเป็นต้นนั้น** **จิต** **ย่อมเกิดขึ้น.**

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, **ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.**

บุคคลรู้ซึ่งจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ซึ่งเป็นธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณานิพพาน มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยัตถุขั้นที่ไม่ใช่เจตสิก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้ซึ่งขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณานิพพาน มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายคณะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายคณะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๘)

จิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๙)

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๐๑] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก
เจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิก ทำขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิกให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

จิต ทำขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ทำขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกให้
เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ ทำนิพพาน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโwatan, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว จิต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ ทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ
มีคำอธิบายเหมือนกับคำภาษาบาลีข้างต้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะการกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน ฯลฯ มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะกระทำขั้นหลายที่ไม่ใช่เจตสิกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณารูปติ.

มี ๓ วาระ เป็นอารัมมณารูปติอย่างเดียว (วาระที่ ๗-๘-๙)

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๐๒] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายทั้งที่เป็นเจตสิก ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกที่เกิดหลัง ๆ และจิต ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) ดังที่กล่าวมา พึงยังคำอธิบายให้บริบูรณ์ เหมือนกับบาลีข้างต้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

อวชชนะก็ดี ภูฐานะก็ดี ไม่มี.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

เหมือนกับปฏิจวาระ.

๗๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

เหมือนกับปฏิจวาระ.

๗๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ

เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๐๓] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒) มี ๓ อุปนิสสยะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓) มี ๓ อุปนิสสยะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัย อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ, จิต แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัย อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ, จิต แล้วให้ทาน ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่เป็นเจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๐๔] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต ย่อม
เกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
โณฐฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคตด้วยกายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ
 ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต และ
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ฯลฯ
โณฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ทีเป็น วัตถุปุเรชตนะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ

ททยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่จิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุเรชตปัจฉัย.

๑๑. ปัจฉายตปัจฉัย

[๑๐๕] ๑. ธรรมทีเป็นเจตสิก เป็นปัจฉัยแก่ธรรมทีไม่ไช
เจตสิก ด้วยอำนาจของปัจฉายตปัจฉัย ฯลฯ

๒. ธรรมทีไม่ไชเจตสิก เป็นปัจฉัยแก่ธรรมทีไม่ไช
เจตสิก ด้วยอำนาจของปัจฉายตปัจฉัย ฯลฯ

๓. ธรรมทีเป็นเจตสิก และธรรมทีไม่ไชเจตสิก
เป็นปัจฉัยแก่ธรรมทีไม่ไชเจตสิก ด้วยอำนาจของปัจฉายตปัจฉัย
ฯลฯ

๑๒. อาสวณปัจฉัย

[๑๐๖] ๑. ธรรมทีเป็นเจตสิก เป็นปัจฉัยแก่ธรรมทีเป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอาสวณปัจฉัย

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๐๗] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ
ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมม-
ปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ
ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิตที่เป็นวิบาก และกถัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่วิปากขั้นทั้งหลาย, จิต และ กุฎตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๐๘] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิกด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๐๙] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย, จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

จิต ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจ
วิปยุตตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก
และจิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ
กายายตนะ, ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๒๑. อัตถิปัจจัย

[๑๑๐] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย
มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย
มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เหมือนปุเรชาตะ ไม่แตกต่างกัน.

๖. **ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ ไม่แตกต่างกัน.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๒ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่

ขั้น ๒ ฯลฯ ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ ขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก

และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น

๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ ด้วยอำนาจ

ของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ

๘. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ , สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ,

ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย

แก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต เป็นปัจจัยแก่ จิตสมุฏฐานรูป

ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก, จิต และมหาภูตรูป เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และทथยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วย
อำนาจของอดีตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๓ วาระ.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ที่เกิดภายหลัง และกวีการารอาหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจอดีตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริย์
เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก และธรรมที่เป็นเจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วย
อำนาจของอดีตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหรรคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย, ขั้น ๒ ฯลฯ.

ขั้นที่ ๑ ที่สทรรคด้วยกายวิญญาณ และกายายตนะ เป็นปัจจยแก่
ขั้นที่ ๒ และกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจย, ขั้นที่ ๒ ฯลฯ

ขั้นที่ ๑ ที่เป็นเจตสิก และททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ขั้นที่ ๒ และจิต
ด้วยอำนาจของอตติปัจจย ขั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑๑] ในเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจย ๓ วาระ ในวิปากปัจจยมี ๕ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๕ วาระ
ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจยมี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจยมี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

การยกปัจจยในปัจจนียะ

[๑๑๒] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของ

สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมม- ปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ- ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย อำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๘. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย และด้วย
อำนาจของ สหชาตะ รวมทั้ง ปุเรชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมทั้ง อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ.

๙. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย และ สหชาตะ รวมทั้ง
ปุเรชาตะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๐๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจุบันทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิยานุโลม

[๑๑๔] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ
ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนีนิยานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนิยานุโลม

[๑๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาตกา ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

เจตสิกทุกะ จบ

๕๘. จิตตสัมปยุตตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๑๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ชั้น ๑ อาศัย-
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม

อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมป-
ยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๗ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๗ กฐิตตารูป ที่เป็นอุปาทา-
รูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

**๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ กฐิตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๗. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และหทยวัตถุ ๗๗ ชั้น ๒.

**๘. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายเป็นจิตตสัมปยุตต-
ธรรม และภูตรูปทั้งหลาย

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ขันธ์ ๒.

กุฎตารูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๑๗] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ฯลฯ ขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

**๓. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และททยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อริปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕
วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
วิกตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๑๙] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วย
อุทฺธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ.

พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ ดังกล่าวมา พึงกำหนดในบททั้งปวงว่าอเหตุกะ
โมหมูลอย่างเดียวกันนั้น พึงให้เต็ม.

๒. นอรัम्मณปัจจัย

[๑๒๐] ๑. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอรัम्मณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตัมปยุตตธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอรัम्मณปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญูสัตว์.

๓. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัम्मณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๒๑] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉนปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๒๒] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ
ในนโนตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจัยยานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยยานุโลม

[๑๒๓] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มณปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน อนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอัญญมัญญ- ปัจจัย มี ๖ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในมคคปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคต- ปัจจัย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๔] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓) เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ

๔. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยททยัตถุ
ในปฏิสนธิชั้น ๆ ๗

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยททยัตถุ
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย
ในปฏิสนธิขณะ ๆ ๗

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และททยัตถุ
ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ-
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และททยัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๕] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจิวาระ.

๒. จิตตัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ
อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตัมปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. จิตตัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตัมปยุตตธรรม

และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขา-
ยตนะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ และกายตนะ.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตัมปยุตตธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๒๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ
ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๗] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓) เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

๔. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขญัตตว์.

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗
อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทย-
วัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทฺธังจะ
อาศัยหทยวัตถุ.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัย
หทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขา-
ยณะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณและกายายณะ.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกะปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วย
อุทฺธัจจะ อาศัยชั้น ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ
และหทยวัตถุ.

อีก ๒ วาระ (วาระที่ ๘ - ๙) พึงกระทำ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๒๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๘ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๘ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนตถิปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๒๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ
ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในโนนัตถิ
ปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๐] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ
ในมกคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.
นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

ตั้งัญญวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๑] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม **เจือกับจิตตสัมปยุตตธรรม**
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ **ขั้น ๒** เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ฯลฯ **เจือ**
กับขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๒] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี
๑ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๑๓๓] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๑ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาอาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๔] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๓๕] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ คีต ฯลฯ กระทำซึ่งอุโบสถกรรม แล้วพิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

พิจารณากุศลกรรมที่ตนอบรมดีแล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารนามรรค พิจารณาผล, พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่ละแล้ว, ที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งภิเลสทั้งหลาย ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณแก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

**๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตวิปปยุตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราศ.

รูปร่างคนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ โยภูฏัพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตวิปปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๓๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู. แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตวิปยุตตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๓๗] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๑ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ ปัจจัยสงเคราะห์ไม่มี.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับปัจจัยวาระ ปัจจัยสงเคราะห์ไม่มี.

๘. อุปนิสสยปัจฉัย

[๑๓๘] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน ก่อมานะ ถือทักขิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ
ทุกข์ทางกาย แล้วให้ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่มรรค
ฯลฯ แก่ผลสมมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจฉัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่
ผลสมมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๓๕] ๑. จิตตวิปปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
โณฐฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๔๐] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๔๑] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากจันท์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหขาคะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหขาคะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้น และ
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๔๒] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๑๔๓] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ได้แก่ กพพีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๑๔๔] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

**๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย**

คือ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย.

**๓. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย**

คือ จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ ฯลฯ

**๔. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย**

คือ จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่
สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์และ
สุขินทรีย์ ฯลฯ กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหคต
ด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๔๕] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่สหครตด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตถิปัจจัย

[๑๔๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๓ อยู่ คือที่เป็น สหชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สทรรคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒, ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม

เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ และ
รวมกับ อินทริยะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิตตสัมปยุตตขั้น และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

จิตตสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง และกวีการอาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

จิตตสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่กตฺถิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๔๗] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๖ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอตฺถิปัจจัย
มี ๗ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๑๔๘] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ,
สหชาตะ รวมกับ ปุรชาตะ.

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตตธรรม มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ,
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๔๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์म्मณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ. ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุรชาติปัจจัย
มี ๗ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ

ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนอัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจัยนัย

[๑๕๐] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน นอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย มี ๓ วาระ. ในปัจจัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตต- ปัจจัย มี ๑ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจัยยานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยยานุโลม

[๑๕๑] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ...ใน อธิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

จิตตสัมปยุตตทุกะ จบ

๕๕. จิตตสังสัฏฐทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๒] ๑. จิตตสังสัฏฐธรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตวิสังสัฏฐธรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐธรรม เกิด

ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จิตตสังสัฏฐทุกะ ฟังกระทำเหมือนจิตตสัมปยุตตทุกะ ไม่แตกต่างกัน.

จิตตสังสัฏฐทุกะ จบ

๖๐. จิตตสมุฏฐานทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๓] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และกัมมัตถารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ จิต, และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิตและกัมมัตถารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กัมมัตถารูป อาศัยจิต หทยวัตถุ อาศัยจิต,
จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ กัมมัตถารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะ-
เหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และกัมมัตถารูปอาศัยจิต

ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏ-
ฐานธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏ-
ฐานธรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และหทยวัตถุ.

๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และททยวัตตุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๔] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยททยวัตตุ.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต
๗๗ ขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และจิต ๗๗ ขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และหทยวัตถุ ๗๗ ขันธ์ ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-

สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และทथยัตถุ.

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ และจิต อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม และทथยัตถุ ฯลฯ ขันธ์ ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนีสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาสวณปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๘
วาระ ในฉานปัจจัย มี ๘ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจนีย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๖] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และกถัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรมเกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัยจิต หทยวัตถุ อาศัย
จิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ, ฟังกระทำมหาภูตรูป ๑ จนถึงอสังขณัตถ์.

**๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และะจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็น
อเหตุกะ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ จิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธรังจะ อาศัยจิต.

**๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูป
อาศัยจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ และ สมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏ-
ฐานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน
ธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้น ทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ และจิต.

**๘. ธรรมที่ไม่มีจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่มีจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้น ทั้งหลายที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้น ทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้น ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน
ธรรม และททยวัตถุ.

**๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่มีจิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่มีจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกัญฐิตารูป อาศัยชั้น ๑
ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตต-
สมภูฐานธรรม และททวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

[๑๕๗] ๑. จิตตสมภูฐานธรรม อาศัยจิตตสมภูฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมภูฐานธรรม
 ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นจิตตสมภูฐานธรรม.

จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมภูฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สมภูฐานธรรม

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมภูฐานธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต.

ททวัตถุ อาศัยจิต ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญัตตว์.

๔. จิตตสมภูฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยจิต.

๕. จิตตสมภูฐานธรรม อาศัยจิตตสมภูฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏ-
ฐานธรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๓๑

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๕๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอรัมมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนอชิตปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๘ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๘ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๖
วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปป-
ยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๖ วาระ...ในนอธิป-
ปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ใน
โนนัตถิปัจจย มี ๖ วาระ ในโนนวิคตปัจจย มี ๖ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๖๐] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในฉานปัจจย มี ๕ วาระ ใน
มคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

สหชาติวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๑] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ. เหมือนกับ
ปฏิจิวาระ. (วาระ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจิวาระ.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต, ขันธ์
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจิวาระ ทั้ง ๒ วาระ.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ
ชั้น ๒, ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ
 ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระทั้ง ๒ วาระ.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ.
ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๒] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ. (วาระ
ที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

จิต อาศัยहतยวัตถุ.

**๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายวิญญาณ และกายายตนะ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต, ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม อาศัยहतยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

**๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ
ฯลฯ อาศัยกายายตนะ, จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยहतยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ
ชั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ จิตอาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุ-
วิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และ
ททยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิตติปัจจัย มี ๕
วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๔] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พึงกระทำหมดทั้ง ๘ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ แม้ปัญญาญาณ
ก็พึงกระทำ โมหะ มีทั้ง ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัย

[๑๖๕] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอารมณ์ปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในอุปนิสัยปัจจัย
มี ๖ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๘ วาระ
ในอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๘ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในฉานปัจจัย มี ๘ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในโนนัตถปัจจัย มี ๖ วาระ
ในโนวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยออกนี้ก็ดี นิสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังคฺคฐวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๖] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ
เจือกับขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

[๑๖๘] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ โมหะมีทั้ง ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๑๖๕] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๐] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิต และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุ-
ปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๗๑] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๒)

คือ จิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๓)

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ปรารภชั้น
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ โศทรภู, แก้วโถทาน, แก้วมรรค, แก้วผล,
แก้วอวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง
เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้มีความพร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสาณัญจายตนะ ฯลฯ อากิญจัญญายตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสนุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีที่มีอยู่ข้างต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัสย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสนุสสติญาณ ฯลฯ แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีที่มีอยู่ข้างต้น

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ โสภณรูปายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่อทธีวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่ อวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย พึงกระทำเพราะปรารถ ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๑๗๒] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาธิปฏิบัติ และ สหชาตาธิปฏิบัติ

ที่เป็น อาร์มมณาธิปฏิบัติ ได้แก่

ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม กระทำขั้นทั้งหลาย ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

อาร์มมณารูปติก็ดี สหชาติรูปติก็ดี พึงกระทำทั้ง ๓ วาระ
(วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณารูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
 ฯลฯ

บุคคล ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว จิต ย่อมเกิดขึ้น.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อาร์มมณารูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
 ฯลฯ

บุคคลกระทำขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรม ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
 ฯลฯ

บุคคลกระทำขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม ให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ฯลฯ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๗. จิตตสมุฏฐานกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานกรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณรูปติ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘)
เป็นอารัมมณรูปติอย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๗๑] ๑. จิตตสมุฏฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
กรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ วุฏฐานะไม่มี.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่
กรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ฯลฯ. เนวสัญญ-
ญาณาสัญญาตนะ ของผู้ที่ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

การนับสองวาระนอกจากนี้ (วาระที่ ๕-๖) พึงกระทำเหมือนอย่างนี้.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย พึงกระทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙) วุฏฐานะไม่มี.

๕. สมณันตรปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๗๔] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๗๕] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ฟังกระทำ ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่จิต
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต แล้ว
ให้ทาน ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ฯลฯ แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ทำสายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๓๖] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
โผฏฐัพพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.
บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.
รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จันท์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง
เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง
เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิตและสัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ กาย ฯลฯ รูปทั้งหลาย
 ฯลฯ โสภณูปะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารถจักขุ
เป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติปัจจัย ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสทรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ

ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ

กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจ

ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง

ฯลฯ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ ด้วยทิพโสทรธาตุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ฯลฯ

โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย

ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

คือ รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และทथยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ
โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ

รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจักขายตนะเป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ โณฏฐัพพายตนะที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม และกายายตนะ ฯลฯ

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

คือ รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และทथยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และทथยวัตถุ ฯลฯ

รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
จักขุวิญญาณ ฯลฯ โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และ
กายายตนะ ฯลฯ

**๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
คือ รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัย
แก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
 ฯลฯ โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๗๗] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจจัย.

ปัจฉาชาติปัจจัย พึงให้พิสดารโดยอาการนี้ (มี ๕ วาระ)

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๗๘] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรมเป็นปัจจัยแก่วิบากขั้น ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากจิต และกฏัตตา
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์, จิต
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากจันท์, จิต และ
กัญตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๗๕] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๑๘๐] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

อาหารทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวฬิการาหาร ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

อาหารทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กวฬิการาหาร ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

อาหารทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย**

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุ-
ฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่
ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

กวีฬการอาหาร ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๙)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทรีย์ปัจจัย

[๑๘๑] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม
เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

ฟังกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

คืออินทรีย์ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ
๗๗ กายินทรีย์ ๗๗

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

คือในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และขันธทั้งหลาย ที่สหระค
ด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ๗๗ กายินทรีย์ ๗๗

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ-
อินทรีย์ปัจจัย**

คือ อินทรีย์ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ๗๗ กายินทรีย์ และสุขินทรีย์ ๗๗
กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยกายวิญญาณ
ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรมและ
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายินทรีย์ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และ
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมป-
ยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ ฯลฯ

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๘๒] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังจฉาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตธรรมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปังจฉาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังจฉาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย, จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังจฉาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ

วิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐาน-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒๑. อตฺถิปัจจย

[๑๘๓] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจยแกจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ
อาหาระ ฯลฯ.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจยแกจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ
ปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ
อาหาระ ฯลฯ

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ, ปัจฉาชาตะ,
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย
แก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
กายวิญญาณ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานธรรม ที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ พึงกระทำให้เหมือนกับปัจจัยวาระ ทั้งปฏิสนธิ และปวัตติ ตลอดจนวาระทั้งปวง.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง และจิต เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง, จิต และ กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง จิต และรูป-ชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ที่เกิดร่วมกัน ฯลฯ

สหชาตะ ปัจฉยวาระ เหมือนกัน พึงกระทำว่า สหชาตะ ทุกนัย.

๒๒. นัตถิปัจจย ๗๗ ๒๔. อวิกตปัจจย

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนัตถิปัจจย

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจย

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๘๔] ในเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในอริปติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี
๕ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคค-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕
วาระ ๗๗ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

การยกปัจจยในปัจจนีเย

[๑๘๕] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐาน

ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจฉัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุ-

ฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย,

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.^๑

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนี้ะ

[๑๘๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ฯลฯ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจัยนี้ย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจัยนี้ะ

[๑๘๗] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

๑. ม. ไม่มี

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๘๘] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ...

ในอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๘ วาระ.

พึงกระทำการนับอนุโลม.

จิตตสมุฏฐานทุกะ จบ

๖๑. จิตตสทกุททะ

ปฏิจจวาระ

อนุลอมนัย

๑. เหตุปัจจย

[๑๘๕] ๑. จิตตสทกุททะ อาศัยจิตตสทกุททะ เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๒ และ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกุททะ อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุททะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุททะ ฯลฯ
ชั้น ๒.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุททะ อาศัยจิตตสทกุ-
ททะ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย**

คือ จิตและจิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสทกุททะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่เป็นจิตตสทกุททะ.

ในปฏิสนธิขณะ จิตและกัมมัตถารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตต-
สทกุททะ.

**๓. จิตตสทกุททะ และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุททะ
อาศัยจิตตสทกุททะ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย**

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกุททะ และ
ไม่ใช่จิตตสทกุททะ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุททะ ฯลฯ

๑. ม. เป็นจิตตสทกุททะ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิต และกัฏฐตา รูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสหุจธรรม ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กัฏฐตา รูป อาศัยจิต, ททยัตถุ อาศัยจิต, จิต
อาศัยททยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม และกัฏฐตา รูป ที่เป็น
อุปาทา รูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. จิตตสหุจธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจ-
ธรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม อาศัยททยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจธรรม ที่เป็นอุปาทา รูป อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๖. จิตตสหุจธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกกรรม และไม่ใช่จิตตสทกกรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกกรรม และไม่ใช่จิตตสทกกรรม ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑. จิตตสทกกรรม อาศัยจิตตสทกกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกกรรม อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกกรรม ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม อาศัยจิตตสทกกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กฐิตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุกรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม และกฐิตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. จิตตสหุกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม อาศัยจิตตสหุกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุกรรม และไม่ใช่จิตตสหุกรรม อาศัยชั้น ที่เป็นจิตตสหุกรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกฐิตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุกรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุกรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

กฐิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปัทพ์ทั้งหมดพึงยกขึ้นแสดงเหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ

มหาภูตรูปทั้งหลาย ฟังกระทำใน ๖ วาระ, ๗ วาระ ในอธิปัตติปัจจัยไม่มี ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๑] ๑. จิตตสหุจธรรม อาศัยจิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุจธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

ฟังทำทั้ง ๘ วาระดังกล่าวมา ฟังกำหนดคำว่า อเหตุกะ ในอนุโลม ท่านจำแนกไว้อย่างไร ฟังทำอย่างนั้น โมหะ มี ๓ วาระ ในจิตตสมุฏฐานทุกะ ท่านจำแนกไว้อย่างไร ฟังทำอย่างนั้น.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๕๓] ๑. จิตตสทกุธรรม อาศัยจิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นจิตตสทกุธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกุธรรม.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหิรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๓. จิตตสทกุธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยจิต.

๔. จิตตสทกุธรรม อาศัยจิตตสทกุธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

๑. ข้อ ๑๕๒, ๑๕๔, ๑๕๖ ควรจะจัดไว้เป็นข้อเดียวกันเหมือนทุกครั้ง

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 211

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยจันท์ทั้งหลายก็เป็นจิตตสหุจธรรม และจิต.

[๑๕๔] ในนกัมมปัจจัยมี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๕. นณานปัจจัย

[๑๕๕] ๑. จิตตสหุจธรรม อาศัยจิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจัย

จันท์ทั้งหลายที่สหุจด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ

[๑๕๖] ในนณานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนมกคปัจจัย มี ๕ วาระ ใน

นสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับสองนัยนอกนี้ พึงกระทำอย่างนี้.

แม้สหุจวาระ ก็เหมือนกับปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

เหตุปัจจัย

[๑๕๗] ๑. จิตตสหุทธธรรม อาศัยจิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยททยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๕. จิตตสหุทธธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุทธธรรม อาศัยจิต.

ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุทธธรรม อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูปทั้งหมด เหมือนกับปฏิจวาระ.

๖. จิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุทธธรรม และไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม อาศัยจิต.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๗. จิตตสทกฺขรรม อาศัยจิตตสทกฺขรรม และชรรมทึไมไช
จิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม อาศัย
ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๘. ชรรมทึไมไชจิตตสทกฺขรรม อาศัยจิตตสทกฺขรรม และ
ชรรมทึไมไชจิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไมไชจิตตสทกฺขรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิต.

จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไมไชจิตตสทกฺขรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็น
จิตตสทกฺขรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๙. จิตตสทกฺขรรม และชรรมทึไมไชจิตตสทกฺขรรม
อาศัยจิตตสทกฺขรรม และชรรมทึไมไชจิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกกรรม และไม่ใช่
จิตตสทกกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิต อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ และจิต, อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และททวัตถุ
๑๗ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูป ทั้งหมด.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๔๘] ๑. จิตตสทกกรรม อาศัยจิตตสทกกรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสทกกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๑๗ กายตนะ ๑๗ นี้เหมือน
อารัมมณปัจจัย ในปัจจวาระ, ในจิตตสมุฏฐานทุกะ ฟังกระทำปัญจวิญญาณมูล
แก่ธรรมเหล่านั้นทั้ง ๖ อย่าง ๑๗

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๔๙] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนีย

๑. นเหตุปัจจย

[๒๐๐] ๑. จิตตสทกฺขรรม อาศัยจิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ฟังกระทำ
ทุกอย่าง, ปัญญาญาณแห่งปัจจยวาระ, มูล แห่งกรรมทั้ง ๖ ก็ฟังกระทำ,
มหาภูตรูปทั้งหมด มี ๓ วาระ เหมือนกัน.

โมหะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๐๑] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาสาณปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉนปัจจย มี ๕ วาระ ในนัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ
ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระไรอนุโลมปัจจนียะ

[๒๐๒] เพราะเหตุปัจจย ในอรัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
ปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ
ในโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๓] เพราะเหตุปัจจย ในอรัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคคปัจจย มี ๓ วาระ
ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

นิสสยวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๔] ๑. จิตตสทกุธรรม เจือกับจิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เจือกับจิตตสทกุ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกุธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสทกุธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม
เจือกับจิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุธรรม ฯลฯ
เจือกับ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสทกุธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. จิตตสทกฺขรรม เจือกับจิตตสทกฺขรรม และชรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิต ฯลฯ
เจือกับ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๒๐๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ... (โมหะ มี ๓ วาระ) ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับสองนัยนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำทั้งหมด.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๗] ๑. จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุทธธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุทธธรรม. ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สหุทธธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตและกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม และไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๑. วิญญูติรูป ๒, ๒. รูปที่นอกจากวิญญูติรูป ๒

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๐๘] ๑. จิตตสทกุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกุธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๐๙] ๑. จิตตสทกุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกุธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ อารัมมณชาติปัตติที่ดี สหชาติปัตติที่ดี
พึงกระทำ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
อารัมมณชาติปัตติที่ดี สหชาติปัตติที่ดี พึงกระทำแก่ธรรมทั้ง ๓ วาระแม้เหล่านี้.
แม้ปัญหา ๕ ข้อ ก็เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ในบทปลาย ๓ วาระ
เป็นอารัมมณชาติปัตติอย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย ๗๑ ๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๒๑๐] ๑. จิตตสทกุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกุธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปัจจัยวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๑๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
มี ๓ วาระ.

ได้เฉพาะธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรมเป็นมูลเท่านั้น ทั้ง ๓ วาระนี้
เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

๑๑. บังณฑชาติปัจจัย

[๒๑๒] ๑. จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สหุกรรม ด้วยอำนาจของบังณฑชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกฺขรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรมที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

๓. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจจัย

๑๒. อาเสวนปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๑๓] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาติะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สทกฺขรรม ที่เป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

**๒. จิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหุตาและ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหุตา ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากจิต และกภูตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

**๓. จิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหุตาและ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหุตา ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุธรรม และไม่ใช่จิตตสหุธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ์ทั้งหลาย, จิต
และกภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๑๔] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย. เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
จิตตสมุฏฐานทุกะ แม้ทุกะนี้ก็มี ๑ วาระ เหมือนกพพิการาหาร.

๑๖. อินทริยปัจจัย ฯลฯ ๑๗. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๐๕] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๑ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคฺคปัจจัย มี ๑ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๒๑๖] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยวิปยุตตปัจฉัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นสทกฺขรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจฉัยแก่กายที่ไม่
ใช่จิตตสทกฺขรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

**๓. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสทกฺขรรม
และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลาย ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุ-
ตตปัจฉัย.

**๔. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่กรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุขณณะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายขณณะ ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

จิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรมที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระกตด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สทกกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรม และ
ไม่ใช่จิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต
และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๗. จิตตสทกกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรมและจิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๘. จิตตสทกกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม

เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิตเป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๙. จิตตสทกกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม

เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิตเป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกกรรม และไม่ใช่จิตตสทกกรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัถติปัจจัย

[๒๑๗] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ฯลฯ เหมือนกับปฏิจจวาระ

๒. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ฯลฯ เหมือนกับปฏิจจวาระ

๔. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่กรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือ สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ ฯลฯ

๕. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๖. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สทกฺขรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอัถติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๑. จิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม

เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธ ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ จักขายตนะและจักขุวิญญาณ

เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๒ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

พึงกระทำในปฏิสนธิทั้งหมด สหชาตะ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ

อินทริยะะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย
แก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย ฯลฯ ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วย
กายวิญญาณ ฯลฯ

ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๓ นัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุธรรม และจิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรมนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุธรรม และจิต ที่เกิดภายหลัง และ
กวมฬการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุธรรม และจิตที่เกิดภายหลัง และรูป-
ชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ อตติปัจจัย.

๘. จิตตสหุธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม

เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ บุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ฯลฯ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๘] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาสวณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๒๑๙] ๑. จิตตสทกกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกกรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่มิใช่จิตต-
สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจฉัย.

๓. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสทกฺขรรม
และธรรมที่มิใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๔. ธรรมที่มิใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่มิใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

๕. ธรรมที่มิใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตต-
สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็น
ปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแกจิตต-
สทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์ม-
มณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๗. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจฉัยแกจิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็น
ปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย.

๘. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจฉัยแกธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติ-
ปัจฉัย.

๙. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจฉัยแกจิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันนี้ะ

[๒๒๐] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในปัจจุบันทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีหัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีหัย

[๒๒๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย มี ๓ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๒๒] เพราะเหตุปัจจัย ในนอรัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ

พึงกระทำอนุโลมมาติกา

จิตตสหฤทุกะ จบ

๖๒. จิตตานุปริวัตติทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๑] ๑. จิตตานุปริวัตติธรรม อาศัยจิตตานุปริวัตติธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตานุปริวัตติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตานุปริวัตติธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำทุกะนี้ เหมือนจิตตสหนุทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

จิตตานุปริวัตติทุกะ จบ

๖๓. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๔] ๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม, ชั้น ๑
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และกฤตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสัฏฐสมุฏฐานธรรม.

๓. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. **ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม อาศัย**
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต, จิต
อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป และกุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๕. **จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่**
จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. **จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่**
จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และกุฎตารูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และ
จิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม และททวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐาน
ธรรม และหทยวัตถุ.

๘. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฐิต-
สมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และกฏัตตารูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฐิต-
สมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๒๕] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ ใน
นิสสปัจจัย ๘ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๒๖] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐ-
สมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฺฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฺฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กกัฏตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต,
จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๑๗๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑๑๗๑ ตลอดถึงอสังขยัตถุ.

๕. จิตตสังสังขยสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสังขยสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิตซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสังขยสมุฏฐาน-
ธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยจิต
ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ.

๖. จิตตสังสังขยสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสังขยสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขยสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็น
เหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และกกัฏตารูป
อาศัยจิต.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

**๑. จิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสังฐาน-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังฐานสมุฏฐาน เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม และทวยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และจิต.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กถัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสังฐานสมุฏฐานธรรม และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิต-
สมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ.

๘. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตต-
สังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ขันธ์ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๒๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐาน-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กฐิตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต.

๗๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขณัตถ์.

๓. **ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐานสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัณฐานสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐานสมุฏฐาน.**

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น จิตตสังสัณฐานสมุฏฐาน-
ธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐานสมุฏฐานธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ นัย ๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๒๒๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๘ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๘ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี
๘ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฉานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๒๒๙] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๓๐] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ฯลฯ

ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๑] ๑. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัยจิตตสังสัณฺฐาน-
สมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่
๑-๒-๓) เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฺฐานรูป อาคัยจิต.

จิต อาคัย ททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงมหาภูตรูป.

๕. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัยธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาคัย จิต.

ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัย ททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๖. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัยจิตตสังสัณฺฐาน-
สมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และ
จิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ นัย.

**๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกฐสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม อาศัยชั้น
ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม อาศัยชั้นที่เป็น
จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย.

จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๑ นัย.

**๒. จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกฐสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๗๒] ๑. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับ ปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัย ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

จิต อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัย จิต.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัย ททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๔. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาคัยจักขายตนะ ฯลฯ อาคัยกายตนะ.

จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาคัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

๕. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัยจิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ อาคัยขันธ์ ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ, จักขายตนะ และจักขุวิญญาณ ฯลฯ อาคัยขันธ์ ๒ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขันธ์ ๒ อาคัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม และจิต ฯลฯ อาคัยขันธ์ ๒.

ขันธ์ ๒ อาคัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาคัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำ ๒ นัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม อาคัยจิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้นเพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ.

จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และหทยัตถุ ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

๗. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และ ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณ-
ปัจจย

คือ ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และหทยัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๓๓] ในเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ ใน อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๒๓๔] ๑. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

พึงกระทำ ๕ วาระ ดังกล่าวมาแล้ว ในปัจฉยวาระ ก็พึงทำปัญญา-
วิญญานด้วย, มีทั้ง ๓ นัย, โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๒๓๕] ในนเหตุปัจฉย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจฉย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจฉย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจฉย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉยมี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉย มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจฉย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจฉย มี ๕
วาระ ในนอาหารปัจฉย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉยมี ๑ วาระ ในนฉาน
ปัจฉย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจฉย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจฉย มี ๖ วาระ ในนโนตถิปัจฉย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจฉย
มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสฺฏฐวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๖] ๑. จิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม เจือกับจิตตสังสฺฏฐ-
สมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม ฯลฯ
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม เจือกับ
จิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม เจือกับจิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ที่เป็นจิตตสังสฺฏฐสมุฏฺฐาน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๕. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสังสัจจ-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ขันธ์ ๒ เจือกับขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม
และจิต ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๓๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๘] ๑. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสังสัจจ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ มีทั้ง ๑ วาระ, โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๑๕] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๔๐] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงการทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และ
จิตตสมุฏฺฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย, จิต และรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๔๑] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒).

จิต ปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓).

เพราะปรารภจิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณา นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู ฯลฯ

อาร์มมณปัจจัยในจิตตสททุกะฉันใด พึงทำฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน
พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๔๒] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาธิปัตติ และ สหชาตาธิปัตติ มี ๓ วาระ.

พึงกระทำอธิปัตติปัจจัยทั้งสอง.

๒. **กรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสถสมุฏฐานกรรม** เป็น
ปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสถสมุฏฐานกรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาติชิปติ มี ๓ วาระ.

พึงกระทำอธิปัตปัจจัยทั้งสอง.

๓. **จิตตสังกัสถสมุฏฐานกรรม** และ**กรรมที่ไม่ใช่**

จิตตสังกัสถสมุฏฐานกรรม เป็น**ปัจจัยแก่จิตตสังกัสถสมุฏฐานกรรม**
ด้วยอำนาจของ**อธิปัตปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พึงกระทำอธิปัตปัจจัย อย่างเดียวเท่านั้น พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ เหมือน
จิตตสหทุกะ ไม่มีต่างกัน.

๔. **อนันตรปัจจัย** ฯลฯ ๕. **อุปนิสสยปัจจัย**

[๒๔๓] ๑. **จิตตสังกัสถสมุฏฐานกรรม** เป็น**ปัจจัยแก่จิตต-**
สังกัสถสมุฏฐานกรรม ด้วยอำนาจของ**อนันตรปัจจัย** มี ๕ วาระ
เหมือนจิตตสหทุกะ

เป็น**ปัจจัย** ด้วยอำนาจของ**สมนันตรปัจจัย** มี ๕ วาระ.

เป็น**ปัจจัย** ด้วยอำนาจของ**สหชาติปัจจัย** มี ๕ วาระ เหมือน
กับปฏิจวาระ มี ๕ วาระ.

เป็น**ปัจจัย** ด้วยอำนาจของ**อัญญมัญญปัจจัย** มี ๕ วาระ เหมือน
กับ ปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
กับจิตตสหฤทุกะ ไม่มีต่างกัน.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๔๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ
มี ๓ วาระ.

เหมือนกับจิตตสหฤทุกะ ไม่มีต่างกัน.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย ๑๓๑ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๔๕] ๑. จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย
เหมือนกับจิตตสหฤทุกะ ไม่มีต่างกัน.

ปัจจชาติะมีทั้ง ๓ วาระ เป็นเอกมุต ๒ เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ๑.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

- [๒๔๖] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ.
เหมือนกับจิตตสหฤทุกะ ไม่มีต่างกัน.
กัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ทั้งสหชาตะ และนानาชนิดิกะ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับ
ข้อความตามบาลี ในจิตตสหฤทุกะ. กวฬีการาหาร มี ๑ วาระ เท่านั้น.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

- [๒๔๗] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ บังญาชาตะ ฯลฯ
๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ ปุเรชชตะ และ ปัจฉชชตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็น

ปัจฉัยแกจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ เป็นปัจฉัยแกขันธทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังกัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชชตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแกขันธทั้งหลายที่สหรรคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจฉัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

หทยัตถุ เป็นปัจฉัยแกขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็น

ปัจฉัยแกจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ เป็นปัจฉัยแกจิต และสัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชชตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

ททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๕. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม และนฺตรมทึไมไช
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม เป็นปัจจัยแก่นฺตรมทึไมไชจิตตสังสัณฺฐ-
สมุฏฺฐานนฺตรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ฯลฯ

๒๑. อัถถิปัจจย

[๒๔๘] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม ด้วยอำนาจของอัถถิปัจจย เหมือนกับปฏิจ-
วาระ.

๒. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม เป็นปัจจัยแก่นฺตรม
ทึไมไชจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม ด้วยอำนาจของอัถถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม และนฺตรมทึไมไชจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานนฺตรม
ด้วยอำนาจของอัถถิปัจจย เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสสุสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสสุสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อตัปปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชชเต ปุเรชชเต ปังณชชเต อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น ปุเรชชเต พิงกระทำเหมือนกับปุเรชชตปัจจัย.

ที่ย่อ ๆ ทั้งหมดควรให้พิศดาร.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสสุสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสังกัสสุสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตัปปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชเต และ ปุเรชชเต

ที่เป็น สหชชเต ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตัปปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอตัปปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังกัสสุสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตัปปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชชเต เหมือนกับปุเรชชตปัจจัย ไม่แตกต่างกัน.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสสุสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสังกัสสุสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสสุ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตัปปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกถัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ เหมือนกับปุเรชาตปัจจัย.

๗. จิตตสังสังสุตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสังสุตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังสุตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ ด้วยอำนาจของอภิปัจจย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม และททวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ ด้วยอำนาจของอภิปัจจย ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๘. จิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัสถ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอภิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ, และ
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอภิปัจจย ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
กายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่
รูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอภิปัจจย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่รูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อภิปัจจย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกัสถสมุฏฐานธรรม และททวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอภิปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง และจิต เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วย อำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** รวมกับ **อาหาระ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง จิต และกวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** รวมกับ **อินทริยะ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง จิต และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กตัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

๘. จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **สหชาตะ** และ **สหชาตะ** รวมกับ **ปุเรชาตะ**

ที่เป็น **สหชาตะ** รวมกับ **ปุเรชาตะ** ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย, ขั้น ๒ ฯลฯ ที่สหคต- ด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ และรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอัติ-
ปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ และจิต ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ นัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๔๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอัติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๕
วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๒๕๐] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม เป็นปัจจัยแก่ชฺรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม และชฺรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ชฺรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม เป็น
ปัจจัยแก่ชฺรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานชฺรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๕. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์ม-
มณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๕๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจนียะทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๕๒] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจจนียะทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๕๓] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ...

อธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ.

พึงกระทำอนุโลมมาติกา

จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานทุกะ จบ

๖๔. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสหฤทฺถะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๔] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสหฤทฺถมม อาศัยจิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานสหฤทฺถมม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสหฤทฺถมม
๗๑๗ อาศัยชั้นที่ ๒ ๗๑๗

ในปฏิสนธิขณะ ๗๑๗

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานทุกะเป็นอย่างไร แม้ทุกะนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มี
แตกต่างกัน.

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสหฤทฺถะ จบ

๖๕. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานานุปริวัตติทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๕] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานานุปริวัตติธรรม อาศัย

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานานุปริวัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานานุปริวัตติ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานทุกะเป็นอย่างไร แม้ทุกะนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มี
แตกต่างกัน.

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานานุปริวัตติทุกะ จบ

๖๖. อัชฌัตติกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๖] ๑. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตตารูป อาศัยจิต.

๒. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และพหิรกภูตตารูปอาศัยจิต.

๓. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-

ติกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, อัชฌัตติกะ และพหิรกภูตตารูป อาศัยจิต.

๔. พหิรธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และพาหิรกฐิตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยททยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กฐิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และอัชฌัตติกกฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยททยัตถุที่เป็นพาหิรธรรม.

๖. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒, จิต และอัชฌัตติกะและพาหิรกฐิตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

๗. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกฐิตารูป อาศัยจิต และสัมปยุต-
ชั้นทั้งหลาย

**๘. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม
และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และพหิรกฐิตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
พหิรธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

พหิรกฐิตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม อาศัยจิต และ
หทยวัตถุ.

**๙. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกธรรม และพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และอัชฌัตติกะและพหิรกฐิตารูป
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

[๒๕๗] ๑. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

๒. พหิรธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๔. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยพหิร-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิร-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม และจิต ฯลฯ
 อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต
๑๓๑ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม, จิต
และหทยวัตถุ ๑๓๑ อาศัยชั้นที่ ๒.

๑๓๑

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๕๘] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาสาณปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕
วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๙] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกัฏตารูป อาศัยจิต

๒. พาหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต ซึ่งเป็น
อเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และพาหิรกัฏตารูป
อาศัยจิต.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยจิต
ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๓. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และอัชฌัตติกะ
และพาหิรกัฏตารูป อาศัยจิต

๔. พาหิรธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์. ที่เป็นพาหิรธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญสัตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ์
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๕. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และอัชฌัตติกกฐัตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

**๖. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยพาหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒, จิต และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒, จิต และอัชฌัตติกะและพาหิร-กฐัตตารูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

**๗. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และ
พาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกฐัตตารูป อาศัยจิต และ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย.

**๘. พาหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพาหิร-
ธรรม เกิดขึ้นเพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.
ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และพาหิรภูตารูป อาศัยชั้น ๑
ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ พาหิรภูตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม อาศัยจิต
และทथยัตถุ.

โมหะ ที่สหคด้วยวิจิกจณา ที่สหคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ที่สหคด้วยวิจิกจณา ที่สหคด้วยอุทัจจะ และจิต.

๕. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกธรรม และพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และอัชฌัตติกะและพาหิร-
ภูตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

[๒๖๐] ๑. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ อเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกภูตารูป อาศัยจิต.

๒. พาหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ พหิรกภูตารูป อาศัยจิต.

๓. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกะและพหิรกภูตารูป อาศัยจิต.

๔. พหิรธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ พหิรกภูตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม,
ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

มหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังญูสัตว์.

๕. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น
เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
พหิรธรรม.

๖. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกะและพหิรกภูตารูป อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

๗. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และ
พหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกัฏฐัตถารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย.

๘. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม และจิต. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ พึ่งทำทั้ง ๒ นัย.

๙. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกะและพหิรกัฏฐัตถารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๒๖๑^๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๗. นณานปัจจัย

[๒๖๒] ๑. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

๑. ข้อนี้ควรจะรวมกับข้อ (๒๖๓)

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจักขุวิญญาณ ฯลฯ กายวิญญาณ.

๒. พาหิรธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นถานปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ชั้น ๒
ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมภูฐานรูป
ฯลฯ อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังญัตตวัตถุทั้งหลาย ฯลฯ

๓. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนถานปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายวิญญาณ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยกายวิญญาณ

**๔. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยพาหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนถานปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิ-
ญาณ ฯลฯ ชั้น ๒, ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ.

**๕. พาหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพาหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนถานปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขุ
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒. ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกาย
วิญญาณ ฯลฯ ฟังผู้จกักรณ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๖๓] ในนณานปัจจย มี ๕ วาระ ในนัคคปัจจย มี ๕ วาระ
ในนสันปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจยมี ๕ วาระ ในนโนนัตถิ
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๖๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...
ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ.

ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสหชาตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนัคคปัจจยมี ๓ วาระ.

ฯลฯ

แม้สหชาตวาระ ก็เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๖๖] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๔. พหิรกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรกรรม
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย จนถึงมหาภูตรูปที่เป็นอัชฌัตติก-
กรรม. ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อัชฌัตติกกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๖. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยพหิร-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นพหิรกรรม
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังกระทำทั้ง ๒ นัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และ
พาหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกัตตารูป อาศัยจิตและสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย.

๔. พาหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และพาหิร-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม
และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๑ นัย.

๕. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม อาศัยอัชฌต-
ติกกรรม และพาหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และอัชฌัตติกะและพาหิรกัตตารูป
อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม และจิต ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๖๗] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาน อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

๒. พาหิรธรรม อาศัยอัมตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยจักขุวิญญาน อาศัยจักขายตนะ และ
จักขุวิญญาน ฯลฯ กายายตนะ. สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๓. อัมตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยอัมต-
ติกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จักขุวิญญาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ
 ฯลฯ กายายตนะ.

**๔. พาหิรธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อัมตติกธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม จิตอาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ นัย.

**๖. อัมตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยพาหิ-
รธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

๗. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และ
พหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสหรคด้วยจักขุวิญญาณ
และจักขายตนะ ฯลฯ ที่สหรคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

๘. พหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และพหิร-
กรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหรคด้วยจักขุวิญญาณ, จักขายตนะ
และจักขุวิญญาณ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่สหรคด้วยกาย-
วิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพหิรพหิรกรรม และจิต, ขั้น ๒ ฯลฯ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงทำทั้ง ๒ นัย.

๙. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกกรรม และพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยขั้น ๑ ที่สหรคด้วยจักขุ-
วิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๖๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
ปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๖๙] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกฐัตตารูป อาศัยจิต, จักขุ-
วิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ
พึงทำแม้ทั้ง ๕ วาระอย่างนี้ พึงบอกปัญจวิญญาณ เข้าไปด้วย มี ๑
นัย เหมือนกับ โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๒๗๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตร-

ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสังขวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๗๑] ๑. พหิรธรรม เจือกับอชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย เจือกับจิต.

๒. พหิรธรรม เจือกับพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ เจือกับขันธ์ ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ เจือกับขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. อชฌัตติกธรรม เจือกับพหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับขันธ์ ๑ ที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เจือกับพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. พาหิรธรรม เจือกับอชฌัตติกธรรม และพาหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต ฯลฯ เจือ
กับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๗๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๗๓] พาหิรธรรม เจือกับอชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

พึงทำ ๕ วาระ อย่างนี้ มี ๓ นัย เหมือนกับ โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๒๗๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี ฟังกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๗๕] ๑. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และพหิรกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

๒. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และอัชฌัตติกกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

๓. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัย แก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย, จิต และอชฌัตติกะและพาหิรกภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๗๖] ๑. อชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ จิต ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ปรารภจิต เกิดขึ้น.

๔. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว
พิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะปรารภกุศล
กรรมนั้น ราคะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ฯลฯ ผล ฯลฯ

นิพพาน

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ซึ่งเป็นพาหิรธรรม ฯลฯ พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, ฐักิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็น พาหิรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นพาหิรธรรม ด้วย เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่ วิญญาณัญญาตนะ, อากิญญัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วย อำนาจของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ โสภฐัพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ, แก่เจโต-ปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่อนาคตั้งสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น จิต
ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน ฯลฯ

ที่ย่อไว้ทั้งหมด พึงจำแนกให้พิสดาร.

บุคคลพิจารณาเห็นกิเลสทั้งหลาย ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิต ย่อม
เกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่
อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อชฌัตติกธรรม และ

พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น
จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่ย่อไว้ทั้งหมด พึงจำแนกให้พิสดาร.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนขั้นนั้น จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ โสภณัฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๗. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๗. อธิปัตติปัจจัย

[๒๗๗] ๑. อัชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณอธิปัตติ ได้แก่

จิต กระทำจิต ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหขตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม กระทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหขตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรม คือ จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย กระทำจิตที่เป็นอัชฌัตติกกรรม ให้
เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหขตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

อธิปัตติปัจจัยทั้งสอง พึงจำแนกทั้ง ๓ วาระ.

๗. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)
แม้ทั้ง ๓ วาระ ก็เป็นอธิปัตติปัจจัยอย่างเดียว.

๘. อนันตรปัจจัย

[๒๗๘] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

แม้ทั้ง ๓ วาระ ก็เช่นเดียวกัน.

๗. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่
๗-๘-๙)

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ๗๗

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๒๗๕] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็นปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะแล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ ผลสมาบัติ

ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

พึงแจกให้บริบูรณ์ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) พึงแจกแก่จิต,
และสัมปยุตตจันทร์.

๙. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่
๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๘๐] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ข่อมยินดี ข่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากฎเป็นต้นนั้น จิต ข่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ย่อมยินดี ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ
 ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
 ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
 ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๔. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตปุเรชาติ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ โสภณูปะทั้งหลาย ฯลฯ
หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๕. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตปุเรชาติ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ โสภณูปะทั้งหลาย ฯลฯ
หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิต
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ และ วัตถุปุรชาตตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ โสภณูปะทั้งหลาย หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารภรูปเป็นต้น จิต และสัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุรชาตปัจจัย.

๗. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ และ วัตถุปุรชาตตะ

คือ จักขายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ฯลฯ กายายตนะ
และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ
โสภณูปายตนะ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ กายวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของปุรชาตปัจจัย.

๘. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ และ วัตถุปุรชาตตะ.

คือ จักขายตนะ และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ และททยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่ ขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายตนะ และ
กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๕. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

คือ จักขายตนะ และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตต-
ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ และททยวัตถุ
ฯลฯ

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมป-
ยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๒๘๑] ๑. อัชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม

ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เป็นอชฌัตติกธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

พึงทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นพาหิรธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

พึงทำมูล (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจจัย.

ทั้ง ๕ วาระ พึงจำแนกอย่างนี้.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย พึงจำแนกเป็น
๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๘๒] ๑. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ที่เป็นวิบากจิต และกฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ วิบากจิต และกฐัตตารูปทั้งหลาย ที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ วิบากขั้นทั้งหลาย, จิต และกฏัตตารูป ที่เป็นอฆัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของ กัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๘๓] ๑. อฆัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อฆัตติกธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอฆัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอฆัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๒. อฆัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรธรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอฆัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตต-
ขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอฆัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรม และ พหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ ทั้งหมด และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

กพฬิการาหารที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจ ของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กพฬิการาหารที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอัมมัตติก กรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๖. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตติกกรรม และ

พหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์-
ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม และ
พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กพฬิการาหารที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอชฌัตติก-
ธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑. อชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

อชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม และ
พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาหารปัจจัย.

๒. อชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม และพาหิร-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตตารูป ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๒๘๔] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

จักขุนทริย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๓. อัมมตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมมตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตคารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมตติกกรรมและพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตคารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตคารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และกฤตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

รูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กฤตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๖. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต และกฤตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

รูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กฤตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๗. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม และ พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และสุขินทรีย์, กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๘. อัมตติกรรม และพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

พหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม และพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์ และจิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม และพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์ และกฏัตารูปทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และสุขินทรีย์, กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๙. อัมตติกรรม และพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัมตติกรรม และพหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม และ พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น กุฎตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม และพหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และ สุนทรีย, กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๘๕] พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรกรรม ด้วยอำนาจ ของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๒๘๖] ๑. อัมตติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ จิตที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่กุฎตารูปทั้งหลาย ที่เป็นอัมตติกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ
ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอชฌัตติกธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. อชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่สหรคด้วย
จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่สหรค
ด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นพาหิรธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายณะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายณะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่ภายในที่เป็นพาหิรธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย แก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอัมตติกธรรมที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๖. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกธรรม และพหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๗. อัมตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

๗๗ ที่เกิดภายหลัง ๗๗

๘. อัมตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๗

๙. อัมตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกธรรม และพหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม
ฯลฯ

๒๑. อตถิปัจจย

[๒๘๗] ๑. อชฌัตติกกรรม เป็นปัจจยแก่อชฌัตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอตถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจยแกกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติก-
กรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เหมือน
กับปุเรชาตะ ไม่มีแตกต่างกัน.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ พึงกระทำเหมือนปัจฉาชาตปัจจย.

๒. อชฌัตติกกรรม เป็นปัจจยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอตถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจยแก่
สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตถิปัจจย ฯลฯ

สหชาตะในที่ทั้งปวง มีในที่นี้ เหมือนกับปัจจยวาระ

ปุเรชาตะ พึงกระทำเหมือนปัจฉาชาตปัจจย.

ปัจฉาชาตะ พึงกระทำเหมือนปุเรชาตปัจจย ไม่มีแตกต่างกัน.

๓. อัชฌัตติกธรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกธรรม

และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๔. พาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่พาหิรธรรม ด้วย

อำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ พึงให้พิสดารทั้งหมด.

๕. พาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ ฯลฯ

๖. พาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ ฯลฯ

๗. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่

อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ ปัจฉา-
ชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหครตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย แก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหครตด้วย กายวิญญาณ และกายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอหัตตติกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลายที่เป็นอหัตตติกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตติ- ปัจจัย ฯลฯ กายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตติ- ปัจจัย.

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภ- ฐัพพายตนะ และกายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติ- ปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอหัตตติกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอหัตตติกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอหัตตติกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดภายหลัง และกวีการารหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอหัตตติกรรม ที่เกิดก่อน ด้วย- อำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังฆาชาตะ รวมทั้ง อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๘. อชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฆาชาตะ และ อาหาระ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ จักขายตนะ และจักขุ-
วิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ.

สหชาตะ เหมือนกับปัจจัยวาระ ไม่มีแตกต่างกัน.

เหมือนกับข้อความในบาลีข้างต้นนั่นเอง.

๙. อชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฆาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ.

พึงจำแนกบททั้งปวง โดยนัยแห่งปัจจัยสงเคราะห์ข้างต้น.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๘๘] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๘ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจนีนิย

การยกปัจจัยในปัจจนีนิย

[๒๘๙] ๑. อัชฌัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉิมชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๖. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ พหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉิมชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๗. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉิมชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๘. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ พหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

ปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

๕. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจฉัยแก่

อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนีสถยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๒๕๐] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจฉนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉนียะ

[๒๕๑] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๓ วาระ ...ใน
นอธิปัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนีสถยปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๕๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฟิงกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.
อัสมัตตติกทุกะ จบ

๖๗. อุปาทาทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกมัตตารูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป กมัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทาธรรม แต่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๕๔] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม**

เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๕๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทา-
กรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม.

๓. อุปาทากรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่
อุปาทากรรม อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. สมันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะสมันตรปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๖. อัญญมัญญปัจจัย

[๒๕๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนพวกอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑
ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และหทยวัตถุ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยอุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนพวกอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป กฐัตตารูปที่เป็น อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ตลอดถึงอสังขยัตว์.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และทพยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๕๕] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่**

อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์ มหา-
ภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป กฤตคารูปที่เป็นอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. นอธิปติปัจจัย ๗๗ ๑๐. นอาเสวนปัจจัย

๗๗ เพราะนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนอฉันตปัจจัย มี ๓ วาระ ๗๗.

เพราะนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๓๐๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ๗๗ มหาภูต
รูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๗๗ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป... อุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป...มหาภูต-
รูป ๓ และอุปาทารูป อาศัสมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๓๐๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัสมหาภูตรูปที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัสมหาภูตรูป
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม, ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัสมหาภูตรูป ๒, ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ตลอด
อสังขยัตถ์.

ในธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นมูล มี ๓ วาระอย่างนี้.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๓๐๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัสมหาภูตรูปที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พหิรรูป...อุตุสมภูฐานรูป...อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูต
รูป ๓ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัสมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทาธรรม อาศัสมหาภูตรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พหิรรูป...อุตุสมภูฐานรูป...อสังขยัตถ์ทั้งหลาย อุปาทารูป
อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย
คือ พาหิรรูป...อุตุสมภูฐานรูป... มหาภูตรูป ๓ และอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๔. นอนินทริยปัจจัย

[๓๐๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอนินทริยปัจจัย
คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป... ฯลฯ
อาศัยมหาภูตรูป

๒. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอนินทริยปัจจัย
คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อสังญีสัตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอนินทริยปัจจัย
คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๕. นณานปัจจย

[๓๐๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคด้วยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังญสัตว์ทั้งหลาย อุปาทากฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหา-
ภูตรูป.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังญสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ อุปาทา-
กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๖. นมัคคปัจจย ๑๗. นสัมปยุตตปัจจย

[๓๐๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ.

เพราะนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

๑๘. นวิปยุตตปัจจย

[๓๐๖] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่**

อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขยสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๒ อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขยสัตว์ทั้งหลาย อุปาทากฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ และอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

อสังขยสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ และกฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ และกฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๑๔. โนนัตถิปัจจย ๗๗ ๒๐. โนวิกตปัจจย

๗๗ เพราะโนนนัตถิปัจจย

๗๗ เพราะโนวิกตปัจจย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๓๐๗] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๓ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๓ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นฉานปัจจย มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ
ในโนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีเย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๓๐๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ๗๗ ในนกัมมปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๓ วาระ ๗๗ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๑ วาระ ในโนนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๐๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาตปัจจย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ใน
อุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๑ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๑๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๒-๓-๔)

ในธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมเป็นมูล เหมือนกับปัจจัยวาระทั้ง ๓
วาระ ไม่มีแตกต่างกัน.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๓๑๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๑๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ฟังนับ
อย่างนี้ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ฟังนับอย่างนี้.

ปัจจนียนิย

๑. นเหตุปัจจย

[๓๑๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

ขั้นที่ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ขั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยขั้นที่ ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขยสัตว์ โมหะ
ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้นที่ทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ เหมือนกับปฏิจวาระ ทั้ง ๓ วาระ ไม่มี
แตกต่างกัน.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ
อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ

๒. นอรัมมณปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๓๑๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรรูป...อาหาร-
สมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ มหา-
ภูตรูป ๓ และอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม และทथยัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๔. นอนินทริยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เพราะนอนินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๕. นณานปัจจย

[๓๑๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

คือ พหิริรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุคสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังขยสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ พหิริรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุคสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังขยสัตว์ทั้งหลาย อุปาทากภูตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ พหิริรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุคสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังขยสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ และอุปาทากภูตตารูป อาศัย
มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายคนะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๖. นมคปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนมคปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๑๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นณานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในโน
วิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสัตถุวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๑๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๑๘] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี
๑ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๑๙] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๓๑ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ

๑๓๑

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๓๒๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาสาสนปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉาน-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมักคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ
การนับทั้งสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๒๑] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตฉันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตฉันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๒๒] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูป ฯลฯ รสฯ ฯลฯ
หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราดู.

รูปลายคนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ รสายคนะ เป็นปัจจัยแก่
ชีวหาวิญญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ให้ทานแล้ว ฯลฯ สีด ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค, ผล ฯลฯ
นิพพาน ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว, กิเลสที่ข่มแล้ว, กิเลสที่เคยเกิดขึ้นในกาลก่อน ฯลฯ โภกฐัพพะ ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาธานัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

โภกฐัพพตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-ปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๓๒๓] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ กายะ
 ฯลฯ รสะ ฯลฯ หทยวัตถุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ

เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาติชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อม
ผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว ทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง

หนักแน่น ฯลฯ ผล ฯลฯ นิพพาน ฯลฯ

นิพพานเป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโwatan, แก่มรรค แก่ผล ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำโณฏฐัพพะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ

โณฏฐัพพะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น

ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทาธรรมและไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๓๒๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือน
กับปฏิจวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

ในปัจจัยวาระ เหมือนกับนิสสยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๒๕] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยซึ่งความถึงพร้อมด้วยจักขุ ฯลฯ ซึ่งความถึงพร้อม
ด้วยกายะ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยวรรณะ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยสัททะ ซึ่งความ
ถึงพร้อมด้วยคันธะ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยรสะ ซึ่งโภชนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

ความถึงพร้อมด้วยจักขุ ความถึงพร้อมด้วยกายะ ความถึงพร้อมด้วย
วรรณะ ความถึงพร้อมด้วยสัททะ ความถึงพร้อมด้วยคันธะ ความถึงพร้อม
ด้วยรสะ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมำบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ศรัทธา ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมำบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๓๒๖] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูป ด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ ชิวหายตนะ เป็นปัจจัย
แก่ชีวหาวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาน ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นโณฏฐัพพะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส
ย่อมเกิดขึ้น.

โณฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

คือ โณฏฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่
ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

โณฏฐัพพายตนะ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๓๒๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
นี่ที่เป็นอุปาทาธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายที่
เป็นอุปาทาธรรม และกายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของ
ปัจจชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

๑๒.๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

๑๓. กัมมปัจจัย

[๓๒๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากจันท์ และกฏัตตารูป
ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่
เป็นอุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็น
อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
กรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ และกฐิตารูป
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๓๒๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขันธ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ขันธ
๓ ฯลฯ ขันธ ๒ เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มี ๓ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๓๓๐] ๑. อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทากรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทากรรมนี้ ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

กวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

กวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ธรรมที่มีธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นมูล มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๓๓๑] ๑. อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทากรรม ด้วย

อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ รูปสีวิคินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐคารูปที่เป็นอุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ กายินทรีย์ ฯลฯ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖) ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑. อุปาทาธรรมและธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ ฯลฯ

๑๓. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๓๓๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ฟังกระทำถึงปฏิสนธิ ฯลฯ.

๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๓๓๓] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขยตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๒. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่

ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอุปาทาธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมเป็นปัจจัยแก่กาย ที่เป็นอุปาทา-
ธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตถปัจจัย

[๓๓๔] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วย
อำนาจของอัตถปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาหาระ และ อินทริยะ ได้แก่
กวัฬการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของ
อัตถปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม
ด้วยอำนาจของอัตถปัจจัย.

๒. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตถปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ อาหาระ อินทริยะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตถปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ ไม่มีแตกต่างกัน.

กวนพิการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ภูตคารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

**๓. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาหาระ และ อินทรีย์ะ

คือ กวนพิการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่
อุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ภูตคารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม
และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๒ ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นโณฏฐัพพะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

โณฏฐัพพะตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจ
ของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย.

๗. อุปาทากรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็น

ปัจจัยแก่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ
อินทริยะ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม กวฬการาหาร เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และรูปชีวิตินทรีย์เป็นปัจจัยแก่
กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๘. อุปาทากรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็น

ปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ,
ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และททยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

โณฏฐัพพายตนะ และกายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

โณฏฐัพพายตนะ และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง และกวีการอาหาร
เป็นปัจจัยแก่กาย ที่ไม่ใช่อุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริย
เป็นปัจจัยแก่กตฺตารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๕. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็น

ปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของ
อตถิปัจจ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปัจจชาติะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ
อินทริยะ

ที่เป็น ปัจจชาติะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง และกวฬิการอาหาร
เป็นปัจจัยแก่กาย ที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของ
อตถิปัจจ.

ที่เป็น ปัจจชาติะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่
กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของ
อตถิปัจจ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจจชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอตถิปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๓๓๖] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๒. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยและธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๓. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย

อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๗. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๘. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๙. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจ

ของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็น
ปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๓๓๓] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนโธตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๓๓๔] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๓๕] เพราะนเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๒ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ฯลฯ พึงจำแนกอนุโลมมาตिकाให้พิสดาร ในนวิคต-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อุปาทาทุกะ จบ

๖๘. อุปาทินนทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๓๔๐] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุอุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุอุปาทินนธรรม อาศัย

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปา-
ทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาธารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม และ อนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๓๔๑] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ

๒. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๓๔๒] ๑. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๔๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ
ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี
๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตถิ-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๔๔] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑
ที่เป็นอุปาทินนธรรม ๑๗ อาศัยชั้น ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

๑๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗

กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗

กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม อาศัย

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒

๔. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทิน-
นธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ

๕. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม และ

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๓๔๕] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยันท์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินน-
กรรม.

หทยวัตถุ อาศัยันท์ทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กุฎตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อสังขยสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม เกิดขึ้น

เพราะนารัมมณปัจจัย

จิตตสมภูฐานรูป อาศัยันท์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม.

๓. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม เกิดขึ้น

เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยันท์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหिरูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม และ

อุปาทินนกรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยันท์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๓. นอพนิสสยปัจจัย

[๓๔๖] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอพนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสมนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอัญญมัญญปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอพนิสสยปัจจัย

๔. ปุเรชาติปัจจัย

[๓๔๗] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฐิตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ตลอดถึงอสังขยัตว์.

๒. อนุอุปาทินนธรรม อาศัยอนุอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม.

๓. อนุอุปาทินนธรรม อาศัยอนุอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอัสถัญญัตตวิ ฯลฯ อุด-
สมุฏฐานรูป.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม และ

อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นปัจฉชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉชาติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

๑๑. กัมมปัจจัย

[๓๔๘] ๑. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๒. นวิปากปัจฉัย

[๓๔๕] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
กฐัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอุตุสมุฏฐานรูป.

๑๓. นอาหารปัจฉัย

[๓๕๐] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอาหารปัจฉัย

คือ อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอาหารปัจฉัย

คือ พาทิรรูป... อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๑๔. นอินทริยปัจฉัย

[๓๕๑] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอินทริยปัจฉัย

คือ อสังขยัตถ์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทรีย์ อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุปาทินนธรรม อาศัอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอินทรีย์ปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

๑๕. นณานปัจจัย

[๓๕๒] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ

อาศัชั้น ๒.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๒. อนุปาทินนธรรม อาศัอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

๑๖. นมคปัจจัย

[๓๕๓] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนมคปัจจัย เหมือนกับ เพราะนเหตุปัจจัย โมะหะไม่มี.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๓๕๔] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

ฯลฯ เพราะโนนัตติปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๓๕๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๔ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๒ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๒ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี

๔ วาระ ในวิปยุตตปัจจยมี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจยมี ๔ วาระ ใน
โนวิคตปัจจยมี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๖] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาต-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๗] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสหชาตปัจจย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ใน
อุปนนิสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ใน
มัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี
๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๕๘] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม อาศัยททยวัตถุ.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยททยวัตถุ.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม อาศัย

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินน-
ธรรม อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อนุปาตินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม และ อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๕๕] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

๔. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม และหทยวัตถุ
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๓๖๐] ๑. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาทินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาธารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม และหทยวัตถุ
ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๖๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ
ใน นิสสปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียน์

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๖๒] ๑. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในอเหตุกะปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กฐิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อสังญีสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น.

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทระจจะ อาศัยหทยัตถุ.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม อาศัยอุปาทิน-

นธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุ

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินน-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นที่
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

**๕. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นที่
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๓๖๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในนอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาสาณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนณานปัจจย มี ๒ วาระ ในนคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนัคคิปัจจย มี ๔ วาระ ในนอวิกตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๖๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจาชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนัคคิปัจจย มี ๔ วาระ ในนอวิกตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

นิสสยวาระ เหมือนกับ ปัจจยวาระ.

ตั้งตั้งฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๖๖] ๑. อุปาทินนธรรม เจือกับอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม เจือกับ อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียัย

[๓๖๘] ๑. อุปาทินนธรรม เจือกับอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๓๑ เจือกับชั้นที่ ๒.

๒. อนุปาตินนธรรม เจือกับอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ซึ่งเป็น
เหตุกะ ๑๓๑ เจือกับชั้นที่ ๒.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ เจือกับชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๖๙] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๗๐] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และ

อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๗๑] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม
คันธะ รสะ โสภณัพพะ หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น กรันเมื่อกุศล และ
อกุศลดับไปแล้ว ตทอารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ
คันธายตนะที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่ฆานวิญญาณ ฯลฯ โสภณัพพะ-
พายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม
คันธะ รสะ โสภณัพพะ หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูป ซึ่งเป็นอุปาทินนธรรม ด้วยทิพยจักขุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ซึ่งเป็นอุปาทินนธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาทุกขทั้งหลายที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ๆ จากฉาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค, ผล ฯลฯ นิพพาน ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่โวทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว, รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดแล้วในกาลก่อน, ฯลฯ พิจารณารูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสภณูปะ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสทธาตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัญญาตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พิจารณารูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสภณัญญาตนะ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น ครั้นเมื่อกุศลและอกุศล ดับไปแล้ว ทวารัมมณจิต ที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตนกุศล เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนวิบาก ฯลฯ อากัญญาตนกุศล เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัญญาตนวิบาก.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ สัททายตนะ ฯลฯ โสภณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๓๗๒] ๑. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ
รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ คันธะ รัสสะ โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ชั้นฐ
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชชชชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะกระทำกุศลนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา ครั้นกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฉน ฯลฯ

พระอริชชะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา ฯลฯ ผล ฯลฯ นิพพาน ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยิ่ง เพราะกระทำรูปทั้งหลายที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ฯลฯ สัทตะ ฯลฯ โสภณูปะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทัญญู ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๓๓๓] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ปัญจวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนธาตุ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

วิบากมโนธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภวังค์ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ, วิบากมโนวิญญาณธาตุ เป็น
ปัจจัยแก่ กิริยามโนวิญญาณธาตุ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ ปัญจวิญญาณ, ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๑๗๑ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับนิสสยปัจจัยในปัจจัยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๓๗๔] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

สุขทางกาย เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺ ฯลฯ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอาศัยสุขทางกายแล้ว ให้อาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ โภชนะแล้วให้อาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺตฺ ฯลฯ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธา ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่ผลสมมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณฺุปนนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตฺตฺปนนิสสยะ

ที่เป็น **ปกตฺตฺปนนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ อุตฺตฺ ฯลฯ โภชนะ
ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ อุตฺตฺ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่ผลสมมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ **ปกตฺตฺปนนิสสยะ**

ที่เป็น **ปกตฺตฺปนนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วยังตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ฯลฯ
ย่อมเสวยทุกข์มีการแสวงหาเป็นมูล.

บุคคลเข้าไปอาศัยคิด ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ อุตฯ โภชนะ
ฯลฯ เสนาสนะ แล้วยังตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ฯลฯ ย่อมเสวยทุกข์มีการ
แสวงหาเป็นมูล.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

กุศล และอกุศลกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบาก ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๓๓๕] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม
คันธะ โสภณูปะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส
ฯลฯ เมื่อกุศลและอกุศล ดับไปแล้ว ตทารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ ที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ

คันธายตนะ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่
จักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม คันธะ
รสะ โสภณัฐัพพะ ฯลฯ ททยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส
ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยทิพยจักขุ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

รูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสภณัฐัพพะ
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วย
ทิพโสตราตุ.

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ กัณฐะ ฯลฯ โสภณปุรชาติะโดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น เมื่อกุศล และอกุศลดับไปแล้ว ตทารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ สัททายตนะ ฯลฯ โสภณปุรชาติะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของ ปุรชาติปัจจัย.

๕. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาติะ และ วัตถุปุรชาติะ

คือ รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัย แก่จักขุวิญญาณ, สัททายตนะ ฯลฯ โสภณปุรชาติะ และกายายตนะ เป็น ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ โสภณปุรชาติะ- ตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจ ของปุรชาติปัจจัย.

๖. อุปาทินนธรรม และอนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุรุชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรุชาตะ และ วัตถุปุรุชาตะ
คือ รูปายตนะ ที่เป็นอนุอุปาทินนธรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ
โณฏฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุอุปาทินน-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุรุชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๓๗๖] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุอุปาทินนธรรม ด้วย

อำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุอุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เป็นอนุอุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

**๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุอุปาทินนธรรม และ
อนุอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ**

**๔. อนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุอุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ**

๕. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๖. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

และอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๓๗๓] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๓๗๔] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-ขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และ

อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๕. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ์ และกฐัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

**[๓๗๕] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย**

คือ ขันธ์ ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ

ในธรรมที่มีอุปาทินนธรรมเป็นมูล มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๕. อาหารปัจจัย

[๓๘๐] ๑. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

กวฬิการาหาร ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๒. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย.

กวฬิการาหาร ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๓. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม และ
อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

กวีการอาหาร ที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กวีการอาหาร ที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวีการอาหาร ที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๖. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวีการอาหาร ที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๗. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหาร ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๘. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหารที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๙. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหารที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๓๘๑] ๑. **อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย**

อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริยทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริยทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

จักขุนทริย เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทริย ฯลฯ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรมเป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ฯลฯ

ในธรรมที่มีอุปาทินนธรรมเป็นมูล มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

รูปชีวิตินทรีย์ มีเฉพาะนับต้นเท่านั้น นับที่เหลือออกนั้นไม่มี.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นร์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๓๘๒] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๓๘๓] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทหัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ทหัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

ทหัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ทหัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจาทะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปัจจาทะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิป-
ยุตตปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหหะตะ และ ปัจจาทะ

ที่เป็น สหหะตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจาทะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอนุปาทินนธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปังฆาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย ที่เป็นอนุปาทินนธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๖. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปังฆาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย ที่เป็นอนุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรมนี้ที่ เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย,

๒๑. อัถติปัจจัย

[๓๘๔] ๑. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฆาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

๑๗๑

บทที่ย่อไว้ ฟังจำแนกให้ครบถ้วน.

๒. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฆาตะ และ อาหาระ

บทที่ย่อไว้ ฟังให้พิสดาร.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และ
อนุอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจฉาชาตะ และ อาหาระ

ฯลฯ

บทที่ย่อไว้ พึงให้พิสดาร.

๔. อนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุอุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ
อาหาระ

ฯลฯ

บทที่ย่อไว้ พึงจำแนกให้พิสดาร.

๕. อนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปทั้งหลายที่เป็นอนุอุปาทินนธรรมที่เกิดก่อน ฯลฯ สัตถะ ฯลฯ โสภณ-
ัญญะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น ครั้นเมื่อกุศล
และอกุศลดับไปแล้ว ตทารัมมจิต ที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ
โณสุตัพพายตนะ ฯลฯ.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กวีการอาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

**๖. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม
และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** รวมกับ **อาหาระ** ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย.

กวีการอาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย แก่กายที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

**๗. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย**

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น **ปุเรชาตะ**, **ปัจฉาชาตะ** รวมกับ **อาหาระ**
และรวมกับ **อินทริยะะ**

ที่เป็น **ปุเรชาตะ** ได้แก่

รูปายณะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และจักขายณะ เป็นปัจจัยแก่จักขุ
วิญญาน ฯลฯ โภกฐัพพายณะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และกายายณะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ โภกฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของ

ที่เป็น ปังฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม กวฬิการอาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัย แก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๘. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมเป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

และ ปังฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย แก่ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ ขั้น

๓ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

โณฏฐัพพายตนะ และ ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และกวีการอาหารที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติ
ปัจจัย.

๕. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาหาระ ได้แก่
กวีการอาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ๑๗๑ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๘๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี

๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๓๘๖] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ

ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๖. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๗. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๘. อุปาทินนธรรม และอนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๙. อุปาทินนธรรม และอนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุอุปาทินนธรรม และอนุอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๘๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนอัทธิปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นโนัตถปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนอวิคตปัจจัย
มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๘๔] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
นอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนัตถปัจจัย มี ๔ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 428

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๘๕] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อุปาทินนทุกะ จบ

๖๕. อุปาทานทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๕๐] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทัญญาอุปาทาน, ทัญญาอุปาทาน อาศัยกามุปาทาน,
กามุปาทาน อาศัยศีลัตถุปาทาน, ศีลัตถุปาทาน อาศัยกามุปาทาน,
กามุปาทาน อาศัยอัตตวาอุปาทาน, อัตตวาอุปาทาน อาศัยกามุปาทาน.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตฉันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยอุปาทาน-
ธรรมทั้งหลาย.

๓. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน, สัมปยุตตฉันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
อาศัยทัญญาอุปาทาน กามุปาทาน ฯลฯ
พึงกระทำจักรณัยทั้งหมด.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.

๖. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทานธรรม อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

๗. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจักรนัยทั้งหมด.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม และอุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ กามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิฏฐุปาทาน ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พึงกระทำจกักรณัยทั้งหมด.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๕๑] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ เว้นรูปออกเสีย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี
๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๕๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กฐิตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป. ... อาหารสมุฏฐานรูป... อดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังญสัตว์ทั้งหลาย โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

[๓๕๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตคารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรมและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๕. นอุปนิสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอณันทรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอุปนิสยปัจจัย

๑๐. นปุเรชาติปัจจัย

[๓๕๑] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ กามุปาทาน อาศัยอตตวาหุอุปาทาน, อตตวาหุอุปาทาน
อาศัยกามุปาทาน.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย**

พระอภิธรรมปิฎก ปฎิฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 434

คือ ในอรูปภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย.

ฯลฯ

พึงทำเป็น ๕ วาระ.

ในอรูปภูมิ มีอุปาทานธรรม ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๓๕๖] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระฯลฯ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจนชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย
มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๓๕๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติ-

ปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตต-ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

ปัจฉินิยานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยานุโลม

[๓๘๘] เพราะนเหตุปัจฉัย ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๑ วาระ... ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจฉัย มี ๑ วาระ.

แม้สหชาตวาระ ก็เหมือนกับปฏิจจวาระ.

สหชาตวาระพึงจำแนก ว่า ทิฏฐุปาทาน เกิดพร้อมกับทามุปาทาน.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๕๕] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิฏฐุปาทาน มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ฯลฯ ตลอดถึง
อชฉัตติกรมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.
อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๔. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อุปาทานธรรมและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิกฺขุอุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

ทิกฺขุอุปาทาน อาศัยกามุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจกฺกรณั.

กามุปาทาน อาศัยทิกฺขุอุปาทาน และหทยวัตถุ.

พึงกระทำจกฺกรณั.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และอุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

พึงกระทำจกฺกรณั.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม และหทยวัตถุ.

๑. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, กามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิจุอุปาทาน ฯลฯ

พึงกระทำจกนัย.

กามุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยทิจุอุปาทาน และหทยวัตถุ.

พึงกระทำจกนัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

ในอารัมมณปัจจัย ซึ่งมีธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นมูล พึงจำแนกทั้งปัญญาตนะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๐๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๑] ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยสัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ. ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ. โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๔๐๒] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกจากนี้ก็คือนิสสยวาระก็ดี ฟังกระทำอย่างนี้.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๓] ๑. อุปาทานธรรม เจือกับอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน เจือกับทิฏฐุปาทาน ทิฏฐุปาทาน เจือกับกามุปาทาน.

พึงกระทำจักรณัย.

พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ อย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๐๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 441

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ เจือกัปปันท์ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๐๖] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจนาชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองวาระนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พิงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๗] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๖. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม และไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม และไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๙)

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๐๘] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

คือ เพราะปรารถนุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมย่อมเกิดขึ้น
พึงกระทำคำว่า ปรารถ ทั้ง ๓ วาระ.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.**

คือ บุคคลให้ทาน รักษาศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนุกุศลกรรมนั้น
ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน
แล้วพิจารณาฉาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ผล ฯลฯ
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโวนาน, แก้วมรรค, แก้วผล, แก้ว
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณา กิเลสที่ละแล้ว ซึ่งไม่ใช่อุปาทานธรรม
 ฯลฯ พิจารณากิเลสทั้งหลายที่ละแล้ว, กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาล
ก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมูปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาทุกขทั้งหลายที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน, ออกจากฉาน ฯลฯ

พิจารณาจักขุ ฯลฯ ททขัตถุ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เพราะปรารถนากัญเป็นต้นนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ ให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณาทุกขที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ จากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น อุปาทานธรรม
และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย. พึงกระทำ
คำว่า ปรารภ ทั้ง ๓ วาระ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๔๐๕] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำอุปาทานธรรมทั้งหลายให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น มี ๓ วาระ เป็นอาร์มมณาริบัติ อย่างเดียว.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาริบัติ และ สหชาติริบัติ

ที่เป็น อาร์มมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณากุศลกรรม
ที่ได้ตั้งสมไว้ ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌานแล้วทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ผล ฯลฯ นิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่

อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชาติอธิปัตติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจาก
ฉาน ฯลฯ.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น

ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่

อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาติาธิปติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณากุศลที่ได้สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว อุปาทานธรรมและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย,

๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอิติปัจจัย มี ๓ วาระ เป็นอาร์มมณชิปติ.

ฟังกระทำคำว่า ปรารภ ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙) เป็น อาร์มมณชิปติอย่างเดียว.

๘. อนันตรปัจจัย

[๔๑๐] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๒)

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๓)

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย แก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-ปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.**

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.**

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ ของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๑๗๑ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับ ปัจจัยวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือน กับ ปฏิจจวาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๔๑๑] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อุปาทานธรรมทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

ศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ บุคคล
เข้าไปอาศัยเสนาสนะแล้ว ถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้.

มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาจา ฯลฯ ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด
ก่อนมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัย สัตว์ ฯลฯ รากะ ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ เข้า
ไปอาศัยเสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มีอย่างเดียวคือ ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อนมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยสัตว์ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ อทินนาทาน ฯลฯ
มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาจา ฯลฯ ผรุสวาจา ฯลฯ สัมผัสปลลาปะ ฯลฯ ตัดช่อง
ย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง
 ฯลฯ ผิดในภริยาผู้อื่น ฯลฯ หม่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ หม่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖).

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วก่อนมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยสัตว์ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วถือเอาสิ่งของที่เจ้าของ
มิได้ให้.

มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ ผรุสวาจา ฯลฯ สัมผัสปลลาปะ ฯลฯ
ตัดช่องช่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้น
ตามทาง ฯลฯ ภริยาผู้อื่น ฯลฯ หม่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ หม่าคนในนิคม ฯลฯ
ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม และสัมปยุตต-
พันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๗. อุปาทานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม

เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อรัम्मณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็นปกตูปนิสสยะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙).

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๔๑๒] ๑. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่

ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อรัम्मณปุเรชาติตะ และ วัตถุปุเรชาติตะ
ที่เป็น อรัम्मณปุเรชาติตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี เพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง ซึ่งหทยวัตถุ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๔๑๓] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปา-
ทานธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๓. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ
ปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๔๑๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด
ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้น และกฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๔๑๕] ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๔๑๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

มี ๓ วาระ ได้แก่ กวฬิการาหาร อย่างเดียว.

๑๖. อินทริยปัจจัย

๗๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ
คือ รูปชีวิตินทรีย์ อย่างเดียว.

๑๗. ฌานปัจจัย

๗๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๘. มัคคปัจจัย

[๔๑๗] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของมัคคปัจจัย

คือ องคัมมรรคทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
ธรรมทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย.

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ โดยเหตุนี้.

๑๙. สัมปยุตตปัจจัย

๗๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๑. ัตถิปัจจัย

[๔๑๘] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรมทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ สหชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๔๑๕] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺธิปัจจัย.

คือ กามุปาทาน เป็นปัจจัยแก่ทิฏฐุปาทาน ด้วยอำนาจของอตฺธิ
ปัจจัย. ฯลฯ.

พึงกระทำจกฺรน้อย

๒. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นค์ และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย.

๓. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ พึงให้พิสดาร.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ เหมือนกับ สหชาตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ เหมือนกับ ปุเรชาตปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ฟังจำแนก เหมือนกับ สหชตะปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชตะ ฟังจำแนก เหมือนกับ ปุเรชตะปัจฉัย.

๗. อุปาทนธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทนธรรม

เป็นปัจฉัยแก่อุปาทนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ทฎฐูปาทน และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย เป็นปัจฉัยแก่กามูปาทน
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย.

ฟังกระทำจกรณัย.

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ทฎฐูปาทน และททยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่กามูปาทน ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจฉัย.

ฟังกระทำจกรณัย.

๘. อุปาทนธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทนธรรม

เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย.

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ, สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ,
ปัจฉชชตะ, ปัจฉชชตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และอุปาทานธรรมทั้งหลาย เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง และ
กวัฬการหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

อุปาทานธรรม สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่ภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิกุฎุปาทาน เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๑,
และกามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

พึงกระทำจกัณนัย

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ทิกุฎุปาทาน และหทยวัตถุ ที่เกิดก่อน เป็นปัจฉัยแก่กามุปาทาน และ
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

พึงกระทำจกัณนัย

[๔๒๐] ในเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในสหชาตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาตปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๓ วาระ ในฉานปัจฉัย มี ๓ วาระ ในมคค-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิปปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๔๒๑] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปา-
ทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๘. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๒๒] ในนเหตุปัจจัจ มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัจ มี ๕ วาระ
ในปัจจัจทั้งปวง มี ๕ วาระ ฯลฯ ในโนอวิคตปัจจัจ มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๔๒๓] เพราะเหตุปัจจัจ ในนอารัมมณปัจจัจ มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจัจ มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัจ มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจัจ มี ๕ วาระ ในปัจจัจทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัจ มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัจ มี ๕ วาระ ในนินัตถิปัจจัจ มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจัจ
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๔๒๔] เพราะนเหตุปัจจัจ ในนอารัมมณปัจจัจ มี ๕ วาระ... ใน
อธิปติปัจจัจ มี ๕ วาระ ฟังกระทำ อนุโลมมาติกา ในอวิคตปัจจัจ มี ๕ วาระ.

อุปาทานทุกะ จบ

๗๐. อุปาทานียทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณีย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๒๕] ๑. อุปาทานียธรรม อาศัยอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานีย-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยัตถุ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

โลกียทุกะ เป็นอย่างไร พึงกระทำอย่างนั้น ไม่แตกต่างกัน.

๗๑. อุปาทานสัมปยุตตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๒๖] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม.

โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่
เป็นทกฐิทธิคตวิปยุต.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ชั้นที่ ๓, โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหรัคด้วย
โลภะที่เป็นทกฐิทธิคตวิปยุต ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

**๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็นทกฺขณิกวิปยุต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกมฺมัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.
มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

**๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโลภะที่เป็นทกฺขณิกวิปยุต.

**๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็น
ทกฺขณิกวิปยุต.

**๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรัคตด้วยโลภะ ที่เป็นทกฺขณิกวิปยุต
และโลภะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๘. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะ ที่เป็นทัญญิ-
กตวิปยุต และโลภะ.

๙. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหรัคด้วย
โลภะ ที่เป็นทัญญิกตวิปยุต และโลภะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๒๗] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ โลภะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะ ที่เป็นทัญญิกต-
วิปยุต.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และ โลกะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็น
ทัญญิตตวิปปยุต ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อุปาทานวิปปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม
ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโลกะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุตต-
และโลกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๒๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอริปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ

ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๒๕] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัคคว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทฺธจจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทฺธจจะ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๓๐] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุต-
ธรรม.

**๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณังจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสัญญสัตว์.

**๓. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณังจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วย โลภะที่เป็นทัญญิตต-
วิปยุต และโลภะ.

๓. นอริปติปัจจย ฯลฯ ๖. อุปนิสสยปัจจย

ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจย

เพราะนอหันตรปัจจย

เพราะนสมหันตรปัจจย

เพราะนอุปนิสสยปัจจย

๗. นปุเรชาตปัจจย

[๔๓๑] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ โลกะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะ ที่เป็น
ทัญญุคตวิปยุต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ และโลกะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรัคด้วย
โลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโลภะที่เป็นทัญญุคต-
วิปยุตต.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็น
ทัญญุคตวิปยุตต และโลภะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๗. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะ ที่เป็นทัญญุค-
ตวิปยุตต และโลภะ

๘. ปัจฉาชาตะ ฯลฯ ๙. นอเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจจัยชาติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

๑๐. นกัมมปัจจัย

[๔๓๒] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม.

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม.

พาหิรรูป ... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย.

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต.

๔. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย.

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะ ที่เป็น
ทัญญิตตวิปยุต และโลภะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๔๓๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ ก็พึงกระทำ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๔๓๔] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัยมี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓) เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ฯลฯ ตลอด
ถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

โลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.
สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็น
ทัญญุคตวิปปยุต.

ชั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปปยุต และโลภะ
อาศัยหทยวัตถุ.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปปยุต และ
โลภะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๘. อุปาทานวิปปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุ-
คตวิปปยุต และโลภะ.

โลภะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปปยุต
และหทยวัตถุ.

๙. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นที่ ๓ และโลกะ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยโลกะที่เป็นทัญญิต-
วิปยุตต และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

ในอารัมมณปัจจัย พึงกระทำปัญญาญาณ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อริปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ใน
อวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๓๖] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ซึ่งเป็น
เหตุกะ ๗๗ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายตนะ ๗๗

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัย
หทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๔๓๗] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี ฟังกระทำอย่างนี้.

สังสัณฺฐวาระ

อนุโลมณฺย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๓๘] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อรูปภูมิ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อรูปภูมิ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อรูปภูมิ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

การนับจํ านวนวาระในอนุโลม

[๔๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ในอริปัตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๔๐] ๑. อุปาทานวิปลยุตตธรรม เจือกับอุปาทานวิปลยุต-
ตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัยะ

[๔๔๑] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปลยุตปัจจัย
มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปลยุตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาพระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๔๒] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

เหตุทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคควิปยุต เป็นปัจจัย
แก่โลภะที่เป็นทวิภูคควิปยุต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๑).

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

เหตุทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคควิปยุต เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

โลภะ ที่เป็นทวิภูตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

โลภะ ที่เป็นทวิภูตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

โลภะ ที่เป็นทวิภูตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์ และ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

**๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทวิภูตวิปยุต และโลภะ เป็น ปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

โมหะ ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทวิภูตวิปยุต และโลภะ เป็น ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

**๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุ
ปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๔๓] ๑. **อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ขันธ
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ขันธทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ขันธทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

**๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ ให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฉาน แล้วพิจารณาฉาน.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ เมื่อฉานเสื่อมไป โทมณัส ย่อมเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้เดือดร้อนใจ.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, ผล ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจฉัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ และขันธทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม และโลกะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะปรารถนัจจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมณัส ฯลฯ ฟังใส่ให้ครบถ้วน เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ตลอดถึงกายวิญญาณ.

ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อทธีวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมูปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ
ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้ง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม
และโลกะ เพราะปรารภทานเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

**สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มณปัจจัย**

คือ พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็น
อุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็น
ทิฏฐิคตวิปยุต และโลกะ ย่อมเกิดขึ้น.

**๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณ-
ปัจจัย**

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทิฏฐิคตวิป-
ยุต และโลกะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลาย ที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทิฏฐิคตวิปยุต
และโลกะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต-
และโลภะ ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ
ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๔๔๔] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น โลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

อธิปติธรรมที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิกตวิปปยุต เป็นปัจจัยแก่โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิกตวิปปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

อธิปติธรรมที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิกตวิปปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ สิล ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำ
ทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ที่เป็นทฎฐิคตวิปยุต
ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจ
ของอริปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักษุ ฯลฯ ททยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักษุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่เป็นทฎฐิคตวิปยุต ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติริปัตติ ได้แก่

อริปัตติธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปัตติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักษุ ฯลฯ ททยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักษุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ทฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติ-
ปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลาย
ที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต และโลกะ ย่อมเกิดขึ้น.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติ-
ปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต
และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต
และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น โลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต ย่อม
เกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๙)

เพราะกระทำขันธทั้งหลาย ที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขันธทั้งหลายที่สหคด้วยโลภะ ที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๔๕] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็น อุปาทานสัมปยุตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

ขันธทั้งหลาย ที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่โลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขันธทั้งหลาย ที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิด
หลัง ๆ และโลภะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่โลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

โลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

โลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญิตวิปยุต ที่เกิดหลัง ๆ และโลกะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะ ที่เป็น
ทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุต-
ตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย**

คือ ขันธทั้งหลาย ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต ที่เกิด
ก่อน ๆ และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิต-
ตวิปปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
และโลภะ เป็นปัจจัยแก่โลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต
ที่เกิดหลัง ๆ และโลภะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๓๓๓ ๘. นิสสยปัจจัย

[๔๔๖] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับปัจจวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๔๔๗] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้ง
หลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทวิภูตวิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ
อาศัยคิด ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัย รากะ มานะ ความปรารถนา ฯลฯ เสนาสนะ ที่
เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสังข

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
รากะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย ฯลฯ แก่ผลสมบัติ
ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ วาระ คือ บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ก่อมานะ ถือทวิภูต วิส
ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยรากะ มานะ ความปรารถนา ฯลฯ เสนาสนะ ที่เป็น
อุปาทานวิปยุตตธรรมแล้วทำอทินนาทาน ฯลฯ มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ

ผรุสวาท ฯลฯ สัมผัสปลาดิบ ฯลฯ ตัดช่องย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลัก
ทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง ฯลฯ ผิดกริยาผู้อื่น ฯลฯ
ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่
ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

**๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วก่อมานะ ฯลฯ คีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะ ฯลฯ เสนาสนะ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม แล้วถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ กระทำการฆ่าคนในหมู่บ้าน ฆ่าคน
ในนิคม.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะ
ที่เป็นทิวัจจวิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสยปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม และโลภะ ด้วยอำนาจ ของอุปนิสสยปัจจัย.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๔๔๘] ๑. อุปาทานวิปปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน วิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตตปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทย-
วัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ
ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตตปุรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตต เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุรชาตะ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๓. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาต
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตตปุรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตต ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยโลกะ
ที่เป็นทิฏฐิคตวิปยุต และโลกะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุรชาตะ ได้แก่

พระอภิธรรมปิฎก ปฏิจจันตสูตร เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 502

ทथวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิจจลคค-
วิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๔๔๕] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉา-
ชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

๑๓. กัมมปัจจัย

[๔๕๐] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

เจตนาที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่โลภะและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และ กัญตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

เจตนาที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย, โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด

ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานวิปยุตตรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานวิปยุตตรธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขั้น และ
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๔๕๑] ๑. อุปาทานวิปยุตตรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตรธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตรธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ
มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๔๕๒] ๑. อุปาทานสัมปยุตตรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย

ในปัจจัยทั้ง ๔ นี้ พึงแสดงเหมือน โลกะที่เป็นทิวภูคตวิปยุต ที่
แสดงไว้ในกัมมปัจจัย มีปัจจัยละ ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๔๕๓] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๗

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๗

๓. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิป-
ยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยัตถุ ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของวิปปยุตตปัจจัย.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานวิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปป-
ยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒๑. อัตถิปัจจัย

[๔๕๔] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิ-
ปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย
มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ
ในปัจจัยเหล่านี้ ที่เป็น สหชาตะ เหมือนกับสหชาตปัจจัย, ที่เป็น
ปุเรชาตะ เหมือนกับปุเรชาตปัจจัย.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นที่ ๑ ที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิกฐิคตวิปยุต และโลภะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๘. อุปาทานสัมปยุตตรธรรม และอุปาทานวิปยุต-
ตรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานวิปยุตตรธรรม ด้วยอำนาจของอติ-
ปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ,
ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระและรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิกฐิคตวิปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิกฐิคตวิปยุต และททยัตถุ
เป็นปัจจัยแก่โลภะ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิกฐิคตวิปยุต และโลภะ
ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นที่หลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทกฺขิณวิปยุต, โลภะ ที่เกิด
ภายหลัง และกวมฬการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นที่หลายที่สหคตด้วยโลภะ ที่เป็นทกฺขิณวิปยุต, โลภะ ที่
เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย.

**๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทกฺขิณวิปยุต และโลภะ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย
ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทกฺขิณวิปยุต และหทยวัตถุเป็น
ปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ และโลภะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒๒. นัตติปัจจัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนิย

การยกปัจจัยในปัจจนีนิย

[๔๕๖] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ

อาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

๘. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย.

๙. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๔๕๗] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนนอวิกตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๔๕๘] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๔๕๙] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกา ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อุปาทานสัมปยุตตทุกะ จบ

๗๒. อุปาทานอุปาทานียทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๐] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานียธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน, ทิวฐุปาทาน อาศัยกามุปาทาน.
พึงกระทำจกัณนัย.

๒. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยอุปาทานธรรม
ทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และ
ธรรมที่เป็นอุปาทานียะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็น
ทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน, สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
อาศัยทิวฐุปาทาน.
พึงกระทำจกัณนัย.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานียะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัชฌัตติกมหาภูตรูป.

๕. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม อาศัย

ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานียะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.

๖. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และ

ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อุปาทานธรรมทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๗. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม อาศัย

ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย. ฟังกระทำจกัณนัย.

๘. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และธรรมที่เป็น
อุปาทานียะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานียะ
แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และอุปาทานธรรมทั้งหลาย ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และ
ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็น
ทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่
ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓, กามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
อุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิกุรูปาทาน ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พึงกระทำจักรนัย.

โดยนัยนี้ อุปาทานทุกะนั้นใด ปฏิจจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี
ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี
พึงกระทำฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน, หลักรจำแนกวาระต่างกัน.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย. เหมือนกับ อุปาทานทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน มี ๕ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๖๒] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารถนาอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมทั้งหลาย
ย่อมเกิดขึ้น. มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ออกจากฆาน พิจารณาฆาน ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิคเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาเป็นต้นนั้น ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ วิจิจจนา
อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน ฯลฯ กิเลสทีละ
แล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ

สองนัยนอกนี้ เหมือนกับอุปาทานทุกะ.

๖. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และ
ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่เป็นอุปาทานและอุปาทานียธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย
มี ๓ วาระ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

อธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับอุปาทานทุกะข้างต้น.

[๔๖๓] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานนิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานนิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชตาธิปัตติ
ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

ให้ทานแล้ว ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย กระทำโคตรภูให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ โวทาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจาคะ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานนิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจาคะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานนิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชตาธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอุปาทานนิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

อาร์มณชิปติก็ดี สหชาติปติก็ดี ทั้งสองอย่างที่เหลือ
เหมือนกับอุปาทานทุกะ.

ปัจจยสงเคราะห์แม่ที่เป็นอริปติปัจจย ก็มี ๓ วาระ เหมือนกับ
อุปาทานทุกะ.

ปัจจยทั้งหมดเหมือนกับอุปาทานทุกะ ในอุปาทานิชะ โลกุตตรธรรม
ไม่มี ปัจจนิชะก็ดี การนับทั้งสองอย่างนอกนี้ก็ดี เหมือนกับอุปาทานทุกะ.

อุปาทานอุปาทานิชะ จบ

๗๓. อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตทุกะ

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๘] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทาน และอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน.

พึงกระทำจกณัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 522

คือ กามุปาทานและสัมปยุตตฉันททั้งหลาย อาศัยทิฏฐูปาทาน.

พึงกระทำจักรนัย.

๑๗๑ อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

๑๗๑

หลักการจำแนกจำนวนวาระต่างกัน เหมือนอุปาทานทุกะ มี ๕ วาระ
รูปไม่มี วาระทั้งหมด พึงให้พิสดารอย่างนี้ อรูปภูมิเท่านั้น.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๕] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ที่เป็นสัมปยุตตธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นและอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๕)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๖)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

**๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุต-
ธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม และที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๘)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม และที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๙)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม และที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธและอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๖๖] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมทั้งหลาย
ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภอุปาทานธรรมทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน-
สัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมและสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ย่อม
เกิดขึ้น ฟังทำทั้ง ๓ วาระ. (วาระที่ ๔-๕-๖)

ในปัจจัยสงเคราะห์ ก็ฟังกระทำทั้ง ๓ วาระ. (วาระที่ ๗-๘-๙)

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๔๖๗] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ มีทั้ง
๓ วาระ.

พึงกระทำอธิปัตติปัจจัยทั้งสอง ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) แม้
อธิปัตติปัจจัยที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๗-๘-๙)

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๖๘] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

ทั้ง ๕ วาระ พึงกระทำอย่างนี้ อวชชนะก็ดี วุฏฐานะก็ดีไม่มี.

๕. สมณันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

[๔๖๕] ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๔๗๐] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ๗๗ มี ๓ วาระ

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

แม้ใน อุปนิสสยปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็มี ๓ วาระ.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. กัมมปัจจัย ๗๑๗ ๒๐. อวิกตปัจจัย

[๔๗๑] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปา-
ทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๗๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนียะ

[๔๓๓] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

พึงกระทำ ๑๕ วาระ อย่างนี้ ในมูลแห่งธรรมหนึ่ง ๆ มี ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๗๔] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย
มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๔๗๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ใน
นมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนนัตติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๔๗๖] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงกระทำอนุโลมมาติกา.

อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตทุกะ จบ

๗๔. อุปาทานวิปยุตตอุปาทานียทุกะ

ปฎิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๗๗] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานียธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทาน
วิปยุตตอุปาทานียธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฎิสันธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทานรูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอนุอุปาทานียธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอนุอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอนุอุปาทานียธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๓. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม

อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรมและธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจํานวนวาระในอนุโลม

[๔๗๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ทุกะนี้เหมือนกับโลกียทุกะในจุฬันตรทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

อุปาทานวิปยุตตอุปาทานियทุกะ จบ

๗๕. กิเลสทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๗๕] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ทิฏฐิ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโทสะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโทสะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยวิจิกิจฉา.

โมหะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยกิเลส.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย

ธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฎฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ,
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะ.

พึงกระทำจกณนัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส ฯลฯ
ขันธ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลายอาศัย
ททยวัตถุ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย อาศัยขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

๖. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓, กิเลสทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑
ที่ไม่ใช่กิเลส ฯลฯ ขันธ ๒.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฎฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย.

พึงกระทำจกัณนัย.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และ กิเลสทั้งหลาย ฯลฯ ขันธ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ โมหะ ทิฎฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และโลกะ ฯลฯ ขันธ ๒.

พึงกระทำจกัณนัย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๘๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๘๑] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ อาศัยวิจิกิจณา, โมหะอาศัยอุทัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

เหตุกปฏิสนธิขณะ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

๔. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจณา และวิจิกิจณา โมหะ ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหคตด้วยอุทัจจะ และอุทัจจะ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๔๘๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย ตลอดถึงอสังขยัตว์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยทั้งกิเลส และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลส และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อธิปติปัจจัย ๑๗๑ ๓. นอุปนิสสยปัจจัย

๑๗๑ เพราะนอธิปติปัจจัย

๑๗๑ เพราะนอนันตรปัจจัย

๑๗๑ เพราะนสมนันตรปัจจัย

๑๗๑ เพราะนอัญญมัญญปัจจัย

๑๗๑ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๘. นปุเรชาตปัจจาย

[๔๘๓] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจาย

คือ ในอรุปภูมิ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ

โมหะ ทิฏฐิ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยวิจิกิจฉา.

โมหะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยอุทธัจจะ.

ในอรุปภูมิ ที่มีโทษะเป็นมูล ไม่มี.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจาย

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

วาระทั้ง ๕ ฟังกระทำอย่างนี้.

๕. ปังลาชาตปัจจย ๑๐. นอเสวนปัจจย

๑๗๑ เพราะนปังลาชาตปัจจย

๑๗๑ เพราะนอเสวนปัจจย

๑๑. นกัมมปัจจย

[๔๘๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลสเกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

พาหิรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ๑๗๑

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยกิเลส และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย.

ปัจจยทั้งปวง พึงกระทำอย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๘๕] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ

ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย

มี ๓ วาระ ในนปุรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ สหชาตวาระก็ดี พิงกระทำอย่างนี้.

ปัจฉยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจฉัย

[๔๘๖] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจฉัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปัจฉยวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส ตลอดถึงอัมมัตติก-
มหาภูตรูป. ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยททวัตถุ.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจฉัย

คือ กิเลสทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.
กิเลสทั้งหลาย อาศัยททวัตถุ.

๖. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย

คือ ชั้น ๓, กิเลสทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่กิเลส ฯลฯ ชั้น ๒.

กิเลสทั้งหลาย อาศัยททวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

กิเลส และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยททวัตถุ.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ
และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจกรณัย.

กิเลสทั้งหลาย อาศัยโลกะ และหทยวัตถุ

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลสและ
กิเลส ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยกิเลสทั้งหลาย และหทยวัตถุ.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย
ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ
และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และโลกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

พึงกระทำจกรณัย.

โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ และสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย อาศัยโลกะ และหทยวัตถุ.

พึงกระทำจกรณัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

ในอารัมมณปัจจัย ในธรรมที่ไม่ใช่กิเลสเป็นมูล ฟังกระทำ
ปัญญาญาณ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๘๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ
ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๘๒] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา อาศัยวิจิจจนา, โมหะที่สหระค
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญญัตตว์

จักขุปัญญา อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายตนะ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิด

ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจณา อาศัยวิจิจณา สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย และหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยอุทธัจจะ, สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
และหทยวัตถุ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนี้

[๔๘๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอารมณ์ปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓
วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังคฤวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๕๐] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เจือกับธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทฺธังจะ อหิริกะ อโนตตปปะ เจือกับโลกะ.
พิงกระทำจักรนัย.

พิงกระทำ ๕ วาระอย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๕๒] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เจือกับธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

พิงกระทำ นเหตุปัจจัย ๔ วาระอย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๕๓] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๕๔] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลายที่เป็น
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น, กิเลสและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๕๕] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ธรรมที่ไม่ใช่กิเลสทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลที่สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน แล้วพิจารณาฌาน ย่อม
ยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภทานเป็นต้น รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ
วิจิกิจฉา อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่
กิเลส โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ ฯลฯ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ออกจากฉานแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลิน ยิง ซึ่งฉาน เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ วิจิจิฉนา ฯลฯ อุทธีจจะ ฯลฯ เมื่อฉานเลื่อมไป โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น แก่บุคคลผู้ดีศรีอนใจ.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิ-เพลินยิง ซึ่งฉนั้ทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะ ฯลฯ โทมณัส ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยิง ซึ่งฉนั้ทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส เพราะปรารภทานเป็นต้นนั้น กิเลส และสัมปยุตตฉนั้ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
(วาระที่ ๗-๘-๙)

๓. อธิปติปัจจัย

[๔๙๖] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณอธิปติ ได้แก่

เพราะกระทำกิเลสทั้งหลายให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น กิเลสทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

มี ๓ วาระ เป็นอาร์มมฉาธิปติ อย่างเดียว.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมฉาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อาร์มมฉาธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรมแล้ว ทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลสให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหขตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ฯลฯ จันท์ทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลสให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหขตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหขตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ จันท์ทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลสให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
ทานเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว กิเลสและสัมปยุตตจันท์
ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น กิเลสและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
(วาระที่ ๓-๘-๘)

เป็น อารัมมณชาติปฏิบัติ อย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๘๗] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

กิเลสทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ
และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๕)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๖)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลส และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๗)

กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

กิเลสและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๘)

กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กิเลสที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปัจจัย.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

[๔๘๘] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

กิเลสทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ก่อมานะ ถือทัญญู.

ศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทัญญู ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ บุคคลเข้าไปอาศัยเสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ ถือทัญญู

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ ถือทิฏฐิ
บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.
ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลส และสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.
(วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๔๕๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
กิเลส ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่
บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่
เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.
รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ
ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่
จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตถุปุรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมพิจารณาซึ่งจักขุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่ง
หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตถุปุรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น กิเลสและสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่กิเลส และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

- [๕๐๐] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ
๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ
๓. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

- [๕๐๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย
- มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
- ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
- เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.
- ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่
- เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และกฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์, กิเลสและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๐๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๐๓] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ บังณาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
กิเลส ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ บังณาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่กิเลสและสัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ บังณาชาตะ ฯลฯ

ที่ย่อไว้พึงให้พิสดาร.

๒๑. อัถติปัจจย

[๕๐๔] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
ด้วยอำนาจของอัถติปัจจย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส
ด้วยอำนาจของอัถติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ ปัจฉชชตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอัถติปัจจย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
กิเลส ด้วยอำนาจของอัถติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ ปุเรชชตะ ปัจฉชชตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
ด้วยอำนาจของอัถติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ ปุเรชชตะ

ที่เป็น สหชชตะ เหมือนกับสหชชตปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชชตะ เหมือนกับปุเรชชตปัจจย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอัถติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ ปุเรชชตะ

ที่เป็น สหชาตะ เหมือนกับสหชาตปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ เหมือนกับปุเรชาตปัจจย.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอตติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โลภะ และสัมปยุตตขันธทั้งหลายเป็นปัจจยแก่โมหะ ทิณฺฐิ ถีนะ
อุทฺธจจะ อหิริกะ อโนตตปฺปะ ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โลภะ และททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่โมหะ ทิณฺฐิ ถีนะ อุทฺธจจะ
อหิริกะ อโนตตปฺปะ ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

พึงกระทำจกรณฺย.

๘. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอตติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ปัจจมาชาตะ, ปัจจมาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และกิเลส เป็นปัจจยแก่ขันธ ๑ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจย, ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

กิเลส และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

กิเลสทั้งหลาย และทथยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

กิเลส และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

กิเลส, สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และกวีการารอาหารเป็นปัจจัยแก่กายนี้
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

กิเลส, สัมปยุตตขันธทั้งหลายและรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่
กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓, จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย และแก่โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย, ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

โลภะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ
อหิริกะ อโนตตปปะ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๐๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๕ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย มี
๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ

ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีย

การยกปัจจยในปัจจนียะ

[๕๐๖] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

๒. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจย.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๘. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของ

อารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๕๐๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนโณวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๕๐๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๔ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย
มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๐๙] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ.... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

กิลีสทุกะ จบ

๗๖. สังกิเลสิกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๐] ๑. สังกิเลสิกธรรม อาศัยสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

โลกียทุกะฉนใด พึงทำฉนนัน ไม่มีแตกต่างกัน.

๗๗. สังกิลิฏฐทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๑] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม.

๓. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย ททยัตถุ.

๑๗๑ อาคัมมहाฎุรูป ๑.

๕. อสังกิลิฎฐธรรม อาคัยสังกิลิฎฐธรรม และอสัง-
กิลิฎฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฎฐานรูป อาคัยขันธทั้งหลาย ที่เป็นสังกิลิฎฐธรรม และ
มหาฎุรูปทั้งหลาย.

๑๗๑

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๑๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒
วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ๑๗๑ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๑๓] ๑. สังกิลิฎฐธรรม อาคัยสังกิลิฎฐธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาคัยขันธ
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังกิลิฏฐตัว.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๑๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันครปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาสาเวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ สหชาตวาระก็ดี พิงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๕] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓) เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกรมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสัง-
กิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และอสัง-
กิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

๘. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และ
อสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม อาศัย
สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และททยวัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๑๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัยมี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑
วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๐๗] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้นที่
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ ขั้นที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ตลอด
ถึงอสังกิลิฏฐธรรม.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

๓. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัย
หทยวัตถุ.

๔. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และอสัง-
กิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้นที่
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๕๑๘] ในนเหตุปัจฉนียะ มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจฉนียะ มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจฉนียะ มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจฉนียะ มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉนียะ มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉนียะ มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉนียะ มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉนียะ มี ๔ วาระ ในนปัจฉลาชาตปัจฉนียะ มี ๕ วาระ
ในนอาสาเวนปัจฉนียะ มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉนียะ มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจฉนียะ
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจฉนียะ มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉนียะ มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจฉนียะ มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉนียะ มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉนียะ มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉนียะ มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉนียะ มี ๓ วาระ ใน
นโนวิคตปัจฉนียะ มี ๓ วาระ.

การนับสองนัยนอกนี้ก็คือ นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๕] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เจือกับสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เจือกับอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๒๐] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๒๑] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เจือกับสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ เจือกับ
ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เจือกับอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๓๑ ขั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๓๑

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๕๒๒] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอริปติปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๒๓] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรมรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม และ

อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์และอสังกิลิฏฐธรรมรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์และอสังกิลิฏฐธรรมรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๒๔] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี เพลิดเพลินยิ่ง ซึ่งระคะ เพราะปรารภระคะนั้น
ระคะ ฯลฯ ทิฏฐิ วิจิจจนา อุทฺธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลยินดี ซึ่งทิฏฐิ.

เหมือนกับกุสคติกะ.

เพราะปรารภวิจิจจนา เพราะปรารภอุทฺธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิจจนา ฯลฯ อุทฺธัจจะ ฯลฯ

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว กิเลสที่ข่มแล้ว
กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็น
สังกิลิฏฐธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ตาทิมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่เคย
สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ฯลฯ เป็น
ปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อสังกิลิฏฐธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

เห็นรูปด้วยจักษุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เพราะปรารถนัจฉกัญเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๕๒๕] ๑. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ และ สหชชชธิปัตติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำราคะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลกระทำทิฏฐิให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทิฏฐินั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อริปีธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อริปีธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย.

๓. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม และ

อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อริปีธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย.

๔. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้ว
ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่สั่งสม
ไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคนยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฐฐธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฐฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๒๖] ๑. สังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. สังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฐฐธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฐฐธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๕๒๗] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนาเป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุดุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปิณญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต
โทชนะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ระคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา
ด้วยอำนาจของอุปนิสสขปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๒๘] ๑. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตูปุเรชาติ ฯลฯ

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตูปุเรชาติ ฯลฯ

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๕๒๙] ๑. อสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๒. อสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรมด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

๑๒๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๕๓๐] ๑. สังกิลิฐฐธรรมเป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ และกฐัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๓๑] อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย ๗๗ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๕๓๒] ๑. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๓๓] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตตุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๕๓๔] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอัตติปัจจัย

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ

๔. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

๕. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ

๖. สังกิลิฐฐธรรม และอสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่อสังกิลิฐฐธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. สังกิลิฐฐธรรม และอสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่อสังกิลิฐฐธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดภายหลัง และกวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจาทะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอดีตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๕๓๖] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม และ
อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. สังกติภูฏฐธรรม และอสังกติภูฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่
สังกติภูฏฐธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๗. สังกติภูฏฐธรรม และอสังกติภูฏฐธรรม เป็นปัจจัย
แก่อสังกติภูฏฐธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๕๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนมัคค-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔
วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโณวิคต-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจฉินิยัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยะ

[๕๓๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 594

ปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนอัณญมัญญปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในโนนัตถิปัจฉัย มี ๔ วาระ ในโนนวิคตปัจฉัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๓๕] เพราะนเหตุปัจฉัย ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๔ วาระ... ใน อธิปติปัจฉัย มี ๕ วาระ พึงกระทำอนุโลมมาตिका ในอวิคตปัจฉัย มี ๗ วาระ.

สังกิติฎฐทุกะ จบ

๗๘. กิเลสตัมปยุตตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๐] ๑. กิเลสตัมปยุตตธรรม อาศัยกิเลสตัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกิเลสตัมปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. กิเลสวิปยุตตธรรม อาศัยกิเลสตัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นกิเลสตัมปยุตตธรรม.

กิเลสตัมปยุตตทุกะ เหมือนกับสังกิลิฐทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

กิเลสตัมปยุตตทุกะ จบ

๗๕. กิเลสสังกิเลสิกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.
พึงกระทำจักรณัย.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิเลสิกแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม และ
ธรรมที่เป็นสังกิเลสิกแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งกิเลส
และสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ สัมปยุตต-
ขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะ.

โดยนัยดังกล่าวมานี้ ปฏิจจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจัยวาระก็ดี
นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับกิเลสทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

หลักการจำแนกวาระ ต่างกัน.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๒] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสกรรม เป็น ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสกรรม ด้วยอำนาจของเหตุ ปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสกรรม เป็นปัจจัย กิเลสทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

โดยนัยดังกล่าวมานี้ มี ๔ วาระ เหมือนกับกิเลสทุกะ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๔๓] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสกรรม เป็น ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสกรรม ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นกิเลส ย่อม เกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิเลส แต่ไม่ใช่ กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารถนากิเลสทั้งหลาย กิเลสและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิกรรม แต่ไม่ใช่กิเลสกรรม
เป็นปัจจัยแก่กรรมที่เป็นสังกิลิทธิกรรม แต่ไม่ใช่กิเลสกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน พิจารณาฉาน, ย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารถทานเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ ครั้นเมื่อฉานเสื่อมไป โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น แก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนใจ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู พิจารณาโวทาน.

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิกะ แต่ไม่ใช่กิเลสกรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ฯลฯ ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

สองนัยนอกนี้ เหมือนกับกิเลสทุกะ แม้อาร์มณปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็เหมือนกับกิเลสทุกะ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๕๔๔] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็นอรัम्मณาธิปติ มี ๓ วาระ.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิละสะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิละสะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อรัम्मณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อรัम्मณาธิปติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้สั่งสม
ไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก-
แน่น แล้วพิจารณา.

พระเสขบุคคลทั้งหลายกระทำโคตรภู ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา กระทำโวกทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ จันท์ทั้งหลายที่เป็นสัง-
กิละสะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น จันท์ทั้งหลาย
ที่เป็นสังกิละสะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมเป็นสังกิละสะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

แม้สองวาระนอกนี้ ก็เหมือนกับกิเลสทุกะ แม้อธิปติปัจจัย ที่เป็น
ปัจจัยสงเคราะห์ ก็เหมือนกัน.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๔๕] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับกิเลสทุกะ

๒. ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

สองวาระนอกนี้ เหมือนกับอนันตรปัจจัยในกิเลสทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

แม้ปัจจัยสงเคราะห์ในอนันตรปัจจัย เพราะปัจจัยทั้งปวง ก็เป็นเช่นกับกิเลสทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

ในอุปนิสสยปัจจัย โลกุตตรธรรม ไม่มี ทุกะนี้ เหมือนกับกิเลสทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน

กิเลสสังกิลิทธิทุกะ จบ

๘๐. กิเลสสังกิลิฏฐทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๖] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัย
โลกะ.

พึงกระทำจกณัย.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรม
ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและ
สังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ และ
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยโลกะ.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
๗๑๑ ชั้นที่ ๒.

๕. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ กิเลสทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลส
ธรรม.

๖. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะธรรม และธรรม
ที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่
ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ ชั้นที่ ๓ และกิเลสทั้งหลาย อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสังกิลิฐฐะ
แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม.

๗. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะ
แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฎฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อนัตตปปะ อาศัย
โลภะ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจกนัย.

๘. ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะ
แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม และกิเลสทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒.

๕. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลส และสังกิลิฏฐธรรม และ ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งกิเลส และสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ โมหะ ทิฎฐิ ถินะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม และโลภะ ฯลฯ ชั้น ๒. ฟังกระทำจกนัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๔๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๔๘] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย ธรรมที่เป็นกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา อาศัยวิจิจจนา, โมหะ ที่สหระค ด้วยอุทธัจจะ อาศัยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย

ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรมเกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตอุทธัจจะ.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย

**ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐ-
ธรรมแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ, วิจิกิจฉาและ
อุทธัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๕๔๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจจาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

โดยนัยนี้ การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระ
ก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัจจวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับปฏิจยวาระ.

ปัญหาอาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่
กิเลสทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของเหตุ-
ปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฏ-
ฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้น และกิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๕๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณ-
ปัจจัย

คือ เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสธรรมทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่
กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสทั้งหลาย และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
กิเลสธรรมทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
กิเลสธรรมทั้งหลาย และสัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.
แม้้นั้นนอกจากนี้ ก็พึงกระทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๕๕๒] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ
ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่
เพราะกระทำขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ มี ๓ วาระ.

อธิปัตติปัจจัยทั้งสองอย่าง พึงทำทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)
ทั้งสองอย่างนอกนี้ พึงทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๕๓] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ อาวัชชนะก็ดี วุฏฐานะก็ดี ไม่มี.

๕. สมณันตรปัจจัย ๑๐. อาเสวนปัจจัย

- ๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.
- ไม่มี ปุเรชาติปัจจัย แม้อุปนิสสยปัจจัย.
- ๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๕๕๔] ๑. ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่กิเลส-
ธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็น
สังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขั้นทั้งหลาย และกิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

๑๒. อาหารปัจจัย ๗๗ ๒๐. อวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

การยกปัจจยในปัจจนีเย

[๕๕๖] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

ทั้ง ๓ บทพึงกระทำเป็น ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๕๕๗] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๕๕๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ... ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 611

ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจฉัย มี ๓
วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉัย มี ๓ วาระ ใน
โนนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

ปัจฉนียานุโลมณั

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียานุโลม

[๕๕๕] เพราะนเหตุปัจฉัย ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ... ฟัง
กระทำอนุโลมมาตกา ในอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

กิลลสสังกิลิฏฐทุกะ จบ

๘๑. กิเลสกิเลสสัมปยุตตภาวะ

ปฏิจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๐] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและกิเลสสัมปยุตตธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและกิเลสสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัย โลกะ.
เหมือนกับกิเลสสังกิลิฐฐภาวะ ไม่มีแตกต่างกัน พึงให้พิสดารทุกวาระ.
กิเลสกิเลสสัมปยุตตภาวะ จบ

๘๒. กิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๑] ๑. กิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกกรรม อาศัยกิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

โลกียทุกะ ฆันโต ทุกะนี้ ก็ชั้นนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

กิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกทุกะ จบ

๘๓. ทัสสนทุกะ^๑

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๒] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัย
ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม.

๓. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรมและธรรมที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

๑. ม. ทัสสเนนปหัตตัพพทุกะ.

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนน-
ปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม อาศัย

ทัสสนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๖๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๔] ๑. ทัสสเนนปหาดัตตพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัตตพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาดัตตพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาดัตตพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาดัตตพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์, โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๕๖๕] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ. ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนัมคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนตถปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยออกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๖] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกรมหาภูตรูป, ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๖. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. ทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และชธรรมทึไมไซทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. ชธรรมทึไมไซทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพชธรรมและชธรรมทึไมไซทัสสเนนปหัตตัพพชธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย.

๙. ทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และชธรรมทึไมไซทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และชธรรมทึไมไซทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๖๗] ในเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๖๘] ๑. ทัสสเนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจฉา อาศัยขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจฉา.

๒. ธรรมที่ไมใช่ทัสสเนนปหาดัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไมใช่ทัสสเนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่ไมใช่ทัสสเนนปหาดัพพธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญญัตตวิ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายตนะ.

ขันธทั้งหลายที่ไมใช่ทัสสเนนปหาดัพพธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยหทยัตถุ.

๓. ทัสสเนนปหาดัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไมใช่ทัสสเนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจฉา อาศัยหทยัตถุ.

๔. ทัสสเนนปหาดัตตพพชธรรม อาศัยัตตสเนนปหาดัตตพพชธรรม และชธรรมทไมไช้ทัสสเนนปหาดัตตพพชธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกจณา และททยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๖๕] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจยมี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจจาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นณานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓
วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนโน-
วิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ นิสสยวาระก็ดี พิงกระทำ.

สังสัณฺฐวาระ

อนุโลมณฺย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๗๐] ๑. ทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เจือกับทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ

๒. ชฺรรมทึไมไซทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เจือกับชฺรรมทึไมไซทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๗๑] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนฺยณฺย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๗๒] ๑. ทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เจือกับทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหฺรคตด้วยวิจิกิจฺฉา เจือกับขันธทั้งหลายที่สหฺรคตด้วยวิจิกิจฺฉา.

๒. ชฺรรมทึไมไซทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เจือกับชฺรรมทึไมไซทัสสเนนปหาคัพฺพชฺรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๗๓] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๒ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๗๔] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัม-
ปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๗๕] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ง ซึ่งราคะที่เป็นทัสสเนน-
ปหัตถัพพธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม
ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพ-
พธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ง ซึ่งทิฎฐิที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม เพราะปรารภทิฎฐินั้น ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ย่อม

เกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิจจนา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม
ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภวิจิจจนา วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ โทมนัส
ย่อมเกิดขึ้น

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม โทมนัสที่เป็น
ทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น, วิจิจจนา ย่อม
เกิดขึ้น.

๒. ทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลส ที่เป็นทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม
แล้ว ฯลฯ ภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

เห็นแจ้งซึ่งขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

รู้แจ้งซึ่งจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นทัสเสนูปาหัตถ์พหุ-
ธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริย-
ญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาหัตถ์พหุธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

คือ ให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณากุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสทีละแล้ว ที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่นาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย

คือให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ซึ่งจันท์ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๗๖] ๑. ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ
ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำรากะ ที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรากะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทิฏฐิให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๓. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสน-
นปหัตถัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ และ สหชาตาริปีติ

ที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้
สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากมานแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง
ซึ่งฉาน เพราะกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง เพราะกระทำจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น

ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่ไม่ใช่
ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อริปีติธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอริปีติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคलय่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ฯลฯ ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้งกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๗๗] ๑. ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ **ขันธุ์**ทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขันธุ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหาดัตถัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๔)

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๕๗๘] ๑. ทัสสนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสนนปหาดัตถัพพธรรม แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทมนัสที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โมหะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม แล้วให้ทาน
ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิด.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทมนัสที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โมหะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม แก่โทสะ
แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ผลสมวัตติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิด ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหา-
ตัพพธรรม โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนา-
สนะแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิด ก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ
ความปรารถนา ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ
แก่ปัญญา ฯลฯ แก่รากะที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ แก่ความ
ปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสนเนนปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทิฏฐิ.

เข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ เข้าไปอาศัยรากะที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย
ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพ-
กรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๗๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม เป็นปัจจัย
แก่กรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่
ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหา-
ตัพพกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โสภัญญัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กาย
วิญญาน.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาน ฯลฯ กายายตนะ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก้ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตตฺ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติด-
เพลินยัง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม
ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมน์สฺที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตตฺ เป็นปัจจัยแก่จันท์ทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๕๘๐] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาต-
ปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๕๘๑] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และ
กภูตคารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสนะเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสนะเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และ
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๘๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนะเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนะเนนปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย
มี ๑ วาระ

๑๕. อาหารปัจจัย ๗๑ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๘๓] ๑. ทัสสนะเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสนะเนนปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๕๘๔] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย
มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ/
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ
ที่ย่อไว้เหมือนกับปุเรชาตปัจจัย.

๖. ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัส-
สนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรมและททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัส-
สนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพ-
พธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย
มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถ์พพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถ์พพธรรมที่เกิดภายหลัง และกวี- การารหาร เป็นปัจฉัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถ์พพธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิ- ดินทริย์ เป็นปัจฉัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

๒๒. นัตติปัจฉัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจฉัย

๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจฉัย

๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจฉัย

๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจฉัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๘๕] ในเหตุปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๔ วาระ
ในอริปัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในสหชาตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาตปัจฉัย
มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๒ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๕๘๖] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย.

๖. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัส-
เนนปหัตตัพพธรรมเป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

๗. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัส-
เนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๘๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอญญมัญญปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนนิสสยปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉิม มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉิม มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนโธตติปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจฉิม มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจฉิม

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉิม

[๕๘๘] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๔ วาระ... ในนอธิปัตติปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนอญญมัญญปัจฉิม มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี ๔ วาระ ในปัจฉิมทั้งปวง มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๒ วาระ ในนโนตติปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนโนวิกตปัจฉิม มี ๓ วาระ.

ปัจฉิมยานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจฉิมยานุโลม

[๕๘๙] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนอธิปัตติปัจฉิม มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในนวิกตปัจฉิม มี ๗ วาระ.

ทสฺสนทุกะ จบ

๘๔. ภาวนาทูกะ^๑

ปฏิจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕๐] ๑. ภาวนายปหัตถัพพธรรม อาศัยภาวนายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

ทัสสนทูกะ ฉันได พิงให้พิสตรฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอดีตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๕๒] ๑. ภาวนายปหัตถัพพธรรม อาศัยภาวนายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหคคด้วย
อุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

๑. ม. ภาวนายปหัตถัพพทูกะ.

คือ ๗๗ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พหุธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

โมหะ ที่สหคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคด้วย
วิจิกิจฉา ๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๕๓] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ๗๗ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ในนเหตุปัจจย ในปัจจยวารปัจจุบันะ ที่สหคด้วยอุทธัจจะ มี ๓
วาระ พึงยกโมหะออกเสีย.

วาระแม่ทั้งปวง เหมือนกับทัสสนทุกะ ส่วนอุทธัจจะปัจจุบันะต่างกัน.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๔] ๑. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่กวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุ-
ปัจจัย ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๔๕] ๑. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง ซึ่งราคะที่เป็นกวานาย-
ปหัตถัพพธรรม เพราะปรารถนาราคะนั้น ราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม
 ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

เพราะปรารถนอุทธัจจะ อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น, โทมนัสที่เป็นกวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถนโทมนัสที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม โทมนัสที่เป็น
กวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

๒. ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ กิเลสที่ย่อมแล้ว ฯลฯ กิเลสที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจญา ฯลฯ โทมณัสที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจญา ฯลฯ โทมณัสที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุสสกรรมที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
ภวานายปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อม
เพิลิดเพลินยัง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภวานายปห-
ัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ยถากัมมุปกณฺฑาณ, แก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ ฉาน ฯลฯ จักขุ ฯลฯ
หทยวัตถุ ฯลฯ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
ภวานายปหัตถัพพธรรม เพราะปรารถนทานเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่เป็นภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๕๕๖] ๑. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลข่อมยินดี ข่อมเพลิดเพลินยัง เพราะกระทำราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม ข่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่กวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลข่อมยินดี ข่อมเพลิดเพลินยัง เพราะกระทำราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ ราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่ไม่ใช่กวานายปหัตถัพพธรรม ข่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ข่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจฉัย.

๓. ภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานาย-
ปหัตถ์พพกรรม และกรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจฉัย.

๔. กรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจฉัย
แก่กรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจฉัย.

๕. กรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจฉัย
แก่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ฌาน.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๕๗] ๑. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ.

ภวานาทูกะ เหมือนกับทัสสนทูกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

๕. สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสถยปัจจัย

๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ

๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสถยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๘. อุปนิสถยปัจจัย

[๕๕๘] ๑. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสถยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสถยะ อนันตรูปนิสถยะ และ
ปกตูปนิสถยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๒. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมาบัติให้เกิด ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมาบัติให้เกิด ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย แก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัย ศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหาดัตตพพธรรม โทสะ โมหะ มานะ ทัญญู ความปรารถนา ฯลฯ สุขทาง
กาย ทุกข์ทางกาย เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหาดัตตพพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทัญญู แก่ความ
ปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหาดัตตพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหาดัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วก่อนมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุข
ทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ แล้วก่อนมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพ-
กรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสัยสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๕๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจจัย
แก่กรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่
ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิด
ขึ้น โทมนัสที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โสภัญชีพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยั้ง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น
อุทธีจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉชาติปัจจัย ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๖๐๐] ๑. ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากจันท์และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ๑๗๑ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

ภวานาทุละ เหมือนกับ ทัสสนทุละ ทุกปัจจัย ไม่มีแตกต่างกัน.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๐๑] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ

ในอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๒ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ
ในกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๔
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๔ วาระ ในฉนปัจจย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจย
มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในอตถิปัจจย มี ๗ วาระ ในนตถิปัจจย มี ๔ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๔
วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๗ วาระ.

การจำแนกรายละเอียดในปัจจนียะ พึงจำแนกเหมือนกับที่สสนทุกะ
แม้การนับอีก ๓ นัย ก็พึงนับอย่างนี้.

ภวานาทูกกะ จบ

๘๕. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๖๐๒] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ อาศัยทัสเสนน-
ปหาดัพพะเหตุกุกะ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ ฯลฯ
ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ อาศัย
ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะ-
เหตุกุกะ

๓. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนน-
ปหาดัพพะเหตุกุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกุกะ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่
สหรถด้วยวิจิจจนา. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอชฌัตติกมหาภูตรูป.

๕. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหรถด้วยวิจิจจนา.

๖. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพ-

เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่สหรถ
ด้วยวิจิจจนา.

๗. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนน-

ปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิจิจจนา และโมหะ ฯลฯ
ชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพ-

เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่
สหระคด้วยวิจิกจณา และโมหะ.

๕. ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วย
วิจิกจณา และโมหะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๐๓] ๑. ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนเน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจณา

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และโมหะ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณ-
ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัย โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

๖. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๐๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕
วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนัตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๐๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ที่สส-
เนนปหัตถ์พหุคุณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

โมหะ ที่สหระตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยอุท-
ัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๐๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจัยนัย

[๖๐๗] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ใน
นวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๐๘] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในวิปากปัจจัย ๑ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจัย
มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๐๕] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตตคิมหาภูตรูป. ชั้นทั้งหลาย
ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๕. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม
และทหยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒. ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา
และทหยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ.

๗. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุก-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑
ที่สหรัคด้วยวิจิกิจจาและโมหะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๑๐] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณ-
ปัจจัย

เหมือนกับปฏิจวาระ ฯลฯ อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ มี ๓ วาระ.

ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหรัคด้วยวิจิกิจจา อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา.

๔. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนน-

ปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา
และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจนา และหทยวัตถุ.

๗. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒

ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๑๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๑๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-
ปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญูสัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะและหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหัตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจนา และหทยวัตถุ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑
วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉาน
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมักคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑๔] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑. ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับธรรมที่ไม่
ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา.

๔. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกขธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุก-
ขธรรม เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และ โมหะ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๑๕] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือ
กับธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับธรรมที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย
เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย เหมือนกับปัจจัยวาระ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๑๖] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง
มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๑๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือ
กับทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้นเพราะนเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา เจือกับขันธทั้งหลายที่สหระค
ด้วยวิจิกิจฉา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือ
กับธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้นเพราะนเหตุ
ปัจจัย

คือ ขันธ ๓ เจือกับขันธ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ เจือกับ
ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๖๑๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๖๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ... ในนปุเร-
ชาติปัจจยมี ๔ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๒๐] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย
มี ๒ วาระ.

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับ สัจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๒๑] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจญา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

โมหะที่สหรถด้วยวิจิกิจญา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตันธ์และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๒๒] ๑. ทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม
ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลาย ที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม
ขันธุ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลาย ที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกธรรม
ขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคะที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น, อุทธัจจะ ฯลฯ
โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน ฯลฯ
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ฯลฯ เป็น
ปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสทีละแล้ว ที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาล
ก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หตยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อม
ยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ
แก่โมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น

**ปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย**

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยังซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฐฐิ ฯลฯ
วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น

**ปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัส-
สนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยวิจิกิจฉา
และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

๗. ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

**ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ.
ขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๖๒๓] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหขตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น สหขตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขันธุ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหขตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๓. ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติจัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปตិธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติจัจฉัย

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติจัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ จากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติจัจฉัย.

ย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปริติ ได้แก่

อธิปริติธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปริติปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปริติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปริติ ได้แก่

ฯลฯ ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้นกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่เป็นทัสส-
เนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๒๔] ๑. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภู-
ฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุก-
กรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๖)

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย,

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

**ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๗)

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยวิกิจจา ที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยวิกิจจา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสยปัจจัย

[๖๒๕] ๑. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสยะ อนันตรูปนิสยะ และ
ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

ใน ๒ อย่างที่เหลือ เป็นอนันตรูปนิสยะ และปกตูปนิสยะ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหครตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่รากะที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนะนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนะนปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัย สีล ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ทัสสนะนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์-
ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ แล้วมาสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่รากะที่เป็นทัสสนะนปหัตัพพ-
เหตุกธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทัญญู แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนะนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนะนปหัตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนะน-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ทัสสนะนปหัตัพพเหตุกธรรม
โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย

แก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๗. ทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

**ทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๖๒๖] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะปรารภจักขุเป็นคั่นนั้น รากะที่
ไม่ใช้ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่
ไม่ใช้ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช้ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นคั่นนั้น รากะที่เป็นทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช้ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช้ทสสเนน
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณูปเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ เพราะปรารถนาคายวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่
สารถคด้วยวิจิกิจจนา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุอุปเรชาตะ ฯลฯ

๑๑. ปัจฉิมชาติปัจฉัย

[๖๒๖] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉิมชาติ-
ปัจฉัย ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
ปัจฉิมชาติปัจฉัย ฯลฯ

๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉิมชาติปัจฉัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจฉัย

ฯลฯ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจฉัย

๑๓. กัมมปัจฉัย

[๖๒๗] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธและกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุต-
ชั้น์และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้น์
และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๐. วิปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๑. อตถิปัจจัย

[๖๒๕] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย มี ๓ วาระ
(วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๗. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ

๘. ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทสฺสเนน-
ปหัตตัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๙. ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุก-
ขรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๒๒. อตฺถิปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิกตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๓๐] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๖ วาระ
ในนิสสยปัจฉัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๘ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔
วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอตฺถิปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนคฺถิปัจฉัย มี ๘ วาระ ในวิกตปัจฉัย มี ๘
วาระ ในอวิกตปัจฉัย มี ๘ วาระ.

ปัจจนีเยนัย

การยกปัจฉัยในปัจจนีเย

[๖๓๑] ๑. ทสฺสเนนปหาตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่ทสฺส-
เนนปหาตัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจฉัย.

๒. ทสฺสเนนปหาตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่ขรรม
ที่ไม่ใช่ทสฺสเนนปหาตัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๓. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจํานวนวาระในปัจจุบันีเย

[๖๓๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจุบันีเย มี ๕ วาระ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีय

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๖๓๓] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๖ วาระ.... ใน
นอธิปติปัจจย มี ๖ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๖ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓
วาระ ในนโนคติปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๖ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๓๔] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปติปัจจย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกา พึงให้พิสคาร ในอวิกตปัจจย มี
๕ วาระ.

ทสฺสเนนปหาตัพพเหตุกทุกะ จบ

๗๖. ภาวนายปหัตถ์พหตุกทุกะ

ปฏิจจวาระ

๑. เหตุปัจจัย

[๖๓๕] ๑. ภาวนายปหัตถ์พหตุกธรรม อาศัยภาวนายปหัตถ์พหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภาวนายปหัตถ์พหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

โดยนัยนี้ ปฏิจจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัทฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับทัสสนนปหัตถ์พหตุกทุกะ.

โมหะ ที่สหรถด้วยอุทฺธจจะ พึงตั้งไว้ในฐานะแห่งโมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา.

ฯลฯ

ปฏิจจวาระ จบ

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑๖] ๑. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ เหมือนกับทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๑๗] ๑. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เพราะปรารภ เหมือนกับทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณาอุสทกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพิลคเพิลนยั้ง เพราะปรารภอุสทกรรมนั้น รากะที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุสทกรรมที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากจาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ๆ ๆ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่ไม่ใช่ ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่นาคตั้งสญฺญาณ แก่อาวัชชนะ แก่โมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อม เพิลิดเพลินยัง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อม เกิดขึ้น อุทฺธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย

คือ เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทัจจะ
และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

อาร์มมณปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ฟังกระทำทั้ง ๓ นัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๖๓๘] ๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ และ สหชาติธิปัตติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะกระทำราคะที่เป็นภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำธรรม
นั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ และ สหชาติธิปัตติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลื้องเพลา ยิ่ง เพราะกระทำระคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำธรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ระคะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริบัติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริบัติปัจจัย.

๓. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอริบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริบัติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริบัติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอริบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา เพราะกระทำ

กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ จาก
ฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจ
ของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
 ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ และจิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เป็น

ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณอธิปัตติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ พิจารณาฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้นกระทำ จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็น
ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๗๕] ในอนันตรปัจจัย เพราะเหตุแห่งธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม โมหะที่สหระคด้วยวิจิจจนา ไม่พึงกระทำ โมหะที่
สหระคด้วยอุทัจจะ พึงกระทำ.

๕. สมนันตรปัจจัย ๗๑ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๔๐] ๑. ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.
พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒).

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พหตุกธรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะ ในภักตนะของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะ ในภักตนะของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะ ในของหวงแหนของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะในของหวงแหนของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พิงกระทำมูล (วาระที่ ๓).

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหรรคด้วยอุทธีจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัตติให้เกิด ธีอทิฎฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกกรรม โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์
ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ ให้ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่
ความปรารถนา แก่สุขทางกาย ฯลฯ แก่ผลสมมัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่รากะที่เป็นภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกกรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

แม้อุปนิสสยปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็พึงกระทำทั้ง ๓ นัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๖๔๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในเหตุที่จำแนกกรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพกรรม ย่อมได้นานา-
ชนิดะ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย.

ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ ฉันทิใด แม้เพราะภวานายปหัตถัพพเหตุก-
กรรมเป็นปัจจัยก็ดี ปัจฉนิยะก็ดี การจำแนกก็ดี การนับก็ดี ก็ฉันทันไม่มี
แตกต่างกัน.

ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ ฟังกระทำแม้นั้นทราคะ ในลักษณะ
ของคน โดยส่วนสุดเบื้องปลาย.

ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ แม้นั้นทราคะ ในลักษณะของคน ก็ฟังกระทำโดย
ส่วนสุดเบื้องปลาย.

ภวานายปหัตถ์พพเหตุทุกกะ จบ

๘๗. สวิตักทกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๖๔๒] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ วิตก และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยสวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, วิตก และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
สวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตก-
กรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกมัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตก-
กรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

กมัตตารูป อาศัยวิตก.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ททยวัตถุ อาศัยวิตก, วิตก อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. สวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม อาศัยททยวัตถุ.

๖. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยอวิตก- กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลายและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตก.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม อาศัยวิตก.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และกมัตตารูป อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม อาศัยวิตก.

กฏัตตารูป อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม อาศัหทยัตถุ.

กฏัตตารูป อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ วิตก และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัหทยัตถุ.

**๗. สวัตักกกรรม อาศัสมวัตักกกรรม และอวัตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ฯลฯ
อาศัชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และ
วิตก ฯลฯ อาศัชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และ
หทยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

**๘. อวัตักกกรรม อาศัสมวัตักกกรรม และอวัตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม, วิตก
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม,
วิตก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ วัตักกกรรม อาศัชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม
และหทยัตถุ.

**๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยสวิตักก-
กรรม และอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม
และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม วิตก และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฐิตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
สวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และ
วิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

กฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม วิตก และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และวิตก อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักก-
กรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๔๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๔๔] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ซึ่งเป็นเหตุ ๑๗
ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๗ โมะหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจา ที่สหระค
ด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

ธรรมที่มีสวิตักกกรรมเป็นมูล ที่เหลือ ๒ วาระ (วาระที่ ๒-๓)

พึงกระทำเหตุด้วย ไม่มีแตกต่างกัน.

๔. อวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักกกรรม ซึ่งเป็นเหตุ ๑๗
ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตก ที่เป็นเหตุ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัยวิตก.

หทยวัตถุ อาศัยวิตก, วิตก อาศัยหทยวัตถุ.

๑๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗

๕. สวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก ที่เป็นเหตุ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยวิตก-
กรรม.

๖. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย ๗๑

เหมือนกับเหตุปัจจย ฟังกำหนดว่า เป็นอเหตุกะ.

๗. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม และอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ
และวิตก ๗๑ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม
และวิตก ๗๑ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม
หทยัตถุ, และวิตก ๗๑ ชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และวิตก.

ส่วนที่เหลือ ๒ วาระ (วาระที่ ๘-๙) เหมือนกับเหตุปัจจย ไม่มี
แตกต่างกัน ฟังกำหนดว่า เป็นอเหตุกะ.

การนับจํ านวนวาระในปัจจนีเย

[๖๔๕] ในนเหตุปัจจย มี ๙ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๙ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ๗๑ ใน

นอุปนิสสยปัจจยมี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจยมี ๕ วาระ ในนปัจจมาชาต-
ปัจจยมี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจยมี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๔ วาระ
ในนวิปากปัจจยมี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจยมี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจยมี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจยมี ๕ วาระ ในนสัมป-
ยุตตปัจจยมี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจยมี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจยมี ๓
วาระ ในนโนวิคตปัจจยมี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๖๔๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจยมี ๓ วาระ ใน
นอธิปติปัจจยมี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจยมี ๓ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย
มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจยมี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจยมี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจยมี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจยมี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย
มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๔๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจยมี ๕ วาระ ฯลฯ
ในนอนันตรปัจจยมี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาตปัจจยมี ๖ วาระ ฯลฯ ใน
นอาเสวนปัจจยมี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๕ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจย
มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจยมี ๕ วาระ ในนปัจจยทั้งปวงมี ๕ วาระ.
สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจาวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๔๘] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. อวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักก-
กรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อวิตักกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยวิตก.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

หทยวัตถุ อาศัยวิตก วิตก อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม อาศัยหทยวัตถุ, วิตก อาศัย
หทยวัตถุ.

๕. สวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

แม้ในปฏิสนธิขณะ ก็มีทั้ง ๒ วาระ.

**๖. สวัตักกกรรม และอวัตักกกรรม อาศัยอวัตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยวิตก.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

วิตกและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

แม้ในปฏิสนธิขณะ ก็เหมือนกับปวัตตินั้นเทียว.

**๗. สวัตักกกรรม อาศัยสวัตักกกรรม และอวัตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ฯลฯ
ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และหทยัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ วาระ.

**๘. อวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม และอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นวิตักกกรรม, อวิตักก-
กรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

วิตก อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นวิตักกกรรม และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

แม้ในปฏิสนธิขณะ ก็มีทั้ง ๓ วาระ.

**๙. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยสวิตักก-
กรรม และอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักก-
กรรม และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม วิตก, และหทยวัตถุ.
ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม วิตก, และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้น ๓ และวิตักกกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๔๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิตักกปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๐] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ.

พึงกำหนดคำว่า เป็นเหตุกะ ๓ วาระเท่านั้น พึงยกโมหะออกเสีย.
เหมือนเหตุปัจจัยในปัจจุวาระ เพิ่มปัญจวิญญาณ โมหะ วิตก.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๖๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอุป-
นิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในอินทริยปัจจัย
มี ๑ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมป-
ยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย
มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๒] ๑. สวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ วิตก เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เจือกับสวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และวิตก เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อวิตักกกรรม เจือกับ อวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักกกรรม, ชั้น ๒ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. สวิตักกกรรม เจือกับอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับวิตก,

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. สวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม และอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจนียน์

นเหตุปัจจัย

[๖๕๔] ๑. สวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

โดยนัยนี้ ฟังกระทำเป็น ๖ วาระ เหมือนกับอนุโลม ฟังกำหนด
คำว่า อเหตุกะ มี ๓ วาระ เหมือนกัน ฟังยกโมหะออกเสีย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๕๕] ในนเหตุปัจจย มี ๖ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๖ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๖ วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๖] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตก และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓).

เหตุทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, วิตก และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอวิตกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๕๗] ๑. สวิตกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกรรม ขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสวิตกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกรรม ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อวิตกกรรมและวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกรรม ขั้นทั้งหลายที่เป็น
สวิตกกรรมและวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อวิตกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตกกรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกรรม แล้วพิจารณา
ฌานที่เป็นอวิตกกรรม, ออกจากมรรคแล้วพิจารณามรรค, ออกจากผลแล้ว
พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวิตกกกรรม แก่ผล แก่วิตก
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกก-
กรรม และวิตก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลิน
ยิ่ง เพราะปรารถนากัญเป็นต้นนั้น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสทธาตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากัญญัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัญญาตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนา-
คตังสญาณ แก่วิตก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

เพราะปรารถนาระดับทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๕. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตกกกรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากฌาน ที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ ออก
จากมรรค พิจารณามรรค, ออกจากผล พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่โฆทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตกก-
กรรม, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค พิจารณามรรค, ออกจากผล พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตกกกรรม, แก่ผล, แก่อวัชชนะ, แก่วิตก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

**๗. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวัตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๖๕๘] ๑. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวัตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลายด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริปริกรรมที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตก และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปริปัจจัย.

๓. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวัตักกกรรม และ
อวัตักกกรรม ด้วยอำนาจของอริปริปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริปริกรรมที่เป็นอวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย,
วิตก และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปริปัจจัย.

๔. อวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอริปริปัจจัย

๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณามรรค, ออกจากผล กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา, กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวิตกกกรรม, แก่ผล แก่วิตก ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำจันท์ทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริปัตติกรรมที่เป็นอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

๕. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ แล้วพิจารณา ฌาน, ออกจากมรรค ฯลฯ แล้วพิจารณามรรค, ออกจากผล กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา, กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตักก-
กรรม, แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม และวิตก ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และ

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปี ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตักกกรรม ฯลฯ ออกจาก
ผล พิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตักก-
กรรม, แก่ผล, และแก่วิตก ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยิ่งเพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้ง
กระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๗. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๘. อนันตรปัจจัย

[๖๕๕] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
อวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุติจิต ที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิตที่เป็นอวัตกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ปัญจวิญญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอวัตกกรรม เป็นปัจจัยแก่ วุฏฐานะ ที่เป็นอวัตกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งทุกขนิยาม เป็นปัจจัยแก่ทุกขนิยาม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งตถนิยาม ฯลฯ

บริกรรมแห่งเนวสัณญานาสัณญายตนะ เป็นปัจจัยแก่ เนวสัณญานาสัณญายตนะ.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ

บริกรรมแห่งทิพโสตราตุ ฯลฯ

บริกรรมแห่งอิทธิวิญญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่งยถากัมมุปกญาณ เป็นปัจจัยแก่ยถากัมมุปกญาณ.

บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวัตกกรรม, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวัตกกรรม, อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ที่เป็นอวัตกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และ

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และวิตก ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ วิตกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่วิตก ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย อำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ทั้งหมดที่เป็นอวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรคที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอวิตักกกรรม, ผล ที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอวิตักกกรรม.

เนวสัญญานาสัญญายตนะของผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ที่เป็นอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุติจิตที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีตติจิต ที่เป็นสวิตักกกรรม ภวังค์ที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นสวิตักก- กรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ

อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ วิตกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และวิตก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๘. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และวิตก เป็นปัจจัยแก่วิตก ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย, จุติจิตที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ อาวัชชนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ปัญจวิญญาณ, ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งทุติยฌาน และ วิตก ฯลฯ

ข้อความที่เขียนไว้ข้างต้น พึงเห็นโดยเหตุนี้.

อนุโลมและวิตก เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นอวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และวิตก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๑๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๖๐] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำ ามูล (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อวัตักกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
สวัตักกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อวัตักกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอวัตักกรรม แล้วยังฉานที่เป็นอวัตักกรรมให้เกิดขึ้น ฯลฯ ยังอภิญญาให้เกิดขึ้น ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอวัตักกรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุดุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ วิตกแล้ว ยังฉานที่เป็นอวัตักกรรม ฯลฯ มรรค ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ สมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอวัตักกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอวัตักกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรคที่เป็นอวัตักกรรม แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. อวัตักกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย พึงทำอุปนิสสยปัจจัยทั้ง ๓ นัย ในที่ที่ปวง.

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม แล้วให้ทาน สมาทาน-
ศีล ทำอุโบสถกรรม ยังฆานที่เป็นสวิตกกกรรม ฯลฯ วิปัสสนา มรรค
อภิญญา ฯลฯ สมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ วิตก แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสวิตกกกรรม แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

คือ บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ
ในทุติยวาระ พึงทำบทยที่เขียนไว้ทั้งหมด ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ เสนาสนะ วิตก แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสวิตกกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา
แก่มรรคที่เป็นสวิตกกกรรม แก่ผลสมาบัติ และแก่วิตก ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

**๗. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

คือขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอวัตักกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๖๖๑] ๑. อวัตักกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนหทยวัตตนั้น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ฯลฯ ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โภกฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.
ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ขันธ
ทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ย่อมเกิดขึ้น

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๓. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ขันธ
ทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก
ด้วยอำนาจของปุระชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๖๖๒] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย
เป็นปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๖๖๓] สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ๑๗๑

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสวิตักก-
กรรมที่เป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

โดยนัยนี้ พึงกระทำ ๔ วาระ ทั้งสหชาตะ และ นานาขณิกะ

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๔ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๕ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๖๖๔] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๒. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๓. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๖๖๕] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๓. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ บังณาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

วิตก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ วิตก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก และสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น วิตก
และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย.

๗. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ แม้เพราะสหชาตะ ก็พึงกระทำ ๒ วาระ.

๘. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ และ

ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่จิตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๓ วาระ.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม และวิตกที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** รวมกับ **อาหาระ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม, วิตกที่เกิดภายหลัง และกพพิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** รวมกับ **อินทริยะ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกรรม วิตกที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

๘. สวัตักกรรม และอวัตักกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวัตักกรรม และอวัตักกรรม ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **สหชาตะ** และ **สหชาตะ** รวมกับ **ปุเรชาตะ**

ที่เป็น **สหชาตะ** ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น **สหชาตะ** รวมกับ **ปุเรชาตะ** ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกรรม และททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และวิตก ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

แม้ในปฏิสนธิขณะ มี ๒ วาระ.

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๖๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนิย

การยกปัจจัยในปัจจนีนิย

[๖๖๗] ๑. สวิตักกธรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม และ
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๖. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม และ
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย.

๙. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๖๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๖๖๙] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ฯลฯ ในนสมันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุป-

พระอภิธรรมปิฎก ปฏิจจกัน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 747

นิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๔ วาระ ในโนนัตถปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนนวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

ปัจจัยยานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยยานุโลม

[๖๗๐] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ.... ใน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกากาฬิงให้พิสคาร ในอวิคตปัจจัย มี ๕
วาระ.

สวิตักกทุกะ จบ

๘๘. สวิจารณ์ทกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๖๗๑] ๑. สวิจารณ์ทกรรม อาศัยสวิจารณ์ทกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิจารณ์ทกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

สวัตถกทกะ ฉันใด พิงกระทำฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

ในมคคปัจจัย ในที่นี้ พิงกระทำ ๔ วาระ ในสวิจารณ์ทกะ ไม่มี
แตกต่างกัน.

สวิจารณ์ทกะ จบ

๘๕. สัปปีติกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๖๗๒] ๑. สัปปีติกธรรม อาศัยสัปปีติกธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อัปปีติกธรรม อาศัยสัปปีติกธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ปีติ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติก-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สัปปีติกธรรม และอัปปีติกธรรม อาศัยสัปปีติก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, ปีติ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
สัปปีติกธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อัปปีติกธรรม อาศัยอัปปีติกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปิติก-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยปีติ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกมัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปิ-
ติกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

กมัตตารูป อาศัยปีติ.

ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

ททยัตถุ อาศัยปีติ, ปีติ อาศัยททยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พึงทำสัปปิติกทุกะ เหมือนกับสวิตักกทุกะ ในที่ทั้งปวง.

ในปัจจยทั้งปวง ปวัตติ ปฏิสนธิ มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๗๓] ในเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ ใน
อริปติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจย มี
๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียย

๑. นเหตุปัจจย

[๖๗๔] ๑. สัปปิติกธรรม อาศัยสัปปิติกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ชั้น ๒.

๒. อปัติกรรม อาศัยสัปปีติกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ปีติและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ.

๓. สัปปีติกรรม และอปัติกรรม อาศัยสัปปีติ- กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติ-
กรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ ชั้น ๒.

๔. อปัติกรรม อาศัยอปัติกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอปัติ-
กรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยปีติ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อปัติกรรม ๗๗ ชั้น ๒ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๒.

ททวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททวัตถุ.

อาศัยมหาภูตรูป ๗๗ ตลอดถึงอสังญญสัตว์.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

๕. สัปตติกกรรม อาศัยอัปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม อาศัยปีติ ซึ่งเป็นเหตุกะ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖).

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยปีติ.

**๑. สัปตติกกรรม อาศัยสัปตติกกรรม และอัปตติก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปตติกกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
และปีติ ฯลฯ ชั้น ๒.

**๒. อัปตติกกรรม อาศัยสัปตติกกรรม และอัปตติก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และปีติ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม ซึ่งเป็น
เหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๓. สัปตติกกรรม และอัปตติกกรรม อาศัยสัปตติก-
กรรม และอัปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปตติกกรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ และปีติ ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปตติกกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และ
ปีติ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสัพปีติกกรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ, ปิติ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๗๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุป-
นิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนฉนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๗๖] ๑. สัปตติกกรรม อาศัยสัปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย ฯลฯ

ปวัตติ ปฏิสนธิ เหมือนกับอนุโลมปัจจัยวาระ ในสวิตกกฤกะ
มี ๕ วาระ บริบูรณ์. ปีติ ไม่มีแตกต่างกัน.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๗๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอริปีติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนิยัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๗๘] ๑. สัปตติกกรรม อาศัยสัปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. อัปตติกกรรม อาศัยอัปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

พึงทำปวัตติ ปฏิสนธิ เหมือนกับปฏิจจวาระตลอดถึงอสังญุตตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีติกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และปีติ อาศัย
หทยวัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

มี ๕ วาระ เหมือนกับอนุโลม, เป็นปวัตติเท่านั้น, ปฏิสนธิ ไม่มี,
โมหะ มี ๑ นัยเท่านั้น.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๗๕] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาร์มณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุป-
นิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาสาณปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๕ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจย
มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๘๐] ๑. สัมปตติกกรรม เจือกับสัมปตติกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๘๑] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๖๘๒] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๘๓] ๑. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ปีติ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย,
ปีติ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. อัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอับปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๘๔] ๑. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภจันท์ทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม จันท์ทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภจันท์ทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม จันท์ทั้งหลายที่เป็น อับปีติกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภจันท์ทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม จันท์ทั้งหลายที่เป็น สัปปีติกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อับปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อับปีติกรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอับปีติกรรม สิ้น ฯลฯ กระทำ อุโบสถกรรมแล้ว พิจารณาด้วยจิตที่เป็นอับปีติกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อม เพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ราคะที่เป็นอับปีติกรรม ย่อม เกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฌานที่เป็นอัปปัตติกธรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ
ออกจากผล แล้วพิจารณาผล ด้วยจิตที่เป็นอัปปัตติกธรรม.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพาน ด้วยจิตที่เป็นอัปปัตติกธรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นอัปปัตติกธรรม, แก่วาทาน, แก่
มรรค, แก่ผล แก่อาวชชนะ, และแก่ปีติ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอัปปัตติกธรรม กิเลส
ที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็น
อัปปัตติกธรรม.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปัตติก-
ธรรม และปีติ ด้วยจิตที่เป็นอัปปัตติกธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากิจเป็นต้นนั้น รากะ ที่เป็น
อัปปัตติกธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

โณฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาน ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาน แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ และแก่ปีติ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

เพราะปรารถนาลักษณะทั้งหลายที่เป็นอัปปัตติกธรรม และปีติ ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอัปปัตติกธรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๕. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ แล้วพิจารณาด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฆานที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผล แล้วพิจารณาผล ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพาน ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู ที่เป็นสัปปีติกกรรม, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอัปปีติกกรรม ภิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ ภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภจักษุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ

อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม คือ ๗๗ อุโบสถกรรม ๗๗ แล้วพิจารณาด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฌานที่เป็นอัปปีติกกรรม ๗๗ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ๗๗ ออกจากผลแล้ว พิจารณาผล ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพานด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, ที่เป็นสัปปีติกกรรม แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, และแก่ปีติ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอัปปีติกกรรม, กิเลสที่ข่มแล้ว ๗๗ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ๗๗ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ๗๗ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปีติ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ๗๗ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักษุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๑. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปติ ขันธุ์
ทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปติ ขันธุ์ทั้งหลาย
ที่เป็นอัปตติกรรม และปติ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปติ ขันธุ์ทั้งหลาย
ที่เป็นสัปตติกรรม และปติ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๖๘๕] ๑. สัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปติ และ สหชาติธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติธิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นสัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอริปิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ และ สหชาตาริปีติ

ที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปตติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อริปีติกรรมที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปติ และจิตตสมุฏฐาน
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปิปัจจัย.

๓. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม และ

อัปตติกกรรม ด้วยอำนาจของอริปิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ และ สหชาตาริปีติ

ที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อริปีติกรรมที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปยุตตขั้นทั้งหลาย,
ปีติ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปิปัจจัย.

๔. อัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอริปิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ
ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม
 ฯลฯ กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วยจิตที่เป็นอัปปี-
ติกกรรมแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่เป็นอัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฌานที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ
ออกจากผล กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติก-
กรรมแล้ว พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลาย กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วย
จิตที่เป็นอัปปีติกกรรมแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นอัปปีติกกรรม แก่วาทาน, แก่
มรรค, แก่ผล ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วย
จิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นอัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอัปัติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

**๕. อัปัติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปัติกกรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปี ได้แก่

บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปัติกกรรม ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถ-
กรรม ฯลฯ

อธิปัตติ ฯลฯ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นสัปัติกกรรม แก่
โรวทาน แก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปัติกกรรม และปิติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วย
จิตที่เป็นสัปัติกกรรม ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว ราคะที่เป็นสัปัติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอัปัติกกรรม และปิติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปัติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๖. อัปัติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปัติกกรรม และ
อัปัติกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปี ได้แก่

บุคคลให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอัปัติกกรรม ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถ-
กรรม แล้วพิจารณาด้วยจิตที่เป็นสัปัติกกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นสัปัติกกรรม แก่โรวทาน แก่
มรรค แก่ผล และแก่ปิติ ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วย
จิตที่เป็นอัปติกกรรม ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นสัปติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. สัปติกกรรม และอัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปติกกรรม ด้วยอำนาจของอริปีติปัจจัย

คือ เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๘๖] ๑. สัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปติกกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ปีติ
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จตุจิต ที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีติจิต ที่เป็นอัปปีติ-
กรรม.

ภวังค์ ที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นอัปปี-
ติกรรม.

วิบากมโนวิญญูณาธาตุ ที่เป็นปีติสหคตกรรม เป็นปัจจัยแก่กิริยา-
มโนวิญญูณาธาตุ.

ภวังค์ ที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ ที่เป็นอัปปีติกรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นอัป-
ปีติกรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และปีติ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๔. อัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ปีติ ที่เกิดก่อน ๆ ที่เป็นอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ปีติ ที่เกิด
หลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่ผลสมาบัติ ที่เป็นอัปปีติกรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

ปีติ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จตุตติจิต ที่เป็นอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีติจิต ที่เป็นสัปปีติ-
กรรม.

อวชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม.

ขันธทั้งหลาย ที่เป็นอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นสัปปี-
ติกรรม.

วิบากมโนธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นสัปปีติ-
กรรม.

ภวังค์ ที่เป็นอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ ที่เป็นสัปปีติกรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นสัปปี-
ติกรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผลเป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

เนวส์ัญญานาสัญญาตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่เป็นสัปติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๖. อัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปติกกรรม และ
อัปติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ปิติ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และปิติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. สัปติกกรรม และอัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัปติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และปิติ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

๘. สัปติกกรรม และอัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่
อัปติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และปิติ เป็นปัจจัยแก่ปิติ ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุติจิต ที่เป็นสัปติกกรรม และปิติ เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิต ที่เป็นอัปติกกรรม.

ภวังค์ที่เป็นสัปติกกรรม และปิติ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปิติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นอัปติกกรรม.

วิบากมโนวิญญูณาธาตุ ที่เป็นสัปติกกรรม และปิติ เป็นปัจจัยแก่กิริยามโนวิญญูณาธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นสัปปีติกรรม และปีติ เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ ที่เป็น
อัปปีติกรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอัปปีติกรรม และปีติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ที่เป็นอัปปีติกรรม.

กิริยาและปีติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ, ผลและปีติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สัปปีติกรรม และอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัปปีติกรรม และอัปปีติกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และปีติ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และปีติ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๑๗๑ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๘๗] ๑. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
สัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปปีติกกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
สัปปีติกกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๔. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แล้วให้ทาน ด้วยจิต
ที่เป็นอัปปีติกกรรม สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆานที่เป็นอัปปีติกกรรม
วิปัสสนา มรรค อภิญญา ฯลฯ สมบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ อภิญญา
รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทัญญู ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย

อุต โภชนะ เสนาสนะ ปิติ แล้วให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ
ยังสมาบัติให้เกิด ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และปิติ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์
ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ และแก่ปิติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยปัจจัย ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แล้วให้ทาน ด้วยจิต
ที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ออกจากฌานที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ ปิติ แล้ว
ให้ทานด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด.

บุคคลกระทำอทินนาทาน ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ มุสาวาท
 ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ สัมผัสปลापวาท ฯลฯ ตัดช่องย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้น
ไปปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง ฯลฯ ทำผิดใน
ภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และปิติ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ

แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๖. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ

อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็น อุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ นั้น คือ

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แล้วให้ทานด้วยจิต
ที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ ปิติ แล้ว
ให้ทานด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ถือเอาของที่เขา
ไม่ได้ให้ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

เหมือนวาระที่ ๒

บุคคลกระทำการฆ่าคนในนิคม. ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ
เสนาสนะ และปิติ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา
แก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่
ผลสมบัติ และแก่อปิติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๗. สัปปีติกกรรม และอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็น อุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ นั้น คือ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปิติ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปีติ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอัสปิติกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปีติ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสัปตติกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๖๘๘] ๑. อัสปิติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัสปิติกรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นอัสปิติกรรม ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะ
ปรารถจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นอัสปิติกรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น
ปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โสภณูปพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณ

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และแก่
ปีติ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๒. อัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปติกกรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปติกกรรม ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะ
ปรารถนากัญเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นสัปติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ
ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. อัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปติกกรรม และ
อัปติกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปติกกรรม ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะ
ปรารถนากัญเป็นต้นนั้น ปีติและสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปิตี
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๖๘๕] ๑. สัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปติกกรรม ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ.

พึงกระทำทั้งสหชาติะ นานาชนิดะ นานาชนิดะ มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ

พึงกระทำเหมือนกับสวิตักกทุกะ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๖๕๑] ๑. สัมปติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สัมปติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมปติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกกรรม และ
อัปตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๖. อัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกกรรม และ
อัปตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปตติกรรมและอัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

แม้การนับในปัจจุบันวิภังค์ ก็เหมือนกับสวิตกกทุกะ ถ้าหากมีไม่
เสมอกัน ฟังพิจารณาอนุโลมนี้ ตามสมควรแล้วฟังนับ การนับทั้งสองนับ
นอกนี้ก็ฟังนับเช่นนี้.

สัปตติทุกะ จบ

๕๐. ปีติสหคตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๒] ๑. ปีติสหคตธรรม อาศัยปีติสหคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปีติสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ปีติสหคตทุกะ พึงให้พิสดารโดยนัยดังกล่าวมา เหมือนกับสัปปีติก-
ทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน จำแนกวาระ ไม่มีแตกต่างกัน.

ปีติสหคตทุกะ จบ

๕๑. สุขสหคตทุกะ

ปฎิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๓] ๑. สุขสหคตธรรม อาศัยสุขสหคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสุขสหคตธรรม, ชั้น ๑ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรมอาศัยสุขสหคตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สุขและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสุขสหคตธรรม.

พึงยังสุขสหคตทุกะ ให้พิสดารเหมือนกับอนุโลมปฎิจจวาระ แห่ง-
สัปปีติกทุกะ ฉะนั้น.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
 ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมม-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๕] ๑. สุขสหคตธรรม อาศัยสุขสหคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสุขสหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

สุข และ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

๒. สุขสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม

อาศัยสุขสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ สุข และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสุขสหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

สุขสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๓ ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยสุข ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธ
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

เหมือนนเหตุปัจจัยในสัปปีติกทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน ปัจจัยทั้งปวง
มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๕๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ฯลฯ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจจ-
ฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔
วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริย-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ.

แม้การนับทั้งสองนัยนอกนี้ ก็พึงกระทำอย่างนี้ แม้สหชาตวาระก็
เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปวัตติกัถี ปฏิสนธิกัถี ในปัจจนียะ พึงให้พิสดาร ส่วนททยัตถ์
พึงให้พิสดารในปวัตติ เหมือนปัจจนียะในสัปปีติกทุกะ โมหะ มี
๑ วาระ เท่านั้น เหมือนในสัปปีติกทุกะ.

นิสสยวาระกัถี สังสัฏฐวาระกัถี สัมปยุตตวาระกัถี พึงกระทำเหมือน
สัปปีติกทุกะ ฉะนั้น.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๗] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ.

ในอารัมมณปัจจัยก็ดี ในอธิปัตปัจจัยก็ดี เหมือนกับสัพปีติกทุกะ
ต่างกัน แต่คำว่า สุขะ ดังนี้

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๕๘] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่สุข
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่ไม่ใช่สุขสหคต-
ธรรม.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

กายวิญญาณที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนธาตุ.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กิริยา-
มโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ ที่ไม่ใช่
สุขสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และสุข ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕-๖)

ทั้งสามวาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) เหมือนกับสัปปีติกทุกะ.

๖. สุขสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม

เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปฏิจจกัน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 786

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และสุข เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และสุขเป็นปัจจัย
แก่สุขที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่ไม่ใช่
สุขสหคตธรรม.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

กายวิญญาณที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่วิบากมโน-
ธาตุ.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัย
แก่กิริยามโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่สุข-
สหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และสุขเป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และสุข ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสยปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสยปัจจัย

๕. อุปนิสยปัจจัย

[๖๕๕] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสยะ อนันตรอุปนิสยะ และ
ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม แล้วให้ทานด้วยจิต
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม. ยงคีล ฯลฯ ยงสมบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ สุข แล้วให้ทานด้วยจิตที่ ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่ ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และสุข เป็นปัจจัย แก่ศรัทธาที่ ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่รากะ แก่โทสะ แก่ ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ และแก่สุข ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุข-
สหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ ไม่ใช่สุขสหคตธรรม แล้วให้ทานด้วยจิต ที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ สุข แล้วให้ทานด้วยจิตที่เป็น สุขสหคตธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ด้วยจิตที่เป็น สุขสหคตธรรม มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ สัมผัสปลาปวาท ฯลฯ ตัด ช้องย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตาม ทาง ฯลฯ ทำผิดในภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะและสุข เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ
แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุข-
สหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม แล้วให้ทานด้วยจิต
ที่เป็นสุขสหคตธรรม มีอธิบายเหมือนข้อความตามบาลี ตอนที่ ๒ ก่อนมานะ
คือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ สุข แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคต-
ธรรม ฯลฯ

ศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และสุข เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่มรรค
แก่ผลสมาบัติ และแก่สุข ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๗. สุขสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม
เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๐. ปุเรชาติปัจฉัย

[๗๐๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ข่อมยินดี ข่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ โทมนัส ข่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

โณฏฐัพพายตนะ เป็นปัจฉัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม และสุข
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่สุข-
สหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม ข่อมยินดี ข่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะ

ปรารภจักยกเป็นต้นนั้น ภาวะที่เป็นสุขสหคตธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุข-
สหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ ททยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะ
ปรารภจักยกเป็นต้นนั้น สุขและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาตปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจจชาตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๐๑] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
กัมมปัจจัย แบ่งเป็น ๖ วาระ พึงกระทำให้เป็นทั้งสหชาตะ และ
นานาขณิกะ ๔ วาระ, ให้เป็นนานาขณิกะ ๒ วาระ.

๑๔. วิปากปัจจัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ
- ๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๐๒] ในเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ใน
กัมมปัจจย มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจย มี ๔ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในวิปปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียวิภังค์ก็ดี การนับก็ดี พึงทำเหมือนสัปปีติกทุกะ ด้วยประการ
ฉะนี้ แม้ถ้ามีความสงสัย พึงดูอนุโลมวาระ แล้วนับ.

สุขสหคตทุกะ จบ

๘๒. อุเบกขาสหคตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๐๓] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยธรรมที่
ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุเบกขา.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฐิตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่
อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ กฐิตตารูป อาศัยอุเบกขา.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ททยวัตถุ อาศัยอุเบกขา, อุเบกขา อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑

เหมือนกับสัปปีติกทุกะ ในอนุโลม มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๐๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย
มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๐๕] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคต
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๓. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒, อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยธรรมที่
ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยัตถุ อาศัยอุเบกขา, อุเบกขา
อาศัยททยัตถุ.

๑๗๑ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ๑๗๑ ตลอดถึงอสังขณัตถ์.

๕. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัษธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัษอุเบกขา ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัษอุเบกขา.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม อาศัษททยวัตถุ.

โมหะที่สทรคด้วยวิจิกจณา ที่สทรคด้วยอุทธจจะ อาศัษอุเบกขา ที่สทรคด้วยวิจิกจณา ที่สทรคด้วยอุทธจจะ.

๖. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัษธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ นเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัษอุเบกขา ซึ่งเป็นเหตุกะ.

สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัษอุเบกขาซึ่งเป็นเหตุกะ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และกภูตตารูป อาศัษ อุเบกขา.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัษอุเบกขา, กภูตตารูป อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ กุฎัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อุเบกขา และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

๗. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคต-
ธรรม และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และอุเบกขา.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขา-
สหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ และอุเบกขา.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อุเบกขา อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรมและหทยวัตถุ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กภูตคารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๕. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขา
ซึ่งเป็นอเหตุกะ และอุเบกขา ฯลฯ ขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ
และอุเบกขา ฯลฯ ขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ, อุเบกขาและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และกภูตคารูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา ฯลฯ ขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ, อุเบกขา และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และกภูตคารูป อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา ฯลฯ ขั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา ฯลฯ
ชั้น ๒.

กฐัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม, อุเบกขา
และมหาภูตรูป.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ชั้น ๒ และอุเบกขา อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม,
อุเบกขา และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๓๐๖] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญ-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕
วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ใน
นกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมคค-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖
วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองวาระนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจย

[๗๐๗] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒,
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

เหมือนกับสัตว์ตกทุกะในปัจจยวาระ ต่างกันที่คำว่า อุเบกขา.
พึงกระทำ ๕ วาระทั้งปวง ทั้งปฏิสนธิ, ปวัตติ และททยัตถุ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๐๘] ในเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ
 ฯลฯ ในปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจย
 ทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจย

[๗๐๙] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วย
อุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ โดยนัยดังกล่าวมานี้, ปวัตติ และปฏิสนธิ
พึงกระทำเหมือนสวัตักทุกกะ โมหะ มี ๓ นัยเหมือนกัน แม้ทวยวัตถุ ก็พึง
กระทำในปวัตติ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๑๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕
วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคค-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖
วาระ ในนโนถติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัณฺฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๑๑] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เจือกับอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำเหมือนกับ สวิตักกทุกะ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๑๒] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
ปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจนียณัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๑๓] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เจือกับอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 804

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจณา ที่สหระคด้วย
อุทธัจจะ เจือกัษันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.
พึงกระทำ ๕ วาระอย่างนี้ พึงกระทำให้เหมือนในสวัตักกทุกะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๑๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจจณาชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย ๖ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
นวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๑๕] ๑. อุเบกขาหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำ ๔ วาระ อย่างนี้เหมือนกับสวัตักกทุกะ.

๒. อารัมมณปัจจัย ๓. อธิปติปัจจัย

[๗๑๖] ๑. อุเบกขาหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

อารัมมณปัจจัยก็ดี อธิปติปัจจัยก็ดี พึงให้พิสดารเหมือนกับสัพปี-
ติกทุกะ ต่างกันแต่คำว่า อุเบกขา.

๔. อนันตรปัจจัย

[๗๑๗] ๑. อุเบกขาหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

วิบากมโนธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

ภวังค์ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย แก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และอุเบกขา ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อุเบกขาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

อุเบกขาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม.

ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

กายวิญญาณธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนธาตุ.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
กิริยามโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่
เป็นอุเบกขาสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อุเบกขาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และอุเบกขา ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่อุปปีตติจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

อวิชชนะ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

วิบากมโนธาตุและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กิริยาและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผลและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และอุเบกขา ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๗๑๘] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มี ๑๗ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม แล้วให้ทาน
ด้วยจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฆานที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ
ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย

อุต โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ อุเบกขา แล้วให้ทานด้วยจิตที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น มาสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และอุเบกขา
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ
แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ
และแก่อุเบกขา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่

อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็นอุปนิสสยปัจจัยแม้ทั้งสาม คือ บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่
อุเบกขาสหคตธรรม แล้วให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ยัง
สมบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ
อุเบกขา แล้วให้ทานด้วยจิตที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้
เกิดขึ้น ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยจิตที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ มุสา-
วาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ ผรุสวาจา ฯลฯ สัมผัสปลลาปวาท ตัดช่องย่อง
เบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ดักปล้นตาม
ทาง ฯลฯ ฝิดในภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และอุเบกขา
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ฯลฯ
แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็นอุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ นัย มีคำอธิบายเหมือนบาลีตอนที่สอง.

๗. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๑๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ เหมือนกับสัปปีติกทุกะ

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ๗๑๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๗๒๐] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ.

พึงกระทำสหชาตะ และ นานาขณิกะ ๔ วาระ, และเป็นนานา-
ขณิกะ ๒ วาระ.

- ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของฌานปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจฉัย มี ๔ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจฉัย มี ๖ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอัติปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจฉัย
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจฉัย
 - ๑๗๑ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจฉัย
- พึงจำแนกปัจฉัยเหล่านี้ โดยกระทำอย่างสัปปัตติกทุกะ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๒๑] ในเหตุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอริปติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๖ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 814

ในอินทริยปัจจัย มี ๘ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๘ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ. ในอตฺถิปัจจัย
มี ๘ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๘ วาระ.

ปัจจนียวิภังค์ก็ดี การนับสามนัยนอกนี้ก็ดี พึงกระทำเหมือนกับ
สัปปีติกทุกะ โดยนัยดังกล่าวมาแล้ว.

อุเบกขาสหคตทุกะ จบ

๕๓. กามาวจรทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๒๒] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๓. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

กฐิตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๘. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และมหาภูตรูป ทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๒๑] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๘ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๘ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอติปัจจัย มี ๘ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๒๔] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขัตต

โมหะ ที่สหคด้วยวิจิจณา ที่สหคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคด้วยวิจิจณา ที่สหคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. อธิปติปัจจัย

[๗๒๕] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหากุตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

สองวาระ (วาระที่ ๘-๙) ที่เหลือนอกนี้ ฟังกระทำให้ปรากฏ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นปัจฉาชาตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาตปัจจัย

๕. นอเสวนปัจจัย

[๗๒๖] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓ วาระที่เหลือนอกนี้ ฟังกระทำให้ปรากฏ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๒๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย
มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับที่เหลือ ๒ นัยนอกนี้ก็คือ สหชาตวาระก็ดี ฟังกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๒๘] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัชฌัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ จิตต-
สมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)
เหมือนกับปฏิจจวาระ

๓. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ
๑๗ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๑๗

๕. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
อาศัยกามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ
๑๗ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๒๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนินิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๓๐] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

เหตุกปฏิสนธิ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้น

ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ

๓. นอริปติปัจจัย

[๗๓๑] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ฯลฯ ชั้น ๑ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับ

ปฏิจวาระ.

๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย เหมือนกับ

ปฏิจวาระ.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมและหทยวัตถุ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. อุปนิสสยปัจจย ฯลฯ ๗. อาเสวนปัจจย

ฯลฯ เพราะอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจจย

พึงกำหนด คำว่า วิบาก ในสุทธกนัย และในอรูปมิตสกนัย ในรูปมิตสกนัย ไม่มี.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันีเย

[๗๓๒] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสัยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุรุษชาติปัจจัย มี ๕
วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในมคค-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี
๒ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสยวาระก็ดี พึงกระทำ.

ตั้งัญญวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๓๓] ๑. กามาวจรธรรม เจือกับกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๓๔] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ

ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี

๒ วาระ

ปัจจัยเนยย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๓๕] ๑. กามาวจรธรรม เจือกับกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗๗ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๗๗ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถ
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๓๖] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๓๗] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๔)

เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตฉันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๓๘] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม พิจารณาซึ่งกุศล-
กรรมที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถ
กุศลกรรมนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน, กิเลสที่ละแล้ว
 ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฉันท์ทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นกามาวจรธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ

ฉันท์ทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมูปคญาณ แก่อนาค-
ตังสญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ผล ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพียงด้วยจิตที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ อากัญญาตนะ-
ตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาค-
ตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลออกจากฌาน แล้วพิจารณาฌาน ย่อมยินดี ย่อมเพติด-
เพลินยิ่ง เพราะปรารภฌานนั้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ผล ฯลฯ พิจารณา
นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่อาวชชนะ ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาอากาสนัญญาตนะ, พิจารณาวิญญาณัญญาตนะ,
พิจารณาอากัญญาตนะ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญาตนะ, พิจารณา

ทิพยจักขุ, พิจารณาทิพโสตราตุ, พิจารณาอิทธิวิชฌญาณ, เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ, ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๗๓๕] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมทั้งหลาย ที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พระเสขบุคคลทั้งหลายกระทำโคตรภูให้หนักแน่น แล้วพิจารณา กระทำ าวโทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ ททย- วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-

วจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลออกจากฉานแล้ว กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา ข่อมยินดี ข่อมเพติดเพตินยัง เพราะกระทำฉานนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ข่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา, ออกจากผล ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

บุคคลกระทำอากาสนัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา กระทำวิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เนวสัณญานา-สัณญาตนะ ทิพยจักขุ ทิพโสตราตุ อิทธิวิธญาณ ฯลฯ กระทำอนาคตัง-สญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริปติ ได้แก่

อริปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปติ ได้แก่

อริปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๗๔๐] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ไวทาน, อาวัชชนะ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถฌาน ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัญญานา-
สัญญายตนะ ฯลฯ แห่งทิพยจักขุ ฯลฯ แห่งทิพโสตราตุ ฯลฯ แห่งอิทธิ-
วิชฌาน ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ
แห่งยถากัมมูปคญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาค-
ตังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โคตรภู, เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค อนุโลม
เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล, ผลเป็นปัจจัยแก่ผล, เนวตัณญานาตัณญา-
ณะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา- วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิต ที่เป็น
กามาวจรธรรม.

ภวังค์ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ

๘. อุปนิสยปัจจัย

[๗๔๑] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสยะ อนันตรูปนิสยะ และ
ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรม แล้วให้ทาน ศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิวฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสยะ และ ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรมแล้ว ยังฉานที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม ให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้
เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ แล้ว
ยังฌานที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น

ศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ฯลฯ แห่งจตุตถ-
ฌาน ฯลฯ แห่งอากาสนันญายตนะ ฯลฯ แห่งปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง
จตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค.

๑. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม แล้วยังฌานที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วยัง
ฌานที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติ ให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ
ตติยฌาน ฯลฯ จตุตถฌาน ฯลฯ อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณ์ญ-
ญาตนะ, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่ เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ ทุติยมรรค, ทุติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
ตติยมรรค, ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค, ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ สิด
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน
ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธา ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว พิจารณาเห็นสังขารทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัตติปฏิสัมภिता แก่ธรรมปฏิสัมภिता แก่นิรุตติ-ปฏิสัมภिता แก่ปฏิภาณปฏิสัมภिता แก่ฐานาฐานโกศลละ ของพระอริยะทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ผลสมาบัติ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๔๒] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปลายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ
ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราดู.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๔๓] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิดะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิดะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิดะ ฯลฯ

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๗๘๔] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๗๔๕] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ บังฺกขาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ฯลฯ เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปังฉาชตะ เหมือนกับ
วิปยุตตปัจจย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่กามา-
วจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัติ-
ปัจจย เหมือนกับปฏิจวาระ.

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
เป็นปัจจยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ, ปังฉาชตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็น
ปัจจยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัติปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปังฉาชตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และกวีการอาหาร เป็นปัจจยแก่
กายนี้ ด้วยอำนาจของอัติปัจจย.

ที่เป็น ปังฉาชตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจยแก่
กัญตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัติปัจจย.

๗. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๔๖] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอริปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย
มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตติปัจจัย
มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๗๔๗] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจเจกชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๗. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๔๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโธวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีหัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีหะ

[๗๔๕] เพราะเหตุปัจจัญ ในนอารัมมณปัจจัญ มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจัญ มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัญ มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจัญ
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัญ มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัญ มี ๔ วาระ
ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัญ มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัญ มี ๒ วาระ ใน
โนนัตติปัจจัญ มี ๔ วาระ ในโนนวิคตปัจจัญ มี ๔ วาระ.

ปัจจนีหยานุโลมหัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีหยานุโลม

[๗๕๐] เพราะเหตุปัจจัญ ในนอารัมมณปัจจัญ มี ๔ วาระ ... ใน
อธิปติปัจจัญ มี ๔ วาระ ฟังกระทำ อนุโลมมาติกา ฯลฯ ในนวิคตปัจจัญ มี ๗
วาระ

กามาวจรทุกะ จบ

๕๔. รูปาวจรทุกะ

ปฏิบัติจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๑] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.
กัญฐตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่

ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กัญฐตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๕๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๕๔] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรมเกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ

ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เหมือนกับปฏิจวาระ ทั้ง ๓ วาระ
ไม่มีแตกต่างกันในทุกะนี้ ฟังกระทำมหากุตรูปทั้งหมด.

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่
ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหากุตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ นอชิปติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

กฐัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย.

๘. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. นอุปนิสสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะอนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสมนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๗. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๕๕] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ นปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรมเกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
รูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตตวิ.
วาระ ๕ นอกนี้ (วาระที่ ๕-๘) พึงกระทำตามลำดับ.

๘. นปัจฉาชาติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๘ วาระ

๘. นอเสวนปัจจัย

[๗๕๖] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิปาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่
๔-๕-๖)

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่
ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย ฯลฯ

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๘)

วาระที่ ๕ แม้นอกนี้ ก็ฟังกระทำ.

๑๐. นกัมมปัจจย ๗๗ ๑๖. นัตมปยุตตปัจจย

๗๗ เพราะกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ๗๗

๗๗ เพราะนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ

๑๗. นวิปยุตตปัจจย

[๗๕๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ๗๗
ชั้นที่ ๒.

พาหิรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ๗๗ ส่วน
อสังญุตตว์ทั้งหลาย ๗๗

๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๕๘] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕
วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ใน

พระอภิธรรมปิฎก ปฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 860

นกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนัคค-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑
วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๕] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่
ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๖๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยทथวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ และทथวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๖๒] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ.

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยททยัตถุ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยททยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นรูปาวจร อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม และหทยวัตถุ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปัตติปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๙. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอริปัตติปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็น
วิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๖๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ พึงกำหนดคำว่า วิปาก ในนรูป-
ภูมิล้วนด้วย ในนภูมิที่เจือปนกันด้วย ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัณฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๔] ๑. รูปาวจรธรรม เจือกับรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๖๕] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๖๗] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๑ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๘] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๖๕] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นรูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาค
คตังสญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาปฐมฌาน ฯลฯ พิจารณาจตุตถฌาน พิจารณา
ทิพยจักขุ พิจารณาทิพโสตราตุ ฯลฯ อิทธิวิญาณ เจโตปริยญาณ ปุพเพ-
นิวาสานุสสติญาณ ยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ, ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อม
เกิดขึ้น.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณาซึ่ง
กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ
กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสาณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ, อากิญจัญ-
ญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

รูปายนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาค-
ตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๗๓๐] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อาร์มมณาทิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำปฐมณานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา,
ข้อมยินดี ข้อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำมานั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ราคะ ข้อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ฯลฯ

บุคคลกระทำจตุตถณาน ฯลฯ ทิพยจักขุ ทิพโสตราตุ อิทธิวิชญาณ
เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ อนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ข้อมยินดี ข้อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำมาน
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะ ข้อมเกิดขึ้น, ทิฎฐิ ฯลฯ

บุคคลกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขันธ์นั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชตาริปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปติ และ สหชตาริปติ

ที่เป็น อารัมมณาริปติ ได้แก่

ฯลฯ ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ บุคคลกระทำกุศล-
กรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้ว ในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้
เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของอธิปติจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ ททยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

บุคคลกระทำอากาสนัญญาตนะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา, กระทำเนวสัญญานาสัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๗๗๑] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีตติจิตที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

กวางค์ที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, เนวสัญญานาสัญญายตนะ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร

ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งจตุตถฌาน ฯลฯ แห่งทิพยจักขุ ฯลฯ แห่งทิพโสตธาตุ ฯลฯ แห่งอิทธิวิธญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่งปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แห่งยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๗๗๒] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
รูปาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญาแล้ว
ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ที่เป็น
รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฉาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ทุติยฉาน เป็นปัจจัยแก่ตติยฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ตติยฉาน เป็นปัจจัยแก่ตฤตถฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช้รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ศีล
 ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรม ยังวิปัสสนา ยังมรรค
ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน
 ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่ไม่ใช้
รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย
แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรมแล้ว ยังฉานที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยัง
มรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ปัญญาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย, แก่ทุกข์ทางกาย, แก่มรรค, แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ แล้ว ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถฌาน ฯลฯ บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ แห่งทิพโสตราตุ ฯลฯ แห่งอิทธิวิธญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่ง

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แห่งยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่ง
อนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๗๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

ที่เป็น วัตถุปุระชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุระชาตปัจจัย.

๑๑. ปังชาตปัจจัย

๑๑.๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปังชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

๑๒.๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๗๔] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชตะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ
ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชตะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ
ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาว-
จรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๗๗๕] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาว-
จรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๗๗๖] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอัตติปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราศุ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธุ์ ๑ ทึ่เป็นรูปาวจรธรรม และททยัตถุ เป็นปัจัจฉัยแก้ขันธุ์ ๑
ด้วยอำนาจของอตัถิปัจัจฉัย ๗ล๗ ขันธุ์ ๒ ๗ล๗

ในปฏิสนธิขณะ ๗ล๗

๗. รูปาวจรธรรม และธรรมทึ่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เป็นปัจัจฉัยแก้ธรรมทึ่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตัถิปัจัจฉัย

มี ๓ อย่าง คึ่คือทึ่เป็น สหขาคะ ปัจฉาขาคะ รวมทึ่กับ อาหาระ
และรวมทึ่กับ อินทริยะ

ทึ่เป็น สหขาคะ ได้แก้

ขันธุ์ทึ่หลายทึ่เป็นรูปาวจรธรรม และมหากุตรูปทึ่หลาย เป็นปัจัจฉัย
แก้จิตตสมุฏฐานรูปทึ่หลาย ด้วยอำนาจของอตัถิปัจัจฉัย ๗ล๗ ขันธุ์ ๒ ๗ล๗

ในปฏิสนธิขณะ ๗ล๗

ทึ่เป็น ปัจฉาขาคะ รวมทึ่กับ อาหาระ ได้แก้

ขันธุ์ทึ่หลายทึ่เป็นรูปาวจรธรรมทึ่เกิดก่อน และกพฬิการอาหาร เป็น
ปัจัจฉัยแก้กายนึ่ทึ่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตัถิปัจัจฉัย.

ทึ่เป็น ปัจฉาขาคะ รวมทึ่กับ อินทริยะ ได้แก้

ขันธุ์ทึ่หลายทึ่เป็นรูปาวจรธรรมทึ่เกิดก่อน และรูปชีวิตินทริยะ เป็น
ปัจัจฉัยแก้กัฏตารูปทึ่หลาย ด้วยอำนาจของอตัถิปัจัจฉัย.

๒๒. นัถิปัจัจฉัย ๗ล๗ ๒๔. วิคตปัจัจฉัย

๗ล๗ เป็นปัจัจฉัย ด้วยอำนาจของนัถิปัจัจฉัย

๗ล๗ เป็นปัจัจฉัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจัจฉัย

๗ล๗ เป็นปัจัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจัจฉัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๗๗] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๗๗๘] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ ปุเรชาติ

๗. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปุเรชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๗๕] ในนเหตุปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสหชาตปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๖
วาระ ในนนิสสยปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ใน
นปุเรชาตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตต-
ปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนโธคติปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในนโนนัตติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนโนอวิกตปัจฉัย
มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจฉินัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินัย

[๗๗๖] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ
ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติ-
ปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๘๑] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปติปัจจย มี ๔ วาระ อนุโลมมาตिकाพึงให้พิสดาร ในอวิกตปัจจย มี
๗ วาระ.

รูปาวจรทุกะ จบ

๕๕. อรูปาวจรทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๒] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม.

๓. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อรูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกัฏฐตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๘๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในอาสาเวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขสัจจะ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิณณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิณณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอริปติปัจจัย

[๗๘๕] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นอรูปาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อรูปาวจรธรรม ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขสัจจะ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๗๘๖] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นปัจฉาชาตปัจจย

๑๗๑ เพราะนปัจฉาชาตปัจจย.

๑๐. นอเสวนปัจจย

[๗๘๗] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิปาก
๑๗๑ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๑๗๑

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม-

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาว-
จรธรรม ๑๗๑ ชั้น ๒.

๑๗๑ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวน-
ปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจันท์ทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๓๘๘] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจลาชาติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๔ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นฉนปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี
๓ วาระ ในนวิปปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ สหชาตวาระก็ดี พิงกระทำ.

ปัจฉยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๕] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปัจฉยวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ฯลฯ ตลอดถึง
อชณัตติกรมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม และธรรม
ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. **ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. **อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
อาศัยอรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ
๗๗ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นิสสปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ๗๗ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๕๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยททยัตถ์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

๗๗ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๕๒] ๑. อรุปาวจรธรรม อาศัยอรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอรุปาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อรุปาวจรธรรม ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสัญญสัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ,

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยทथยัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๕๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอชิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโธคติปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นโณคติปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำ.

ตั้งัญญวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๔] ๑. อรูปาวจรธรรม เจือกับอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๕๖] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-

ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๗] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๕๘] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาตนะด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาอากาสนัญญาตนะ, วิญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญาตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาคุณธรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจาก
ฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค, พิจารณามรรค, พิจารณาผล,
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสทีละแล้ว, ภิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ ภิเลส
ทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ธากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๗๕๕] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลกระทำอากาสนัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ กระทำเวทัญญานาสัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

อธิปติธรรมที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหขตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อม
เพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจาก
ฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ พิจารณาผล ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของอริปิปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทขัตถุ
ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหขตาริบัติ ได้แก่

อริปิธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปิปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๐๐] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม.

ภวังก์ที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม.

เนวสัณญานาสัณญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่
ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปา-

วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งอากาศาณัญจายตนะ เป็นปัจจัยแก่อากาศาณัญจายตนะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งวิญญาณัญจายตนะ ฯลฯ บริกรรมแห่งอากิญจัญญายตนะ ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัณฐานาสัณญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัณฐานาสัณญายตนะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗๒ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗๓ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๗๔ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๐๑] ๑. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **อนันตรูปนิสสยะ** และ **ปกตูปนิสสยะ**
ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ได้แก่

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยะปัจจัย, วิญญาณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่อาภิกขัญญาตนะ, อาภิกข-
ัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัณญาตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ
ปัจจัย.

๒. **รูปาวจรธรรม** เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น **อาร์มมณูปนิสสยะ** **อนันตรูปนิสสยะ** และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ศีล
 ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆานที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ยังวิปัสสนา ยังมรรค
ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้
ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุข
ทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

๓. **ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม** เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรมแล้ว ให้ทาน ศีล
 ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆานที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ยังวิปัสสนา ยังมรรค
ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตฺ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาว-
จรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปริกรรมแห่งอากาสนัญจายตนะ เป็นปัจจัยแก่อากาสนัญจายตนะ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ ปริกรรมแห่งเนวสัณญานาสัณญายตนะ
เป็นปัจจัยแก่อนิวสัณญานาสัณญายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจฉัย

[๘๐๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่
พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมัสส์ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจฉัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทย-
วัตถุเป็นปัจฉัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจฉัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่อรุปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๑๑. ปัจฉาตปัจจย ๑๒. อาเสวนปัจจย

เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาตปัจจย มี ๒ วาระ.

เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจย

[๘๐๓] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่อรูปาวจรธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย.

พึงกระทำมุล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๘๐๔] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๘๐๕] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตตु เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัถติปัจจัย

[๘๐๖] ๑. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ

๒. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

๓. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัถติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๖. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม

เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่ ขั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ที่เกิดภายหลัง และกพฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ๗๗ ๒๔. วิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๐๗] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒
วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมม-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจัย
มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคต-
ปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจนียน์

การยกปัจจัยในปัจจนียะ

[๘๐๘] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๖. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

๗. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๐๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
นปุรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปังณาชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนัตถิปปัจจัย มี ๔ วาระ
ในนโนัตถิปปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย
มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๘๑๐] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ
ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
โนนัตถิปปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 918

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๑๑] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ อนุโลมมาติกาพึงให้พิสดาร ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

อรุปาวจรทุกะ จบ

๘๖. ปริยาปັນนทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๐๒] ๑. ปริยาปັນนธรรม อาศัยปริยาปັນนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริยาปັນน-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำทุกะแบบนี้ เหมือนโลกียทุกะ ในจุฬินทรทุกะ ฉะนั้น ไม่มี
แตกต่างกัน.

ปริยาปັນนทุกะ จบ

๕๗. นียยานิกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๑๓] ๑. นียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนียยานิกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อนียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกธรรม.

๓. นียยานิกธรรม และอนียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนียยานิกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. อนียยานิกธรรม อาศัยอนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนียยานิกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย ททยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. อนิยานิกรรม อาศัยนิยานิกรรม และอนิยานิกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจันทร์ทั้งหลายที่เป็นนิยานิกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๑๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๘๑๕] ๑. อนิยานิกรรม อาศัยอนิยานิกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจันทร์ ๑ ที่เป็นอนิยานิกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอัญญัตตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธังจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธังจจะ.

๒. นอรัมมณปัจจย

ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ.

๓. นอริปติปัจจย

[๘๑๖] ๑. นียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจย

คือ อริปติธรรมที่เป็นนียยานิกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยา-
นิกธรรม.

๒. อนียยานิกธรรม อาศัยอนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนียยานิก-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัญญัตตว์.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. นอญญมัญญปัจจัย

๑๗๑ เพราะนอนันตรปัจจัย

๑๗๑ เพราะนสมนันตรปัจจัย

๑๗๑ เพราะนอญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

๗. ปุเรชาติปัจจัย

[๘๑๗] ๑. นียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนียยานิกธรรม ฯลฯ

๒. อนียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกธรรม.

๓. อนียยานิกธรรม อาศัยอนียยานิกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนียยานิกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนียยานิกธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์.

๔. อนียยานิกธรรม อาศัยนียยานิกธรรม และ
อนียยานิกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจันท์ทั้งหลายที่เป็นนิยานิกกรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๑๘] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจจาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๐๕] ๑. นียยานิกกรรม อาศัยนียยานิกกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. อนียยานิกกรรม อาศัยอนียยานิกกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนียยานิก-
กรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตตคัมหากุตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนียยานิกกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. นียยานิกกรรม อาศัยอนียยานิกกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. นียยานิกกรรม และอนียยานิกกรรม อาศัย
อนียยานิกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกกรรม อาศัยหทยวัตถุ จิตตสมุฏ-
ฐานรูป อาศัยมหากุตรูปทั้งหลาย.

๕. นียยานิกกรรม อาศัยนียยานิกกรรม และอนียยา-
นิกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นนิยานิกรรม และททยวัตถุ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

๖. อนิยานิกรรม อาศัยนิยานิกรรม และ
อนิยานิกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนิยานิกรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. นิยานิกรรม และอนิยานิกรรม อาศัย
นิยานิกรรม และอนิยานิกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นนิยานิกรรม และททยวัตถุ
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนิยานิกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๒๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๒๑] ๑. อนิยานิกรรม อาศัยอนิยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยานิกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกจณา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิกจณา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ และหทยัตถุ.

๒. นารัมมณปัจจัย

[๘๒๒] ๑. อนิยานิกรรม อาศัยนิยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๘๒๓] ๑. นิยานิกรรม อาศัยนิยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติกรรมที่เป็นนิยานิกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนิยานิกรรม.

๒. อนิยานิกรรม อาศัยอนิยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยานิกกรรม ฯลฯ ตลอดถึง
อสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกกรรม อาศัยหทยัตถ์.

๓. นิยานิกกรรม อาศัยอนิยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย

คือ อริปฏิบัติธรรมที่เป็นนิยานิกกรรม อาศัยหทยัตถ์.

๔. นิยานิกกรรม อาศัยนิยานิกกรรม และอนิยา-
นิกกรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย

คือ อริปฏิบัติธรรมที่เป็นนิยานิกกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
นิยานิกกรรมและหทยัตถ์.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๒๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอริปฏิบัติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุปนิสสย-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕
วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังคฤฎวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๒๕] ๑. นียยานิกกรรม เจือปนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นนียยานิกกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๒. อนียยานิกกรรม เจือกับอนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนียยานิกกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๒๖] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนีณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีณะ

[๘๒๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๒๘] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๒๕] ๑. นียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นนียยานิกกรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย.

๒. อนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่ผล, แก่อาวชชนะ

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ
รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิ-
กกรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอนิยานิกรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญจายตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญจายตนะ, อากิญจัญญา-
ตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสีญญานาสัญญาตนะ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนา-
คตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นิยานิกรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๓๐] ๑. นิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริทธิ "ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. นียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

อธิปัตติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา ข่อมยินดี ข่อม

เพลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะ ๗๓๗ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ๗๓๗

ออกจากฌาน ๗๓๗

พระอริยะทั้งหลายกระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่ผล ด้วยอำนาจของ อธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำจักขุ ๗๓๗ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ จักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นอนิยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. อนิยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกกรรม ด้วย อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๓๑] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, ผล เป็นปัจจัยแก่ผล,
อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ, เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออก
จากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, วาทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๑๓๑ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๓๒] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
๗๗ ๓๓๓ มรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย เข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมาบัติที่ยังไม่เกิด ให้
เกิดขึ้น, เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว, พิจารณาเห็นสังขารทั้งหลาย โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ๗๗๗

มรรค เป็นปัจจัยแก่อตฺถปฏิสัมภิตา, แก่ฉัมมปฏิสัมภิตา, แก่นิรุตติ-
ปฏิสัมภิตา, แก่ปฏิภาณปฏิสัมภิตา, แก่ฐานาฐานโกสัลละ ของพระอริยะ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอนิยานิภกรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ
ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆาน ยังวิปัสสนา ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอนิยานิภกรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ความปรารถนา อุตฺ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอนิยานิภกรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่เป็นอนิยานิภกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ฯลฯ แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์
ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อนิยานิภกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิภกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๘๓๓] ๑. อนิยานิภทรกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิภทรกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ.
พึงกระทำเหมือนอรูปลูกะ.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ๑๒. อาเสวนปัจจัย

๑๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๒. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๘๓๔] ๑. นิยานิภทรกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิภทรกรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นนิยานิภทรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. นิยานิภทรกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิภทรกรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นนิยานิภทรกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นนิยยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นนิยยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนิยยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยยานิกรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด

ที่เป็น สหชาติ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิยยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากจันท์ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๑๗. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๗. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงกระทำเหมือนอรูปลูกะ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย มี ๗ วาระ.

พึงกระทำเหมือนอรูปลูกะ.

หลักจำแนกวาระ มีบทต่างกันนั้น.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔
วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติ-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๘๓๖] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉชาติปัจจัย.

๓. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม และ
อนียยานิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหาร
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. นียยานิกรรม และอนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

๗. นียยานิกกรรม และอนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อนียยานิกกรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ, ปังณาชาติ, ปังณาชาติ รวมกับ
อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปังณาชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ใน
นสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนอัตติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
นโนอวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๘๓๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 943

ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติ-
ปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๓๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
อธิปติปัจจย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกาพึงให้พิศดาร ในอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

นียยานิกทุกะ จบ

๘๘. นียตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมน์ย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๔๐] ๑. นียตธรรม อาศัยนียตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนียตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒

๒. อนียตธรรม อาศัยอนียตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นนียตธรรม ฟังทำ
๕ วาระ

ปฏิจจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจัยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี
สังสัททวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี ฟังทำเหมือนนียยานิกทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน
การจำแนกวาระต่างกัน

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๔๑] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย

มี ๔ วาระ เหมือนกับนียยานิกทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๔๒] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค, พิจารณา
กิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นนียตธรรม, กิเลสทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ
พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นนียตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นนียตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพ-
นิวาสานุสสติญาณ, แก่ธากัมมูปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

๒. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน พิจารณา
ฉาน, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาเป็นต้นนั้น รากะที่
เป็นอนิยตธรรมย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจจา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัส
ที่เป็นอนิยตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่อาวชชนะ ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอนิยตธรรม กิเลส
ที่จ่มแล้ว รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ชันท์ทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมโดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้น
นั้น รากะที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

**๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย**

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์เป็นปัจจัยแก่มาตุมาตกรรม แก่ปีตุมาตกรรม แก่
อรหันตมาตกรรม แก่รูปปาตกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัจฉัตตนิยตธรรม เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ยึดถือวัตถุใด วัตถุนั้นเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๔๗] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ ของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ ของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณอธิปติ และ สหชาติอธิปติ

ที่เป็น อารัมมณอธิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม และอนียต- ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นนิตยธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนิตยธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิตยธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อม
ผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ราคะที่เป็นนิตยธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พิจารณากุศลที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายกระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้ว

พิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโหวทาน, แก้วผล ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิตยธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ ราคะที่เป็น
อนิตยธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปี ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๔๔] ๑. นิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

**๒. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, ผล
เป็นปัจจัยแก่ผล, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ เนวสัญญานาสัญญายตนะ
ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ

ของอนันตรปัจจัย

คือ โทมนัสที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่โทมนัสที่เป็นนิยตธรรม.
มิจฉาทิฎฐิที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉาทิฎฐิที่เป็นนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๔๕] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ

ของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

มาตุฆาตกรรม เป็นปัจจัยแก่มาคูฆาตกรรม แก่ปีคูฆาตกรรม แก่
อรหันตฆาตกรรม แก่รุหรูปปาตกรรม แก่สังฆเภทกรรม แก่มิจฉาทิฎฐิ
ที่เป็นนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำจกนัย.

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค, ทุติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
ตติยมรรค, ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

**๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์แล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ
กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ เพื่อลบล้างอกุศลกรรมนั้น.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมบัตินี้ยังไม่เกิดขึ้นให้
เกิดขึ้น ย่อมเข้าสมบัตินี้ที่เกิดขึ้นแล้ว ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ฐานาฐานโกศลละ-
มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัตินี้ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๓. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอนิยตธรรม ย่อมให้ทาน ฯลฯ ศีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
อนิยตธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผล
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ

ของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยรากะที่เป็นอนิยตธรรมแล้ว ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทมนัสที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ เสนาสนะแล้ว
ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

รากะที่เป็นอนิยตธรรม โทมนัส ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่
มาตุฆาตกรรม ฯลฯ แก่สังฆเภทกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรม
แห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสขปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๘๔๖] ๑. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตตะ และ วัตถุปุเรชาตตะ

๒. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตตะ และ วัตถุปุเรชาตตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตตะ ได้แก่

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาตฺตมาตกรรม แก่ปีตฺตมาตกรรม แก่
อรหันตมาตกรรม แก่รูปปาทกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นนियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๑. ปัจจชาตปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจจชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๘๔๗] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๑๔. วิปากปัจฉัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจฉัย

- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ.
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ.
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ.
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของฌานปัจฉัย มี ๔ วาระ.
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจฉัย มี ๔ วาระ.
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ.
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

เหมือนกับอรูปลูกะ.

- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย มี ๗ วาระ.

เหมือนกับอรูปลาจระทุกะ.

- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจฉัย
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจฉัย
- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจฉัย มี ๗ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๔๘] ในเหตุปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในอธิปติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในสมนันตร-
ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๒
วาระ ในนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติ-
ปัจฉัย มี ๒ วาระ ในปัจฉชาติปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๒

วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๘๔๕] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม และอนียตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. นียตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๗. นียตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยต-
ธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ, ปัจฉาชาติ, รวมกับ อาหาระ,
และรวมกับ อินทรีย์ะ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๕๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเร-
ชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอิทธิปัจจัย มี ๔

วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในโน-
อวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๘๕๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๔ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ
ในโนนัตถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๕๒] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกาพึงให้พิสคาร ในอวิคตปัจจัย มี ๗
วาระ.

นียตทุกะ จบ

๕๕. สุตตฺรทฺกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๑] ๑. สุตตฺรทฺธรรม อาศัยฺสุตตฺรทฺธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสุตตฺร-
ทฺธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมภัตตคิมหาภูตรูป.

เหมือนโลกียทฺกะ ในจุฬันตรทฺกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

สุตตฺรทฺกะ จบ

๑๐๐. สรณทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๔] ๑. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสรณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

มี ๕ วาระ เหมือนกับอรุปาวจรทุกะ เหมือนกับอนุโลมปฏิจวาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๖] ๑. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัย
ชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. อรณธรรม อาศัยอรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ

ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๕๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-กปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๘] ๑. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสรณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.
แม้ปัจจัยวาระแห่งอรุปาวจรทุกะ ฉนฺได พิงกระทำฉนฺนํ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๕๙] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๘๖๐] ๑. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ
ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. อรณธรรม อาศัยอรณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ

ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรณธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ, ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถ์.

๓. สรณธรรม อาศัยอรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ

ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัย
หทยัตถ์.

๔. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม และอรณธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยัตถ์.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๖๑] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในนารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นอาสาณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี
๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฉนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี

๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังกัฐวาระก็ดี
พึงกระทำ.

ในปัจจยทั้งปวงพึงทำ ๒ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๖๒] ในเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ
ในปัจจยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย
มี ๒ วาระ.

ปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๖๓] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๖๔] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย เหมือนกับอรูปลูกะ มี ๔ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๖๕] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้ง ซึ่งราคะ เพราะปรารกราคะนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้ง ซึ่งทิฏฐิ เพราะปรารภทิฏฐินั้น วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ เพราะปรารภโทมนัส โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่รณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นสณธรรมด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ, แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมูปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

**๓. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย**

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณาซึ่งกุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากมาน ฯลฯ
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารนามรรค ฯลฯ ผล พิจารณา
นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่โฆทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
แก่อวิชชนะ, ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรณ-
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ แก่อวิชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

**๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย**

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ สิด ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมที่กระทำไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ
บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง จักขุ ฯลฯ หทขัตถุ ชันธุ์
ทั้งหลายที่เป็นอรณธรรม เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมณัส
ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๘๖๖] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำรากะให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรากะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ฯลฯ รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำทิฏฐิให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่
อธิปติธรรมที่เป็นสรัณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๒. สรัณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรัณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่
อธิปติธรรมที่เป็นสรัณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๓. สรัณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรัณธรรม และอรัณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่
อธิปติธรรมที่เป็นสรัณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๔. อรัณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรัณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ
ที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่
บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา ฯลฯ กุศลกรรมที่เคย
สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากมาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ ผล ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
ด้วยอำนาจของอธิปติจจัย.

ที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติจจัย.

**๕. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณอธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออก
จากฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๖๗] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ

ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ

ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ

ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ

ของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสยปัจจัย

- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
- ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสยปัจจัย มี ๗ วาระ

๘. อุปนิสยปัจจัย

[๘๖๘] ๑. ธรรมธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสยะ อนันตรูปนิสยะ และ
ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะแล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะ ฯลฯ แก่ความ
ปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

๒. ธรรมธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสยะ และ ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม
ยังฉาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ
ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา
แก่สุขทางกาย, แก่ทุกข์ทางกาย, แก่มรรค, แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

**๓. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต
โทษณะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

**๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สตรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิกฺขุ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลาย
สงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ รากะ ฯลฯ แก่ความ
ปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๘๖๕] ๑. อรรถธรรม เป็นปัจจัยแก่อรรถธรรม ด้วยอำนาจ

ของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ และ วัตถุปุเรชาติตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสทรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอณธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย.

๒. อณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสณธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย มี ๒ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ

๑๓. กัมมปัจจัย

[๘๗๐] ๑. สณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสรวณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสรวณธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และกภูตคารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำ มูล (วาระที่ ๓)

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสรวณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ฯลฯ

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๐. วิปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๗๑. เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

เหมือนกับอรุปลูกะ.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๘๗๑] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอัตติปัจจัย ๗๑.

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๑.

๓. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม และอรณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอัตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปุเรชาตะ, ปัจฉาชาตะ, อาหาระ
และ อินทริยะ

๕. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภจักขุเป็นต้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสณธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๖. สณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๖. สณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นสณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นสณธรรมที่เกิดภายหลัง และกพพีการาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นสณธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๗๒] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๘๗๓] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม และอรณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๖. สรณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณ-
ธรรม คือที่เป็น สหชาตะ รวมทั้ง ปุรชาตะ

๗. สรณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณ-
ธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาตะ รวมทั้ง อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๘๗๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสมันตรปัจจัย มี ๓
วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน

พระอภิธรรมปิฎก ปฏิจจกัน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า ๙๘๐

นนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจลาชาติปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในนอิทธิปัจจย มี ๔ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในนอวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนีเย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๘๓๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนอิทธิปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนสมนันตปัจจย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนีเยอนุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเยอนุโลม

[๘๓๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนอิทธิปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ พึงกระทำอนุโลมมาติกา ในนอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

สรณทุกะ จบ

อนุโลมทุกปฏิจจกัน จบ